

YILDIZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTUSU

2421
3000

EYÜP NİŞANCA
TARİHSEL ÇEVRE ARAŞTIRMASI

MİMAR Y. METİN KESKİN

RÖLÖVE RESTORASYON Y. LİSANS TEZİ

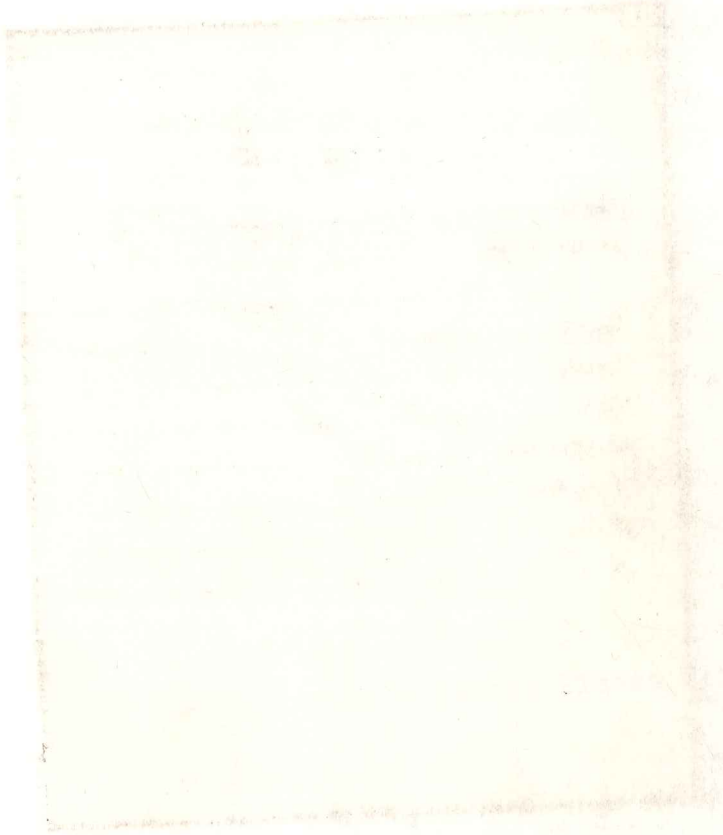
İSTANBUL 1987

YILDIZ ÜNİVERSİTESİ
GENEL KİTAPLIĞI

Kot : R 151
Alındığı Yer : Fen Bil. Ens. 248
Tarih : 15.12.1987
Fatura :
Fiatı : 3000 TL.
Ayniyat No : 1/37
Kayıt No : 45217
UDC : 7.03
Ek :

YILDIZ ÜNİVERSİTESİ
D.B. No. 43186

X COMP. (')

YILDIZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EYÜP NİŞANCA
TARİHSEL ÇAVRE ARAŞTIRMASI

Mimar Y. Metin Keskin

Rölöve-Restorasyon Yüksek Lisans Tezi

İstanbul 1987

ÖNSÖZ

Sürekli değişim içindeki İstanbul'da, bu değişim mimari ve çevresel değerleri olumsuz yönde etkilemektedir. Haliç'in yukarı ucunda bulunan Nişanca da bu olumsuz etkiden kendini kurtaramamış bir bölgedir. Tahribattan kendini kurtarabilmiş olan çevresel ve mimari değerlerin en kısa sürede korunma kapsamına alınması gerekmektedir.

Dinsel merkez konumundaki Haliç'in yukarı bölgesinde yer yer araştırmalar yapılmasına karşın Nişanca'da yapılmış araştırma örnekleri azdır. Bu örnekler genelde tek yapı ölçeğindedir.

Yapılmış olan tarihsel, çevresel ve mimari araştırma, röle ve ve analiz çalışmaları, Nişanca için hazırlanabilecek koruma projesinde bir ön zemin oluşturabilir.

Araştırma yaptığım dönem içinde beni yönlendiren hocam Sayın Öğr.Gör. Dr.Feha Günay'a teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

İstanbul 1987

Y. Metin Keskin

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZET	iv
ZUSAMMENFASSUNG	v
1. GİRİŞ	1
2. FİZİKSEL TANIM	2
2.1. YERİ MAHALLE VE SOKAKLARI	2
2.2. TOPOGRAFİK ÖZELLİKLER	2
2.3. JEOLOJİK ÖZELLİKLER	4
2.4. İKLİMSEL VERİLER	4
2.5. ULAŞIM	4
3. TARİHSEL GELİŞİM	6
3.1. İLKÇAĞ	6
3.2. BİZANS DÖNEMİ	6
3.3. OSMANLI DÖNEMİ	7
3.4. CUMHURİYET DÖNEMİ	8
4. ANITSAL-DİNSEL YAPILAR	12
4.1. CAMİLER MESCİTLER	13
4.2. TEKKELER	32
4.3. MEDRESELER	57
4.4. SİBYAN MEKTEPLERİ	62
4.5. ÇEŞMELER	66
5. YAPI BİÇİMLENİŞİ	94
5.1. KÜTLE OLUŞUMU	94
5.1.1. Doğal Verilerin Etkisi	94
5.1.1.1. Topografik Etkenler	94
5.1.1.2. Yan Manzara Etkisi	95
5.1.2. Sokak-Parsel-Yapı İlişkisi	96
5.1.2.1. Parsel-Yapı İlişkisi	96
5.1.2.2. Sokak-Yapı İlişkisi	97

	<u>Sayfa No</u>
5.1.3. Kütle Oluşumunda Çıkma Düzenleri	98
5.2. CEPHE OLUŞUMU	101
5.2.1. Doluluk-Boşluk Oranları	101
5.2.1.1. Yatay kesitte Doluluk-Boşluk oranları	101
5.2.1.2. Düşey Kesitte Doluluk-Boşluk oranları	101
5.2.2. Simetri Araştırması	104
5.3. YAPI ÖGELERİ	107
5.3.1. Çıkma Taşıyıcıları	107
5.3.2. Sokak Kapıları	107
5.3.3. Pencereleler	107
5.3.3.1. Pencere Tipleri ve Açılımları	107
5.3.3.2. Pencere Korkulukları	108
5.3.4. Baca Tipi Örneği	108
5.3.5. Cephe Kaplamaları	108
5.4. AHŞAP EVLERDE YAPIM YÖNTEMİ	129
5.4.1. Temel	129
5.4.2. Ahşap Çatki Sistemi	129
5.4.3. Döşeme Kirişleri	129
5.4.4. Çatı	130
6. TARİHSEL ÇEVRE KORUMA SORUNLARI - ÖNERİLERİ	135
6.1. KORUMA İLE İLGİLİ TEHLİKELER	135
6.1.1. Biyolojik etkenler	135
6.1.1.1. Bitkiler	135
6.1.1.2. Kurt ve Böcekler	135
6.1.2. Atmosferik Etkenler	136
6.1.2.1. Isısal genleşmeler	136
6.1.2.2. Güneş Radyasyonu	136
6.1.2.3. Su Etkisi	136
6.1.2.4. Zararlı Gazların Etkisi	137

	<u>Sayfa No</u>
6.1.3. İnsan Eliyle Oluşan Etkenler	137
6.1.3.1. Yanlış Şehircilik Uygulamaları	138
6.1.3.2. Sosyo- Ekonomik Etkenler	138
6.1.3.3. Yanlış Koruma Önlemleri	138
6.2. KORUMA İLE İLGİLİ ÖNLEMLER	147
6.2.1. Malzeme Koruma	147
6.2.2. Yapıya İşlev Verilmesi	148
6.2.3. Bölge Koruması İçin Yönetmelik "Önerisi"	149
7. RESTORASYON UYGULAMALARI ELEŞTİRİSİ	151
8. SONUÇ	158
EKLER	
NOTLAR	
KAYNAKLAR	
ÖZGEÇMİŞ	

ÖZET

İstanbul'un ilk yerleşimi olan Haliç'in yukarı ucunda bulunan Nişanca bölgesi, tarihi boyunca çeşitli uygarlıkların etkisinde kaldı. Eyüp dinsel merkezinin uzantısı durumunda olan Nişanca, Osmanlı döneminden önce ve sonra dinsel merkez özelliğini sürdürdü.

Osmanlı dönemi dinsel yapılarının çevresinde oluşan tarihsel doku zaman içinde özelliğinden yitirerek günümüze kadar geldi. Bu süreç içinde bazı anıtlar yok olurken bir bölümü varlığını sürdürdü.

Son dönemlerde ise tarihsel dokunun içinde sağlıklı yapılaşmanın önüne geçilemedi. Bölgenin yoksul yapısı ve ekonomik zorlamalar tarihsel çevreyi oluşturan öğelerin yeterince korunamamasına yol açtı. Bu çevrede yaşayan kişilerde konu üzerinde yeterli bilinçlenme olmayışı korumayla ilgili zorlamaları arttırdı.

Nişancanın varolan tarihsel çevre değerlerinin korunabilmesi, ancak bölgede yapılacak etkin koruma çalışmalarısıyla gerçekleştirilebilir.

ZUSAMMENFASSUNG

Nişanca befindet sich auf dem oberen Gebiet von Haliç in İstanbul. Entlang seiner Geschichte herrschten auf dem Nişanca viele Zivilisationen. Alte Nişanca wahr ein religiöses Zentrum neben Eyüp. Vor- und nach der Osmanischen Zeit dauerte die religiöse Eigenschaft von Nişanca. Um die Gebäuden der Osmanischen Zeit entstehte ein geschichtliches Gebiet, das später etwas von seiner Eigenschaft verliert. Zwischen diesem Zeitraum zerstörten viele Denkmäler. Trotzdem sind einige von denen heute auch vorhanden. In letzter Zeit hatte man in diesem geschichtlichen Gebiet neue Gebäuden gemacht. Aus dem ärmlichen Sozialbau des Gebiets und aus der Schwierigkeiten hatte man den geschichtlichen Gestalt des Gebiets nicht gut beschützen können. In diesem Gebiet wohnende Menschen sind darüber bewusstlos. Um den Schutz des geschichtlichen Gebiets von Nişanca soll man ein Schutzplan vorbereiten.

1. GİRİŞ

Nişanca ve çevresi tarih boyunca dinsel merkez özelliğini sürdürmüş bir bölgedir. Bu olgu yerleşmeyi de etkilemiş ve biçimlenmeler dinsel merkezler çevresinde oluşmuştur. Ne varki Nişanca'da, tarihsel doku bütünlüğünü ve özelliğini günümüze dek koruyamamıştır.

Araştırmada öncelikle Nişanca'nın tarihsel gelişimi dönemlere ayrılarak ele alınmıştır. Bu gelişim süreci içinde oluşan mimari ve çevresel değerler incelenmiş ve bu değerlerin son durumları saptanmıştır. Mimari değerlerin incelenmesinde katalog sisteminden yararlanılmıştır.

Sonraki bölümde Nişanca'nın tarihsel dokusunu oluşturan sivil mimarlık örnekleri incelenmiştir. Bu inceleme yapıların biçimlenmelerini etkileyen unsurlar, yapı öğeleri ve yapı yöntemleri gibi başlıkları içermektedir.

Mimari ve çevresel değerleri tehdit eden tehlikeler ve Nişanca çevresindeki bunlarla ilgili örnekler bir sonraki bölümde ele alınmış ve örneklerle ilişkin koruma önerilerinde bulunulmuştur. Nişanca'daki restorasyon örnekleri ve aksaklıkları da bir başlık altında toplanmıştır.

Araştırılan çevreye ait saptanan veriler, analizler ve öneriler ekler bölümünde yer almaktadır.

2. FİZİKSEL TANIM

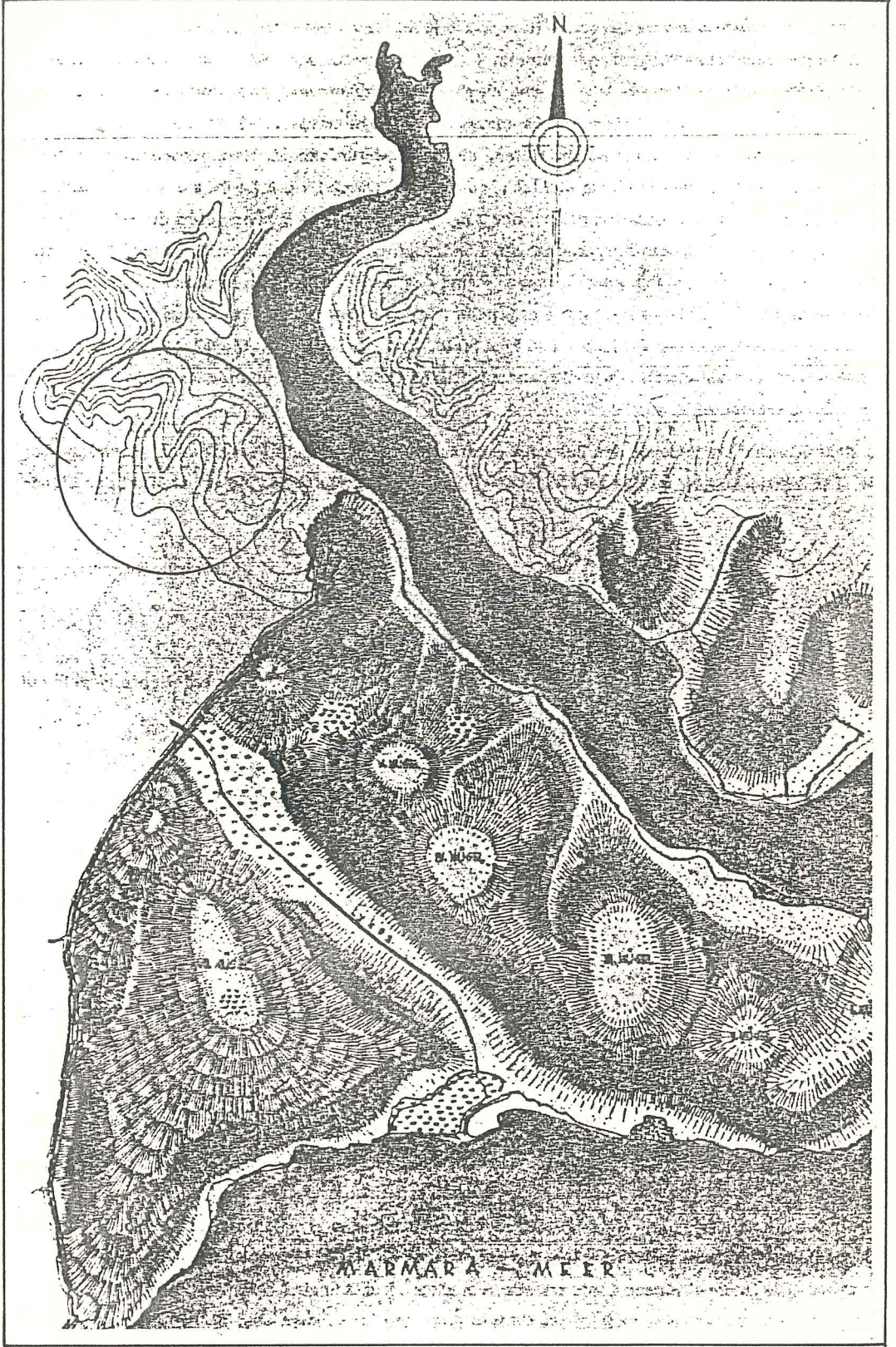
2. FİZİKSEL TANIM

2.1. YERİ MAHALLE VE SOKAKLARI

Nişanca bölgesi Haliç'in yukarı ucunda Ayvansaray ve Eyüp arasında Defterdar bölgesinin üstünde yer almaktadır. Bölgenin eski adı Baba Haydar mahallesidir. İstanbul'un en eski mahallelerinden¹dir. Daha sonra Düğmeciler, Nişancı Mustafa Paşa ve Cezeri Kasım mahallelerine bölünmüştür. Başlıca cadde ve sokakları şunlardır: Baba Haydar caddesi, Nişanca caddesi, Nazpevker caddesi, Davut Ağa caddesi, Baba Haydar Tekke sokağı, Baba Haydar Camisi sokağı, Zahiracı sokağı, Nazır Ağa yokuşu, Balcı yokuşu, Mektep sokak, Gülüsu sokağı, Takkeci Çeşme sokağı, Nimet sokak.

2.2. TOPOGRAFİK ÖZELLİKLER

Çökmüş bir vadi ağzı olan Haliç'in her iki yönü özellikle Nişanca bölgesinin bulunduğu batı kıyısı erozyonla daha sarp tır. İki derenin getirdiği alüvyonlar sonucu kenarları dolmaktadır.² Nişanca'nın bulunduğu bölge, kıyıdaki Defterdar düzlüğünden sonra kıyıdan uzaklaştıkça yükselmeye başlar. İncelemenin yapıldığı bölgede ise bu yükseklik 50 metreye kadar çıkar (Çiz.1).

Çiz.1. İstanbul Tarihsel Yarımadası ve Nişanca Bölgesi Topografyası

2.3. JEOLojİK ÖZELLİKLER

Haliçte paleozoik zamanda oluşmuş, içinde feldspatik anenit kilitaşı, silttaşı bulunan biçimlenmeler vardır. senezoik zamanı aıt biçimlenmeler, kıvrımlı ve aşınmış üst paleozoik üzerinde diskorden olarak bulunmaktadır. Haliç ve çevresindeki arazide en genç jeolojik biçimlenme ise dere yataklarındaki alüvyonlar ile kıyılarda ve deniz dibinde bulunan tortulardır.³

2.4. İKLİMSEL VERİLER

Bölge yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağmurlu Akdeniz ikliminin, Karadeniz, Balkan ve Anadolu kara kütleleri arasında kısmen değişikliğe uğramış bir biçimine bağlı bulunmaktadır. İklim olayları yıldan yıla ve mevsimden mevsime oynamalar göstermektedir.

Isı :

Yıllık ısı ortalaması : 13°7

En soğuk ay ortalaması: 5°0

En sıcak ay ortalaması: 22°7

Yağış :

Yıllık yağış ortalaması: 789 mm

Rüzgar :

Hakim rüzgar genelde poyraz ve lodostur.⁴

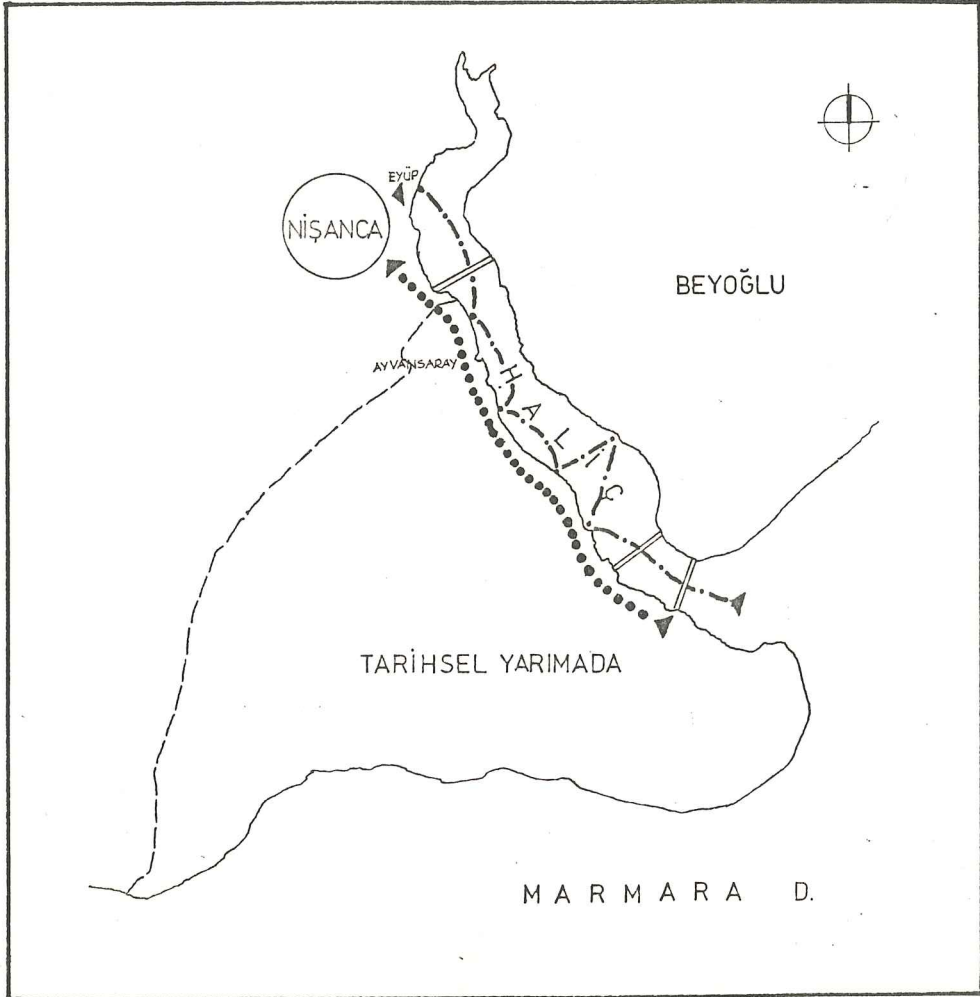
2.5. ULAŞIM

Eski çağlardan beri yoğun yerleşmelerin bulunduğu Haliçin

üst ucuna ulaşım sorun olmamıştır. Bölgeye kara ve deniz yolu ile ulaşım olanağı vardır.

Nişanca'ya Haliç kıyısı boyunca uzanan kara yolundan ya da Ayvansaray, Nişanca arasındaki üst çevre yolundan ulaşılabilir.

Haliç'in boğaza açılan ağzından üst ucuna kadar aralıklarla iskeleler vardır. Nişanca'ya, Ayvansaray ve Eyüp iskelelerinden de ulaşılabilir (çiz.2).

Çiz.2. Nişanca bölgesine ulaşım yolları

3. TARİHSEL GELİŞİM

3. TARİHSEL GELİŞİM

3.1. İLKÇAĞ

Efsanelere göre İstanbul'un ilk yerleşimi , çevresi verimli topraklarla çevrili olan, geniş ve emin bir sığınak özelliği bulunan Haliç'in yukarı uçlarıdır.⁵ Dionysios Haliç'in ilkçağda uygun bir iç liman ve sakin bir kanal olduğundan söz eder. Bu da efsanelerdeki gerçek payını göstermektedir. Yerleşmenin Haliç'in sonunda bir yerde ya da birkaç yerde olduğunu varsaymak doğru olur. Bu yerleşmelerden bugüne iz kalmamıştır.⁶

3.2. BİZANS DÖNEMİ

İstanbul'un Doğu Roma İmparatorluğunun başkenti olması ve IV.yy. başlarında Constantinus'un Haliç'ten Marmaraya uzanan surlar yaptırması Haliç'in önemini arttırdı. Ortaçağ boyunca Haliç Akdeniz ve yakın doğunun en önemli ve hareketli ticaret merkeziydi.⁷

V.yy., II Theodosius döneminde Haliç'in yukarı bölgesi bir hıristiyan merkezi durumuna geldi. Bölgede çok sayıda dinsel yapı yapıldı.

VI.yy.'da Justinianos'un Haliç'in yukarı uçlarında dinsel yapılar yaptırması ve olanları onartması ile beraber bölgenin önemi daha da arttı. Cosmas ve Domianos adlarına yapılan kiliselerin onarılmasıyla, bu bölge Aziz Cosmos'un adından ötürü Cosmidion adını aldı. Cosmidion olarak anılan bölge Ayvansaray'dan Eyübe kadar uzanan bölgedir. Sur dışındaki bu bölgede pek çok kilise, manastır ve imparator köşkleri vardı. Cosmidion bu dönemde bir ibadet yeri olması yanında bir dinlenme yeriydi. Bizans imparatorluğu döneminde bölgedeki başlıca kiliseler Cosma - Dominianos, Ayi Fotini, Ayios Pantelemon, Anargyras, Ayios Manas'dır. Bölgenin bu özelliği imparatorluk yıkılıncaya kadar sürdü.

3.3. OSMANLI DÖNEMİ

Osmanlılar döneminde Haliç hızla ve daha değişik bir biçimde gelişti. Savaş ve ticaret limanı oldu. Bölgeye olan bağlantı kara ve deniz yollarıyla gelişerek yoğun yerleşmeler oluştu. Haliç'in Osmanlılar döneminde ticaret ve gemicilik merkezi olması yanında, üçüncü özelliği olan dinsel merkez olması durumu da devam etmiştir.

İstanbul'un alınışından sonra Bizans döneminde Cosmidion adı verilen Haliç'in kıyısındaki manastır arazisinde Eyüp Ensari adına bir ziyaret yeri kuruldu ve burada bir türbe ve cami yaptırıldı. Bölgenin büyük önem kazanması sonucu burada dinsel ziyaret yerinden başka ufak bir kasaba oluştu. İstanbul'un alınışından Osmanlı İmparatorluğunun yıkılışına kadarki

süre içinde bu bölge ve çevresinde çok sayıda cami, mescit, medrese, mektep , tekke, türbe, çeşme gibi eserler yapıldı - rıldı (Çiz.4)

Böylece Haliç'in yukarı ucu, Eyüp ve çevresi kutsal bir ziyaret yeri olması yanında, ölüm ve yaşamın içiçe olduğu bir yer durumunu aldı. Eyüp ve çevresinde büyük mezarlıkların oluşması Haliç'in yukarı bölgesinde koyu yeşil bir örtü sağladı. 1509 büyük zelzelesinden sonra bölgedeki evlerin ahşap olarak yapılması bölgedeki yangınları arttırdı.

3.4. CUMHURİYET DÖNEMİ

Cumhuriyet dönemiyle birlikte bölgenin bir dinlenme yeri olma özelliğinden hızla sıyrıldığı ve artık bir endüstri bölgesi durumuna geldiği görülmektedir. Buna karşın Eyüp, Nişanca ve çevresi dinsel merkez olma özelliğini koruyabilmiştir. Yine de endüstrileşmenin ve yanlış kentleşmenin getirdiği sorunlar bölgenin tarihsel özelliğinin gün geçtikçe kaybolmasına neden olmaktadır. Tarihsel bölgenin içinden yeni yolların geçirilmesiyle çevredeki doku büyük ölçüde bozulmuştur. Bunun sonucu olarak Cumhuriyet döneminde bölgedeki birçok tarihsel eser yok olmuş, yeşil alanlar azalmıştır.

Bu durum araştırmanın yapıldığı bu dönemde de sürmektedir.

4. ANITSAL - DİNSEL YAPILAR

NİŞANCA (EYÜP) TARİHSEL ÇEVRE ARAŞTIRMASI

ARAŞTIRILAN BÖLGEDEKİ
ANITSAL DİNSEL YAPILAR
VE SON DURUMLARI

- 1.NİŞANCI MUSTAFA PAŞA C.
- 2.DAVUT AĞA(KAPIAĞASI) C.
- 3.AŞÇIBASI AHMET AĞA C.
- 4.DEDE(NAZPEVKER) C.
- 5.BABA HAYDAR C.
- 6.SEHYHÜLİSLAM MUSTAFA E.C.
- 7.ŞEYH MURAT EFENDİ TEK.
- 8.DARÜLHADİS MED.
- 9.SELAMİ EFENDİ TEK.
- 10.NİŞANCILAR SIBYAN MEK.

ÇEŞMELER

- a.DİLSİZ SÜLEYMAN AĞA Ç.
- b.TAKKECİ Ç.
- c.BEYZADE MEHMET EF.Ç.
- d.SEHYHÜLİSLAM T. HAREMİ Ç.
- e.HACI BEŞİR AĞA Ç.
- f.HACI İSMAIL AĞA Ç.
- g.II MAHMUT Ç.
- h.DARÜLHADİS MED.
- i.ÇİNİLİ Ç.

- ÖZGÜN
- RESTORE EDİLMİŞ
- RESTORASYONU SÜRUYOR
- RESTORE EDİLMİŞ, İÇİ BAKIMSIZ
- KÜTLE, CEPHE VE PLAN ÖZELLİĞİNİ YITİRMİŞ
- YOK OLMUŞ

4.1. CAMİLER MESCİTLER

NİŞANCI MUSTAFA PAŞA CAMİSİ

Yeri :

Eyüp, Nişanca caddesi üzerindedir.

Tarihi :

14
1543.

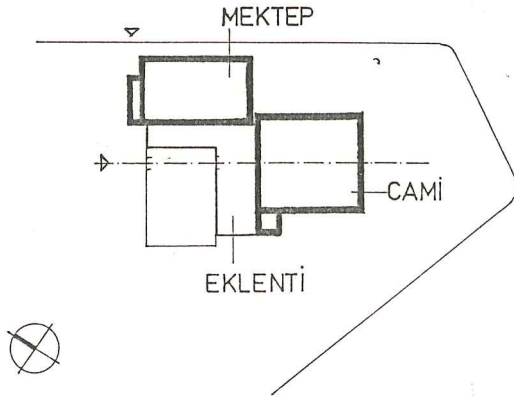
Yaptıran :

Koca Nişancı Celalzade Mustafa Paşa.

Mimari özellikleri :

Kütle yerleşimi :

Meydan köşesini tutan bir avlu içinde cami ve yanında iki katlı mektep olarak yerleşmiştir.

Çiz. 6.

Plan özellikleri :

Tek mekanlı kare planlıdır. Minaresi girişin sağındadır. minaresine müezzîn mahfilinden çıkılır.

Taşıyıcı sistem :

Duvarları taştandır. Çatısı ahşaptır. Çatı marsilya tipi kiremit örtülüdür.

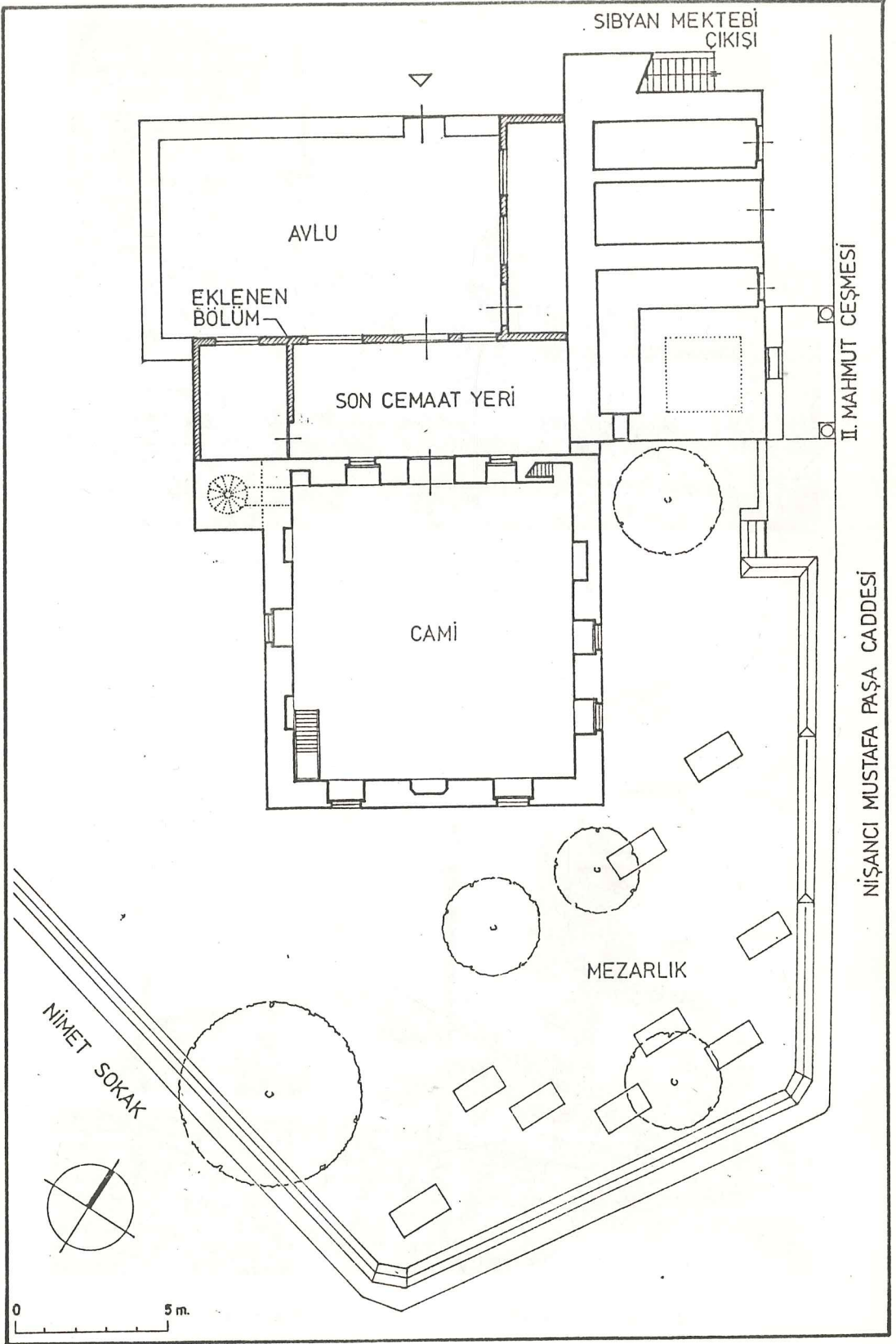
Bugünkü durumu :

Caminin giriş cephesi önüne betonarmeden tuvalet, abdest alma yeri, gasilhane eklenmiştir. Minaresinin gövdesi sıvanmıştır. Şerefesi taştandır. Cami içi yağlı boyalıdır. Avlusu mozaik kaplanmıştır.

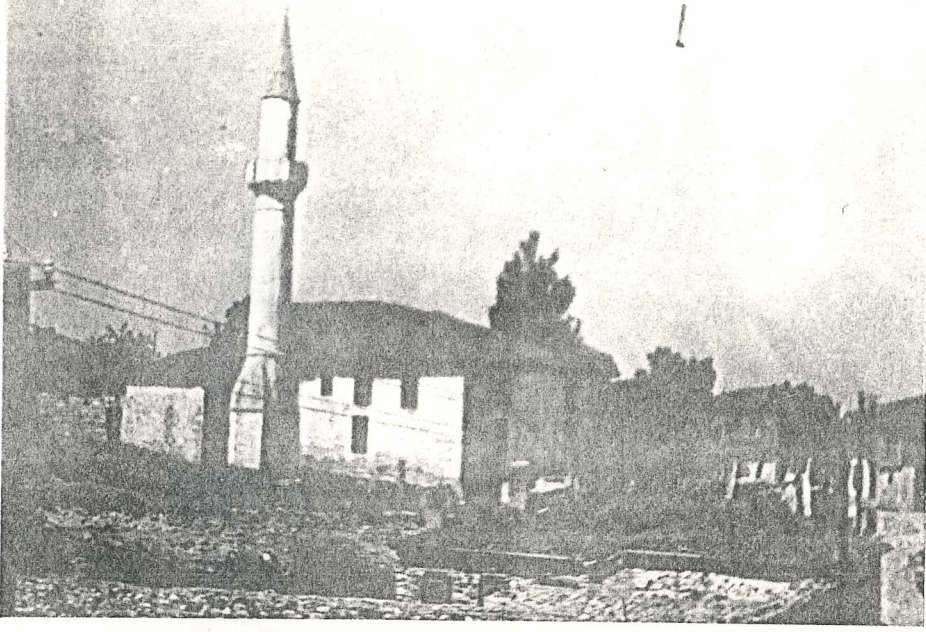
Alınması gereken önlemler :

Giriş cephesi önündeki eklentiler camiyle uyumsuzdur.

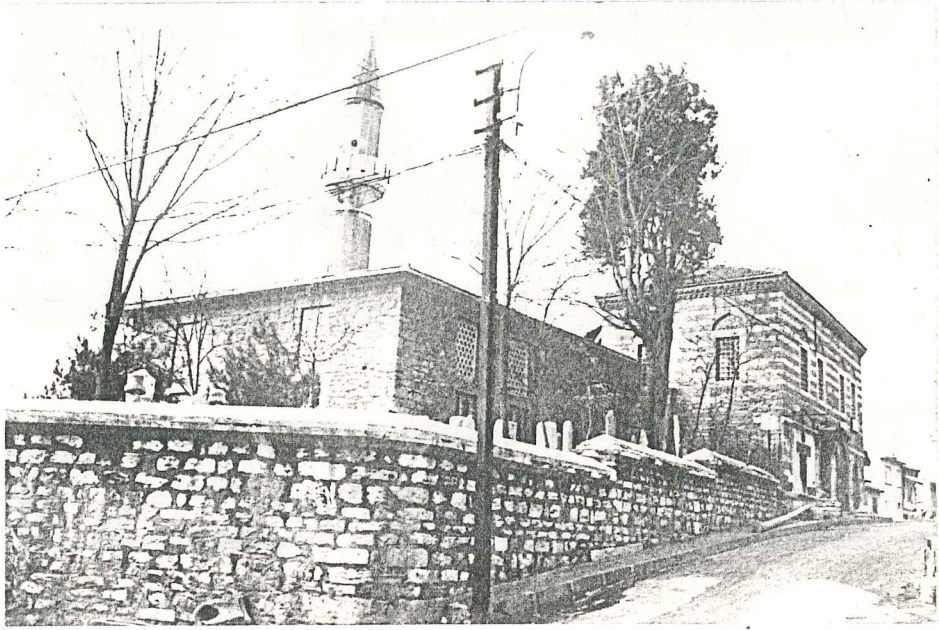
Giriş avlusu yeniden düzenlenmelidir.

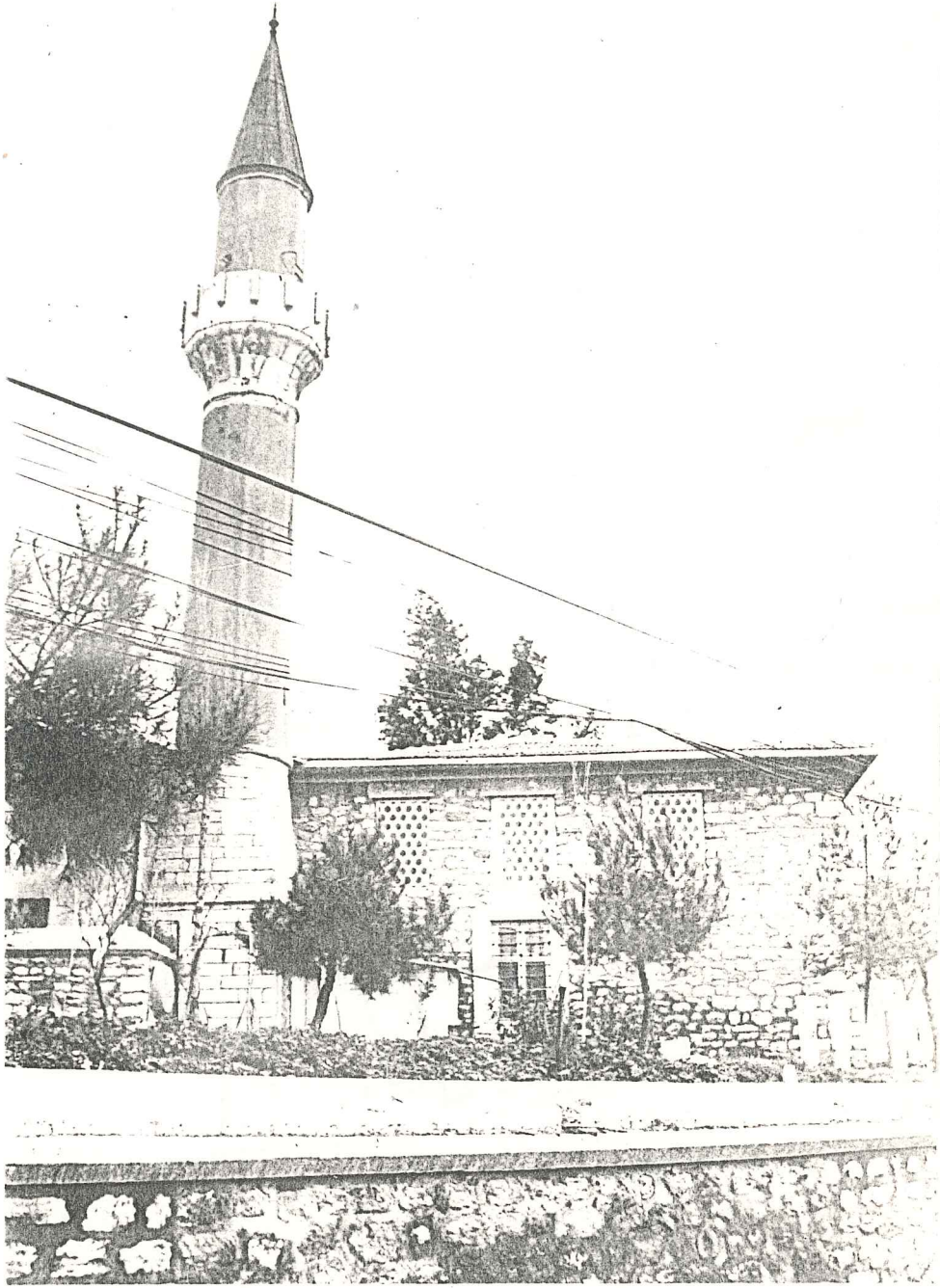
Çiz.7. Nişancı Mustafa Paşa Camisi ve önündeki sıbyan mektebinin zemin kat planı

Res.3. Nişancı Mustafa Paşa Camisinin eski bir resmi
(Vakıflar B.Md,İbrahim Hakkı Konyalı Vakfı Kütüphanesi
ve arşivi, Res.No:296)

Res.2. Nişancı Mustafa Paşa Camisi ve önündeki sıbyan mektebi

Res.4. Nişancı Mustafa Paşa Camisi güneybatı cephesi

DAVUT AĞA (KAPIAĞASI) MESCİDİ

Yeri :

Eyüp,Nişanca Davut Ağa caddesi üzerindedir.

Tarihi :

15
1554

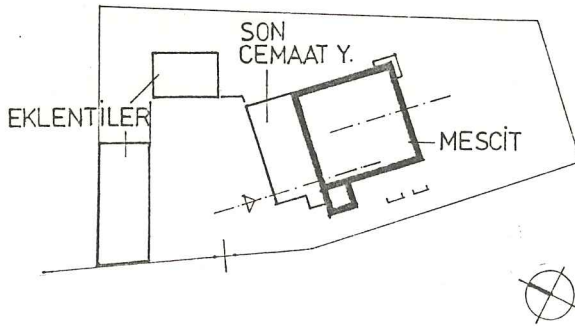
Yaptıran :

Babüssade Ağası Davut Ağa

Mimari özellikleri :

Kütle yerleşimi :

Avlu içinde tek bir küttedir. Giriş cephesi önüne sonradan son cemaat yeri eklenmiştir. Avlusu içinde yine sonradan yapılmış meşruta ve abdest alma yeri vardır.

Çiz.8

Plan özellikleri :

Tek mekanlı kare planlıdır. Ön cephesine son cemaat yeri eklenmiştir. Minaresine son cemaat yerindeki kapıdan çıkılır.

Taşıyıcı sistem :

Taşıyıcı duvarları taştandır. Mescidin güneydoğu köşesine taştan destek duvarı yapılmıştır.

Son cemaat yeri ahşaptandır.

Taş minaresinin pabuç ve kürsü bölümleri üç sıra tuğla bir sıra kesme taştan yapılmıştır.

Ahşap çatısı topuz çatı biçimlidir. Alaturka kiremit örtülü dür.

Bezeme :

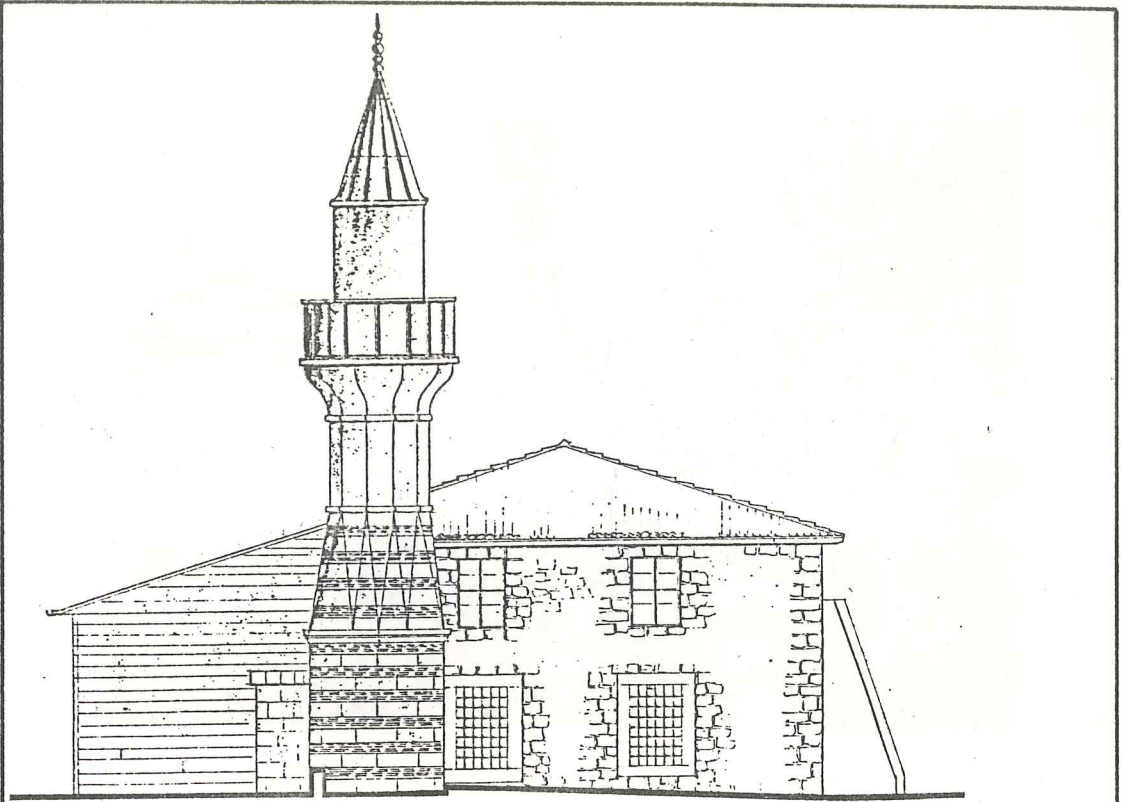
Alçı pencereleri vitraylıdır .

Bugünkü durumu :

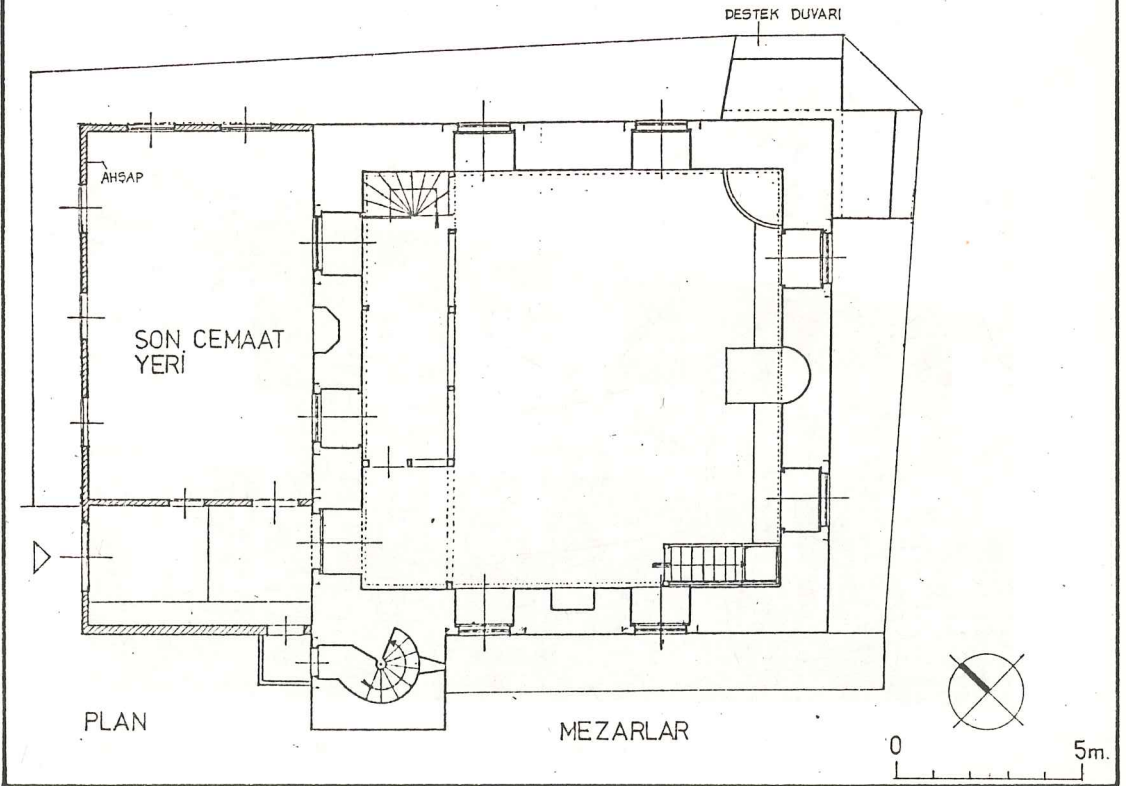
Ahşap olan son cemaat yeri sıva yapılmıştır. Avlu duvarındaki iki pencere boşluğunda şebekeler bozulmuştur. Mezarlığı bakımsızdır. Sonradan yapılan meşruta ve abdest alma yeri mescitle uyumsuzdur.

Alınması gereken önlemler :

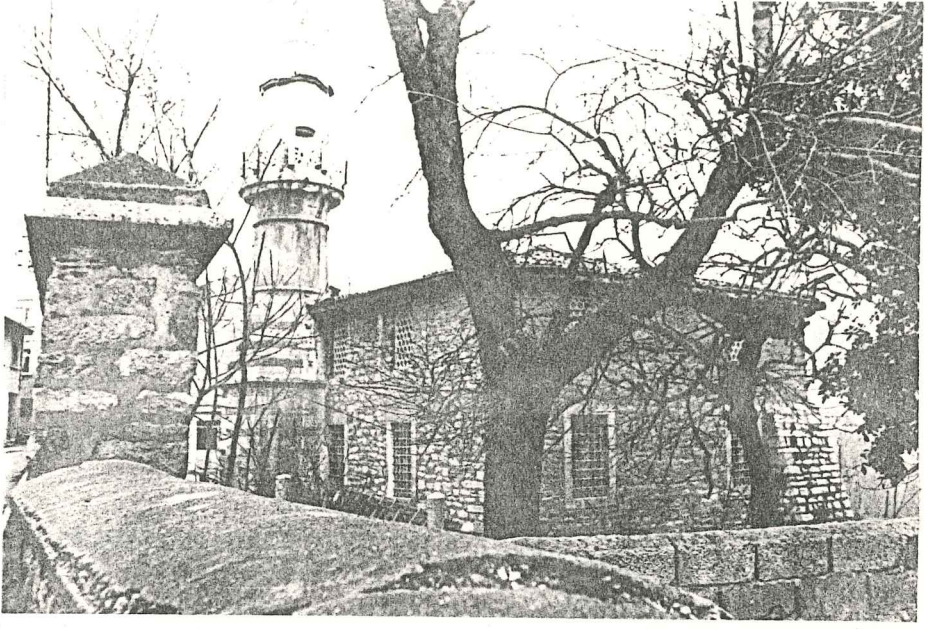
Ahşap olan son cemaat yeri üzerindeki sıva kaldırılmalıdır. Avlu duvarındaki şebekeler onarılmalıdır.

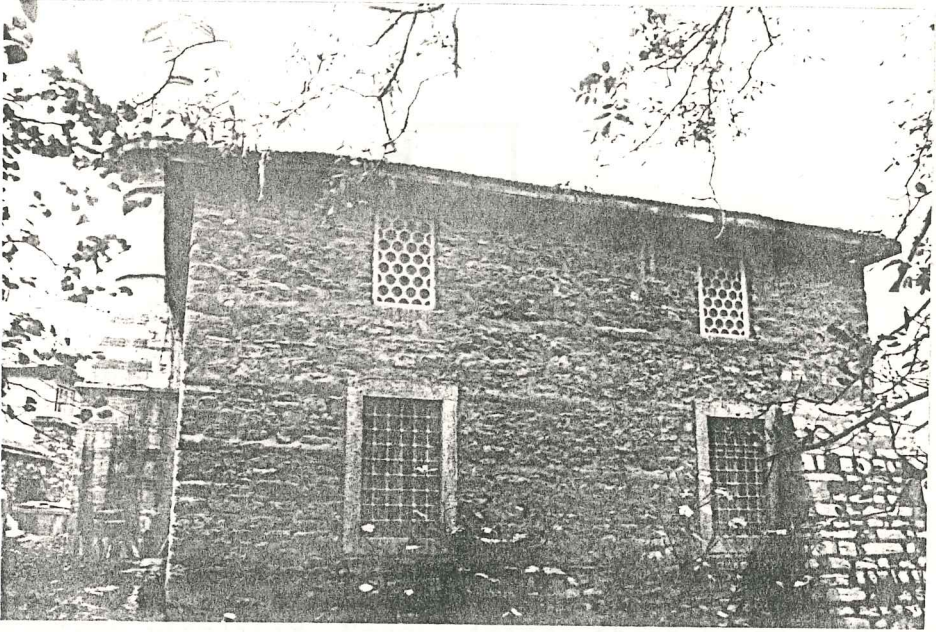
DAVUT AĞA CADDESİ GÖRÜNÜŞÜ

Çiz.9. Davut Ağa Mescidi planı ve cadde görünüşü
(Vakıflar Başmüdürlüğü arşivinden alınmıştır)

Res.6. Davut Ağa Mescidi - Davut Ağa Caddesinden görünüşü

Res.5. Davut Ağa Mescidi güneydoğu cephesi

AŞÇIBAŞI AHMET EFENDİ MESCİDİ

Yeri :

Eyüp, Nişanca, Aşçıbaşı sokağı üzerindedir.

Tarihi :

16

1590

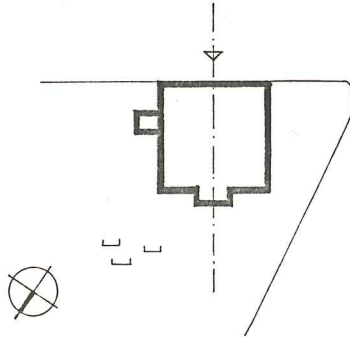
Yaptıran :

Ahmet Çelebi

Mimari özellikleri :

Kütle yerleşimi :

Otakçılar mezarlığının bulunduğu alanın ucunda tek bir kütle olarak yerleşmiştir.

Çiz. 10

Plan özellikleri :

Dikdörtgen planlıdır. Mescit içinde ahşap bölme duvarıyla son cemaat yeri ayrılmıştır. Mihrap duvarı cephede dışarı çıkıntılıdır. Minaresine cami içinden çıkılır.

Taşıyıcı sistem :

Taş duvarlar tuğla hatıllıdır. Minaresinin kürsü bölümü iki sıra tuğla bir sıra kesme taştır. Minaresi sıvanmıştır, şe refesi taştandır.

Ahşap kırma çatılıdır.

Bezeme :

Mescit içindeki kalem işi süslemeleri özgün değildir.

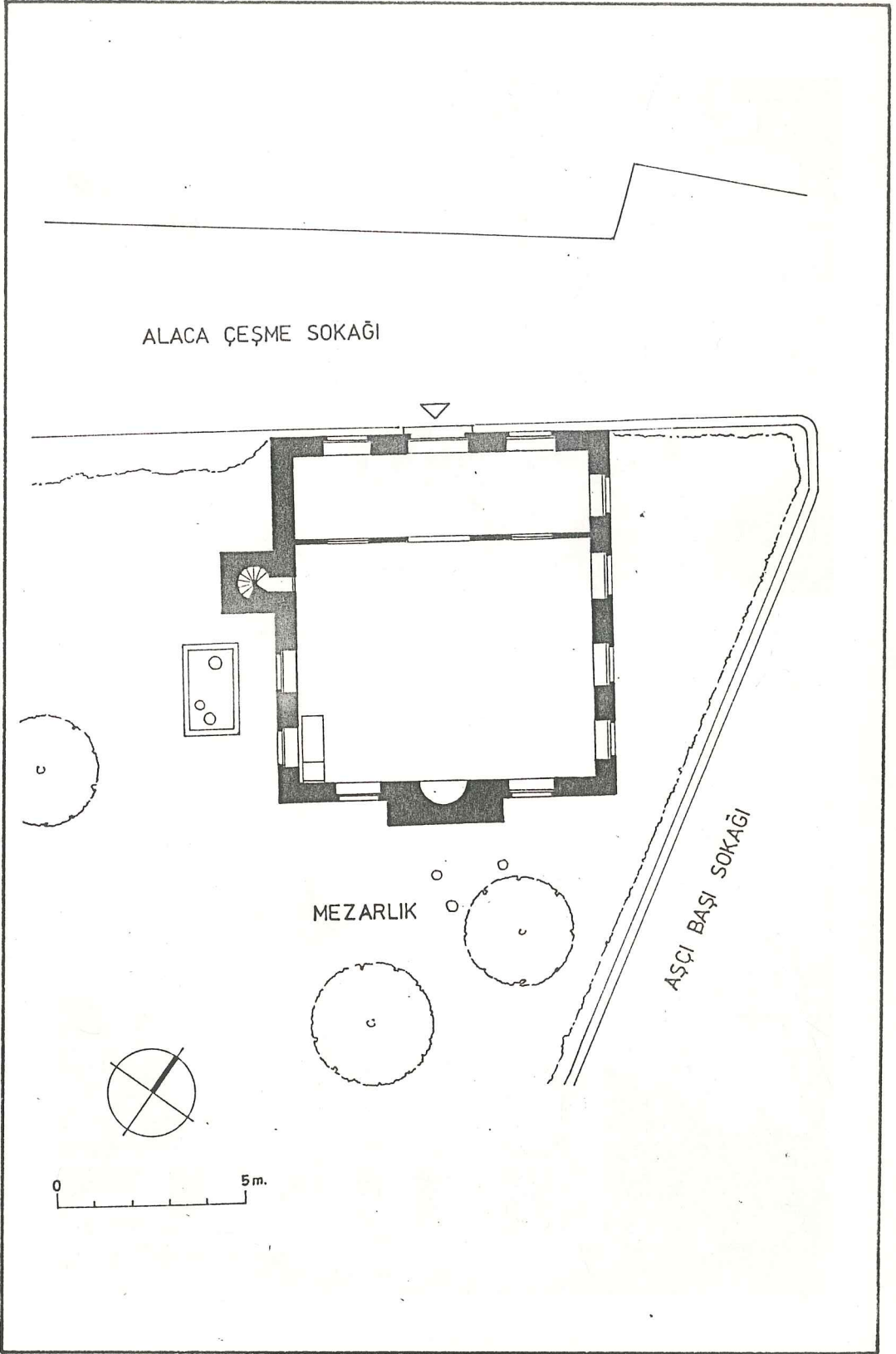
Bugünkü durumu :

80'li yıllarda onarım görmüştür. Klasik dönem özelliklerini kaybetmiştir. 80 cm.'de bir yapılan tuğla hatıllar, imitasyon kirpi saçak tuğlaları ve mescit içindeki kalem işi süslemeler son restorasyonun izleridir.

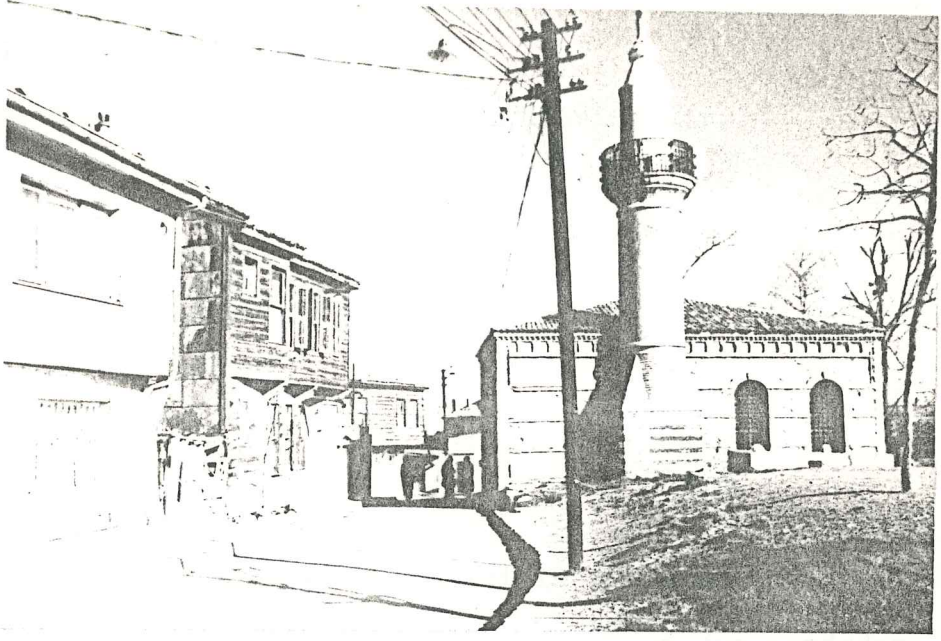
Alınması gereken önlemler :

Özgünlüğünü yitirmiş olmasına karşın bakımlı durumdadır.

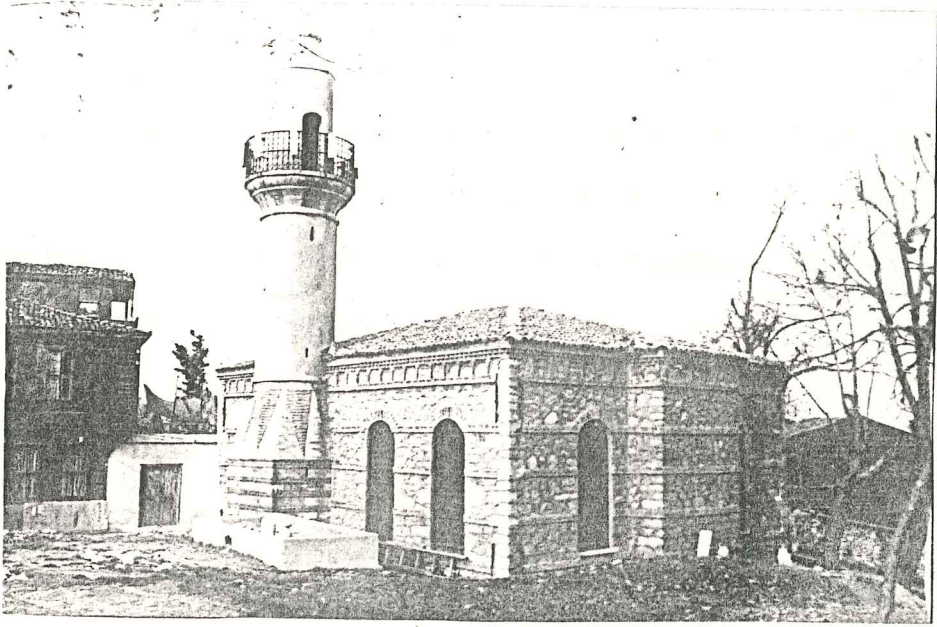
Acil önlem gerektirmemektedir.

Çiz.11. Aşçıbaşı Ahmet Efendi Mescidi planı

Res.8. Aşçıbaşı Ahmet Efendi Mescidi - Alaca Çeşme sokak görünüşü

Res.7. Aşçıbaşı Ahmet Efendi Mescidi güney cepheşi

DEDE CAMİSİ (NAZPEVKER CAMİSİ)

Yeri :

Eyüp, Nişanca, Nazpevker sokağı üzerindedir.

Tarihi :

16. yy. sonları.¹⁷

Yaptıran :

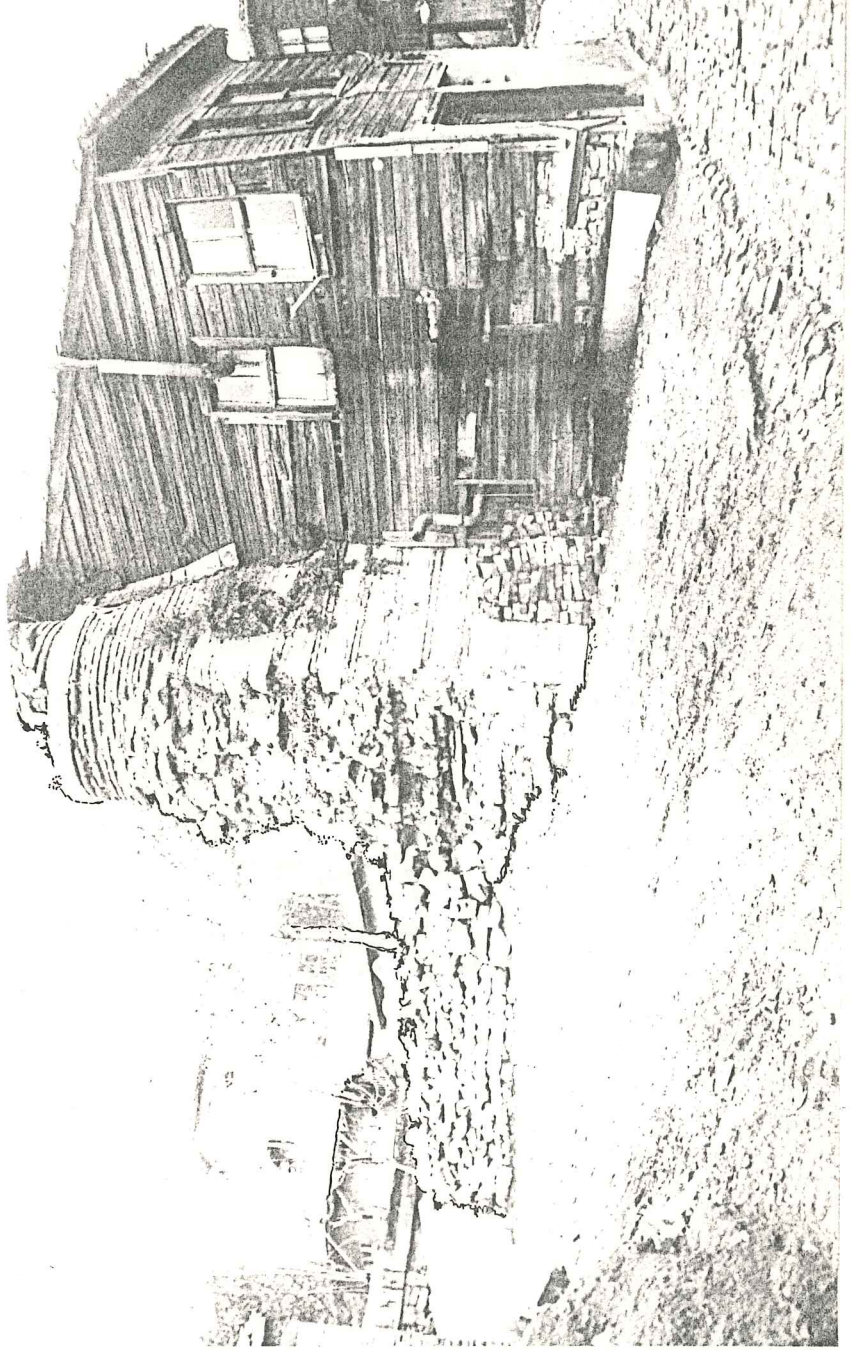
Nazpevker Hatun.

Bugünkü durumu :

Camiden geriye yalnızca minaresinin kürsü ve pabuç bölümleri kalmıştır. Caminin bulunduğu yer arsa durumundadır. Kalan izler minarenin gövde ve pabuç bölümlerinin tuğladan, kürsü bölümünün ise tuğla ve taş sıralarından oluştuğunu göstermektedir.¹⁸

Alınması gereken önlemler :

Camiden geriye kalan minare parçasının korunabilmesi için üzerindeki otlardan temizlenmeli, parçalanan bölümleri onarılmalıdır. Caminin temel izlerinin bulunması, kapsamlı bir kazıyı gerektirmektedir.

Res.9. Dede Camisinden Gariye kalan minare parçasının görünüşü

BABA HAYDAR MESCİDİ

Yeri :

Eyüp, Baba Haydar Camisi sokağı üzerindedir.

Tarihi :

16. yy.¹⁹

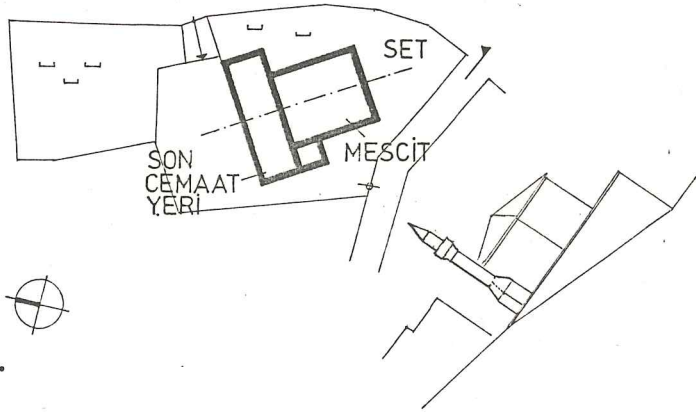
Yaptıran :

Kanuni Sultan Süleyman.

Mimari özellikleri :

Kütle yerleşimi :

Sokak köşesini tutan hakim bir set üzerinde yapılmıştır. Mescit ve avlusunun çevresinde mezarlar vardır.

Plan özellikleri :

Tek mekanlı kare planlıdır. Son cemaat yeri ahşaptandır.

Minare girişin sağındadır. Avlu ana girişi Baba Haydar cad desinde, diğer giriş ise Baba Haydar Camisi sokağındadır.

Taşıyıcı sistem :

Mescit taşıyıcı duvarları taştandır. Minarenin pabuç ve kürsü bölümlerinde iki sıra tuğla bir sıra taş kullanılmıştır. Son cemaat yeri ahşaptır. Saçak ahşap payandalara taşıtılmıştır.

Mescit ahşap çatılıdır. Çatı kurşun kaplamadır.

Bugünkü durumu :

Mescit iyi durumdadır. Ahşap son cemaat yeri yağlı boyalıdır.

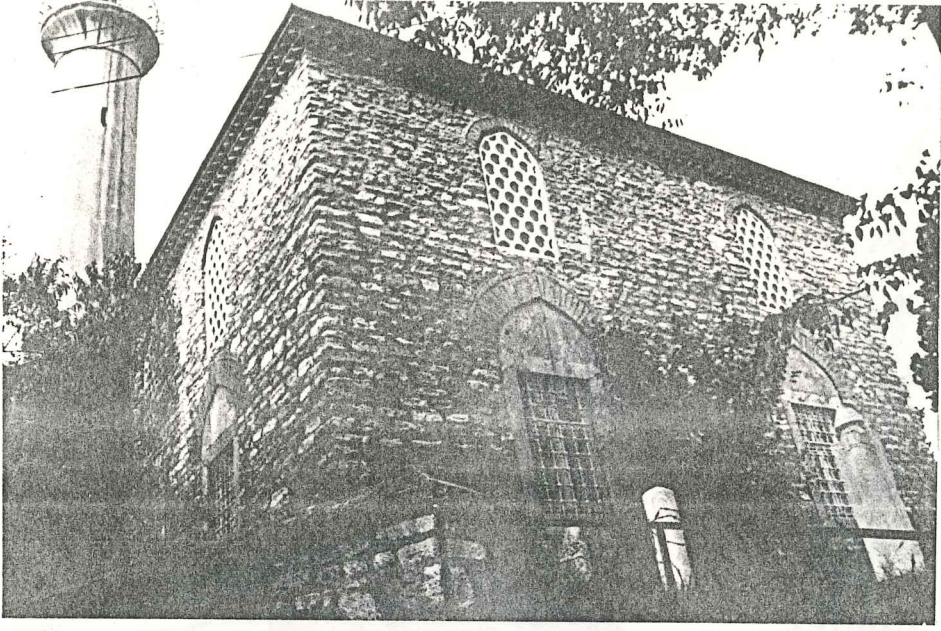
Son cemaat yerinin bir bölümünde oturulmaktadır.

Minarenin şerefesi bozulmuştur. Avlusu çimento şap kaplıdır.

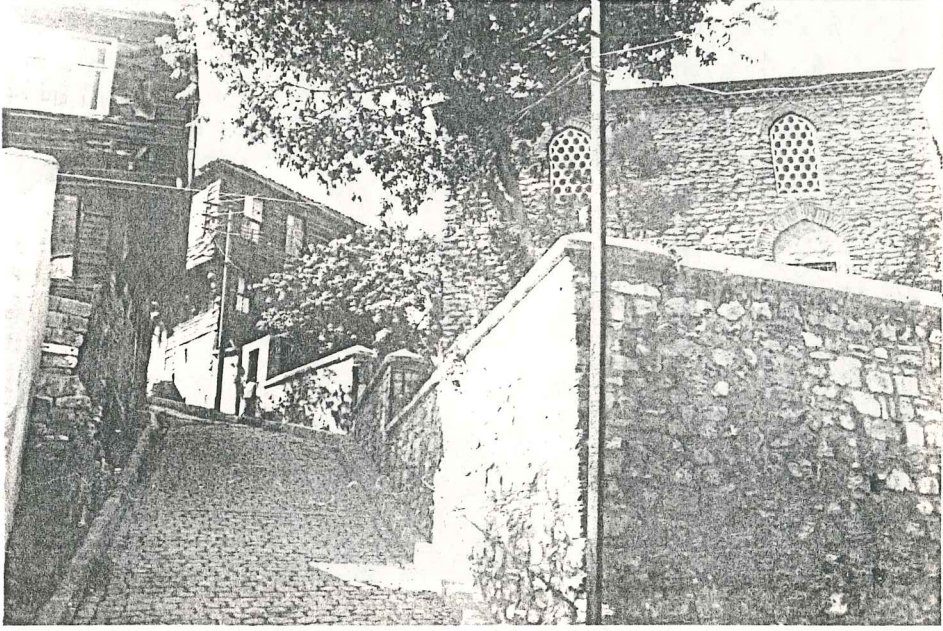
Mezarlık bakımsızdır.

Alınması gereken önlemler :

Cami cephesi yağlı boyadan temizlenmelidir. Minare şerefesi onarılmalıdır.

Res.11. Baba Haydar Mescidi görünüşü

Res.10. Baba Haydar Mescidinin set üstündeki konumu

Res.12. Baba Haydar Mescidi payandalı son cemaat yeri

4.2. TEKKELER

ŞEYHÜLİSLAM MUSTAFA EFENDİ TEKKESİ

Yeri :

Eyüp, Nişanca, Baba Haydar Tekke sokağı üzerindedir.

Tarihi :

17. yy.²⁰

Yaptıran :

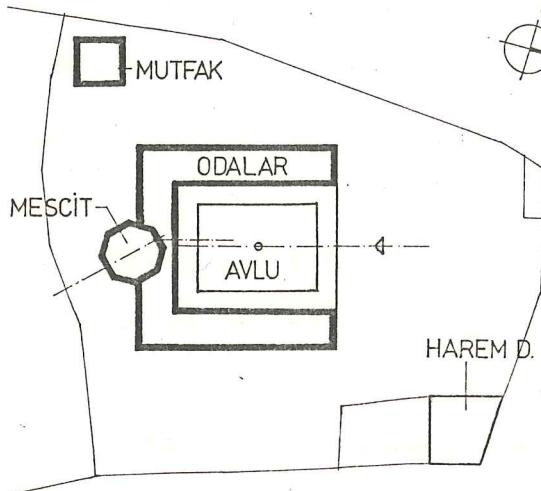
Şeyhülislam Mustafa Efendi .

Mimari özellikleri :

Kütle yerleşimi :

Tekke, mescit ve odaların bulunduğu ana kütle, mutfak ve harem dairesinden oluşmaktadır. Mescit ve odaların bulunduğu kütle iç avluludur. Mescit kütle güney yönünde cepheden dışarı taşar. Mutfak tekke dışında bahçenin güneybatı köşesindedir. Harem dairesinden geriye kalan zeminkat duvarı da bahçenin kuzeydoğu köşesindedir.²¹

Çiz. 13.

Plan özellikleri :

Kare planlıdır. İç avluyu 12 oda, mescit ve revaklı bölüm çeyrelers. Tekke giriş eksenine göre simetriktir. Mescit sekizgen, odalar kare ve dikdörtgen planlıdır.

Taşıyıcı sistem :

Taşıyıcı duvarların yapımında iki sıra tuğla, bir sıra kesme taş kullanılmıştır. Revaklı bölüm 20 mermer sütunludur.

Revak kemerleri sivri kemer biçimlidir ve kesme taştandır.

Örtü sistemi kubbe ve teknetonozdur. Malzeme tuğladır. Kubbe ve tonozların üstü kurşun taklidi şap kaplamadır.

Bezeme :

Revak sütun başlıkları mukarnaslıdır.

Mescit duvarları kalem işleriyle süslüdür. Mihrabı mukarnaslıdır.

Bugünkü durumu :

Tekke 70'li yıllarda onarım görmüştür. Dış cepheleri iyi durumdadır. Odaların içleri haraptır. İki pencere boşluğu tuğla ile örülerek kapatılmıştır. Odaların bir bölümünde oturulmaktadır. Mutfak üstündeki tonozun bir bölümü yıkılmıştır.

Dış etkilere açıktır. Mutfak iç ve dış duvarlarını otlar kaplamıştır.

Bir zamanlar Balcı Yokuşu ile Baba Haydar Tekke sokak köşesinde bulunan tekkenin Harem dairesinden bugüne yalnızca zemin²² kat cephe duvarı ve üzerindeki çeşme kalmıştır. Yol kaplamalarının üstüste yapılması sonucu çeşme yolun altında kalmıştır. Bahçe ve mezarlık bakımsız durumdadır.

Alınması gereken önlemler :

Tekke

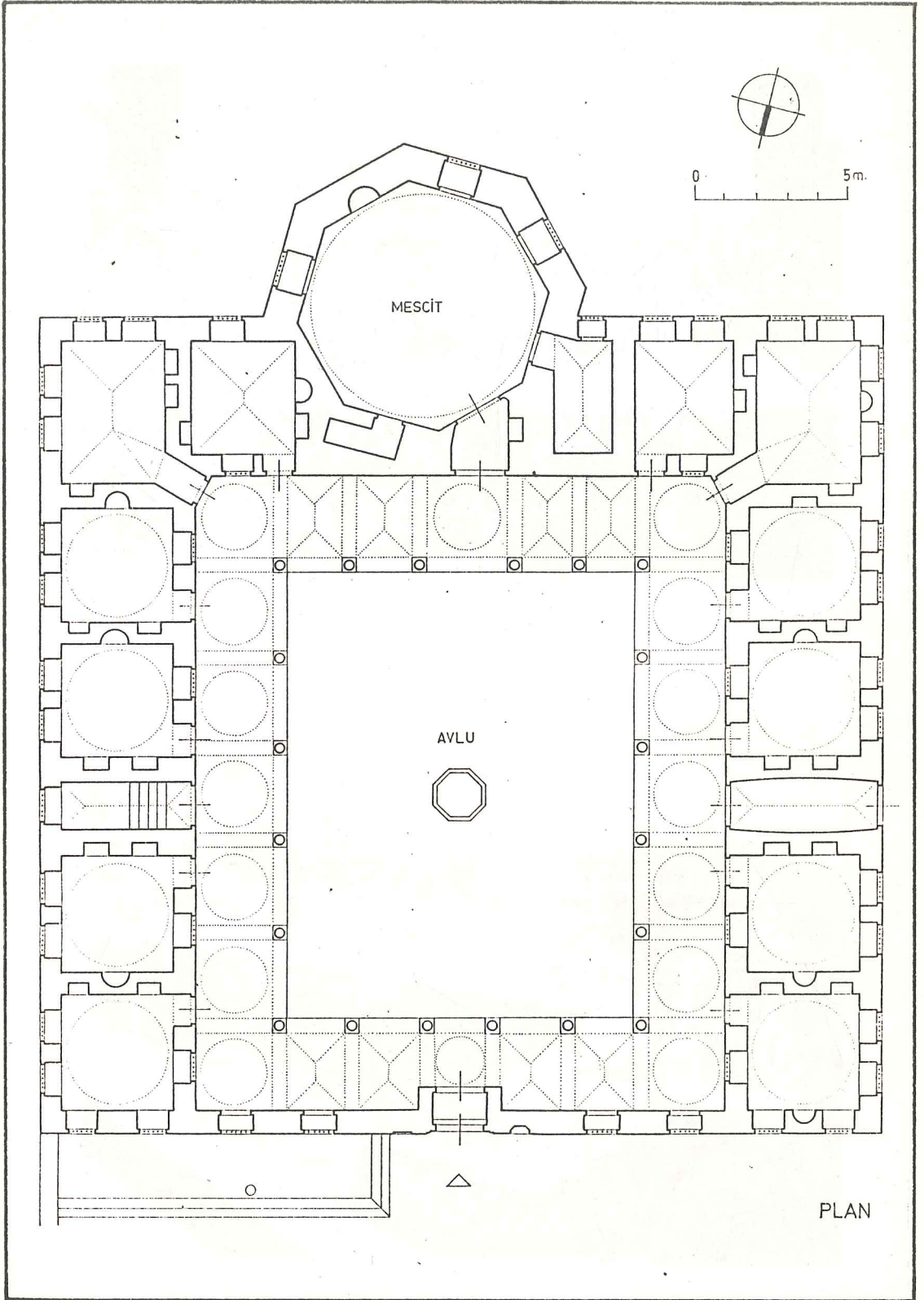
Mescit ve odalara pencere takılarak iç mekanlar dış etkilere kapatılmalıdır. Tepe pencerelerinin kırık camları onarılmalıdır. Örülmüş pencere boşlukları açılmalıdır. Kurşun taklidi şap kubbe kaplaması su geçirimsizliği sağlamamaktadır, kurşun kaplanmalıdır. Odalarda oturanların sağlıksız koşullarda yaşamaları onların yapıya zarar vermelerine neden olmaktadır. Oturanlara yer gösterilerek tekke boşaltılmalı, tekkeye uygun işlev verilmelidir.

Mutfak

Yıkılmış olan bölümler onarılarak mutfak dış etkilere kapatılmalıdır. Yapı otlardan temizlenmelidir.

Harem dairesi duvarı, hazire

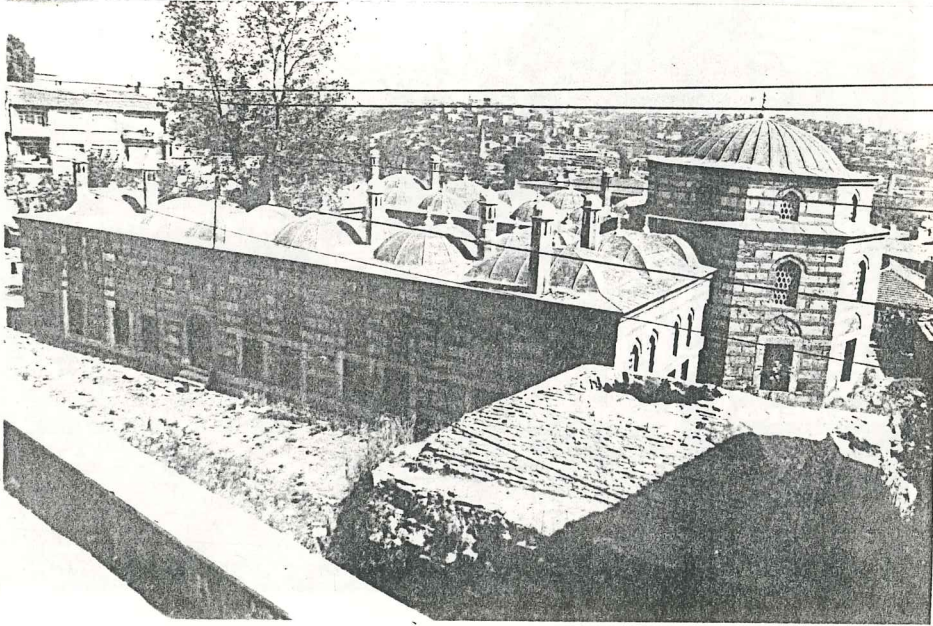
Duvar cephesi otlardan temizlenmelidir. Yol düzlemi çeşme alt kotuna indirilmelidir. Acil önlem olarak duvarın üstüne harpuşta konulmalı, duvar içine su sızmasına engel olunmalıdır.

Çiz.14. Seyhülislam Mustafa Efendi Tekkesi planı
(Vakıflar Başmüdürlüğü Arşivi-Rölövesinden
rölövesinden yararlanılarak çizilmiştir).

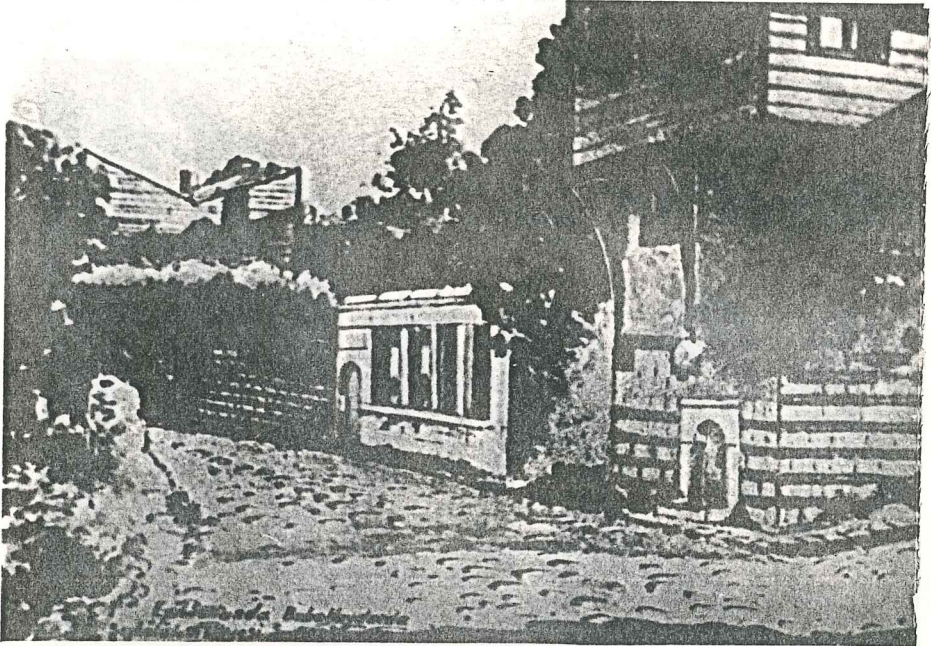
Res.14. Şeyhülislam Mustafa Efendi Tekkesi avlusu

Res.13. Şeyhülislam Mustafa Efendi Tekkesi - genel görünüşü

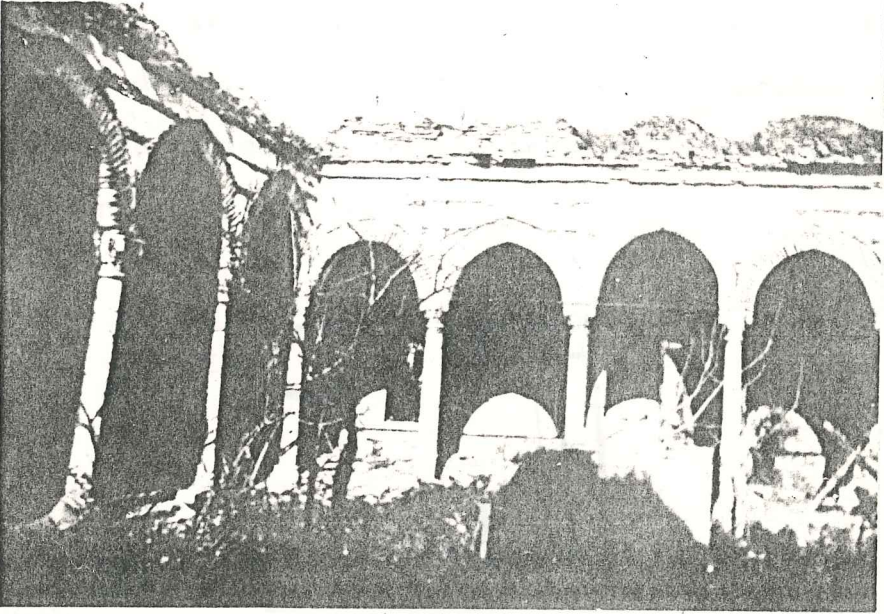
Res.16. Şeyhülislam Mustafa Efendi Tekkesi-Harem Dairesi zemin kat duvarının görünüşü

Res.15. Şeyhülislam Mustafa Efendi Tekkesi-Harem Dairesi Haziresinin eski bir görünüşü(Süheyl Unverden)

Res.18. Şeyhülislam Mustafa Efendi Tekkesi görünüşü-restorasyon öncesi
(Vakıflar B.Md, İbrahim Hakkı Konyalı Vakfı Kütüphanesi
ve arşivi Pes. No:5345/7)

Res.17. Şeyhülislam Mustafa Efendi Tekkesi Avlusu-restorasyon öncesi
(Vakıflar B.Md, İbrahim Hakkı Konyalı Vakfı Kütüphanesi
ve arşivi, Pes.No : 5345/9)

ŞEYH MURAT EFENDİ TEKKESİ

Yeri :

Eyüp, Nişanca, Davut Ağa caddesi üzerindedir.

Tarihi :

1715 (yazıtına göre)²³.

Yaptıran :

Kangırılı Mustafa Efendi (Hadikaya göre).

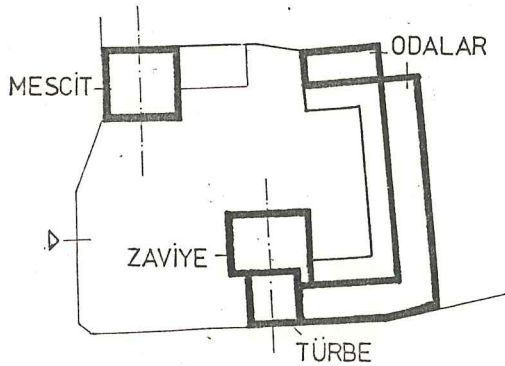
Şeyhülislam Ebul - Hayır Ahmet Efendi (Hayrat kaydına göre)²⁴.

Mimari özellikleri :

Kütle yerleşimi :

Önce medrese olarak yapılmış, sonra zaviye ve mescit eklenmiştir. Yapı kütleleri değişik dönem özellikleri göstermektedir. Medrese kütleleri avluyu üç yönde sarmaktadır. Odaların bitiminin de odalardan daha yüksek olan türbe bulunur. Sonradan eklenen zaviye türbeye yapışıktır. Mescit tekke avlusunun güneydoğu köşesine yerleştirilmiştir.

Çiz.15.

Medrese

Plan özellikleri :

Avluyu üç yönde çevreleyen onbir odadan oluşur. Odalar kare ve dörtgen planlıdır. Oda önlerinde revaklı bölüm yer alır. Medrese avlu içinde asimetrik olarak yerleşmiştir. Odalar güneydoğu ve güneybatı yönünde dışa kapalıdır.

Taşıyıcı sistem :

Taşıyıcı duvarların yapımında iki sıra tuğla, bir sıra taş kullanılmıştır. Revaklı bölüm onbeş mermer sütunludur. Revak kemerleri sivri kemer biçimlidir. Avluya bakan kemerler kesme taş, revak içi kemerleri ise tuğladandır. Odalardaki örtü sistemi kubbe ve aynalı tonozdur. Malzeme tuğladır. Kubbele-
rin üstü kurşun taklidi şap kaplamadır.

Bezeme :

Revak sütun başlıkları baklavalıdır.

Türbe

Plan özellikleri :

Kare planlıdır. Avlu yönünde zaviyeye yapışıktır. Türbeye zaviye içindeki iki kapıdan girilir.

Taşıyıcı sistem :

Taşıyıcı duvarların yapımında iki sıra tuğla bir sıra taş kullanılmıştır. Kubbesinin üstü kurşun taklidi şap kaplamalıdır.

Zaviye

Plan özellikleri :

Dikdörtgen planlıdır. Türbeye yapışıktır. Mezarlık ve medrese yönlerinde iki girişi vardır.

Taşıyıcı sistem :

Taşıyıcı duvarlar düzensiz taş sıraları ve köşelerde kesme taşlardan oluşur. Asma çatısı ahşaptandır. Çatı biçimi kırma çatıdır. Alaturka kiremit ile örtülüdür.

Mescit

Plan özellikleri :

Tek mekanlı kare planlıdır.

Taşıyıcı sistem :

Taşıyıcı duvarların yapımında iki sıra tuğla bir sıra taş kullanılmıştır. Tonozbingili kubbe ile örtülüdür.

Bezeme :

Mihrabı mukarnaslıdır. Mescit içi kalem işleriyle süslüdür.

Bugünkü durumu :

Araştırmanın başladığı günlerde harap durumda olan tekkede sonradan onarıma başlanmıştır. Medresenin yıkılmış olan revaklı bölümü tamamlanmıştır. Kubbeler onarılmış, üzerleri kurşun taklidi şap ile kaplanmıştır. Eksik şebekelerin yerine yenileri takılmıştır.

Zaviye duvarlarının iç ve dış yüzleri sıvanmış, asma çatı altına ahşap kaplama yapılmıştır.

Mescitte henüz onarım başlamamıştır. Duvarlarında otlar bitmiştir. Kubbesinde delik vardır. Dış etkilere açıktır. Mescit içindeki kalem işleri zarar görmektedir.

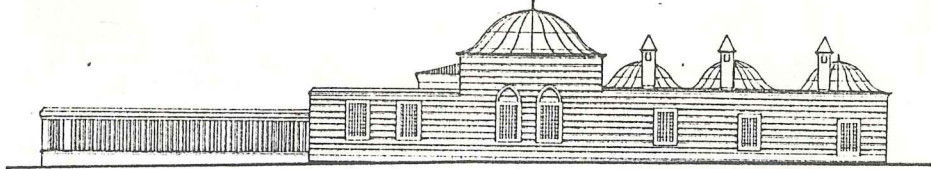
Avlu ve mezarlık bakımsız durumdadır. Mezar taşlarının bazıları yıkılmıştır. Avlunun ortasında medresenin şadırvanından kalma izler vardır.

Alınması gereken önlemler :

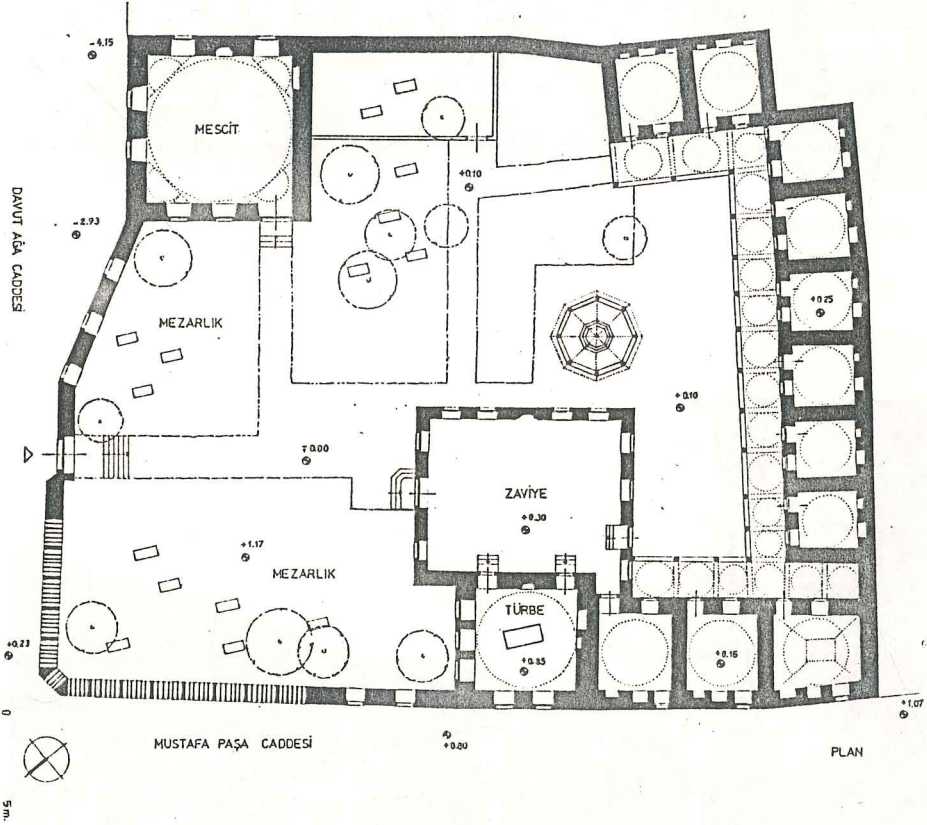
Mescit dış etkilere karşı korunmalıdır. Kubbesindeki delik kapatılmalıdır. Duvarları otlardan temizlenmelidir.

Medrese ve zaviyedeki restorasyon işçiliği yetersizdir. Kubbe biçimleri bozuktur. Sivri kemer biçimleri birbirini tutmamaktadır. Şebeke ölçüleri yanlış alınmış, şebeke boyları pencere boşluklarına kısa gelmiştir. Düzeltilmeleri gerekmektedir.

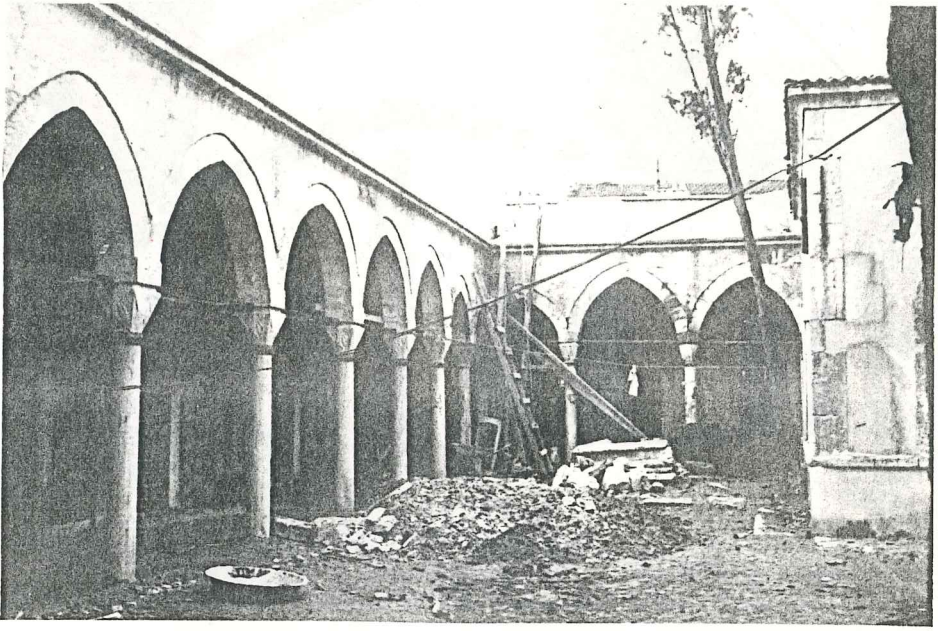
Avlu ve mezarlık bakımsızlıktan kurtarılmalıdır. Mezar taşları korunmalıdır. Bunun için farklı yüksekliklerde olan avluda yağmur suyunun belli yerlerde toplanıp dışarı akıtılması gerekmektedir.

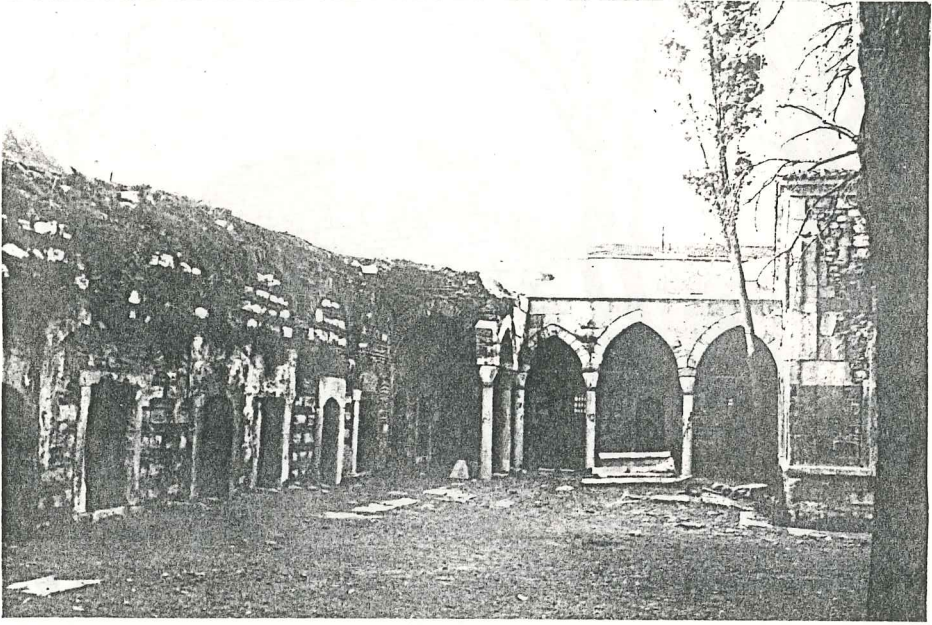
MUSTAFA PAŞA CADDESİ GÖRÜNÜŞÜ

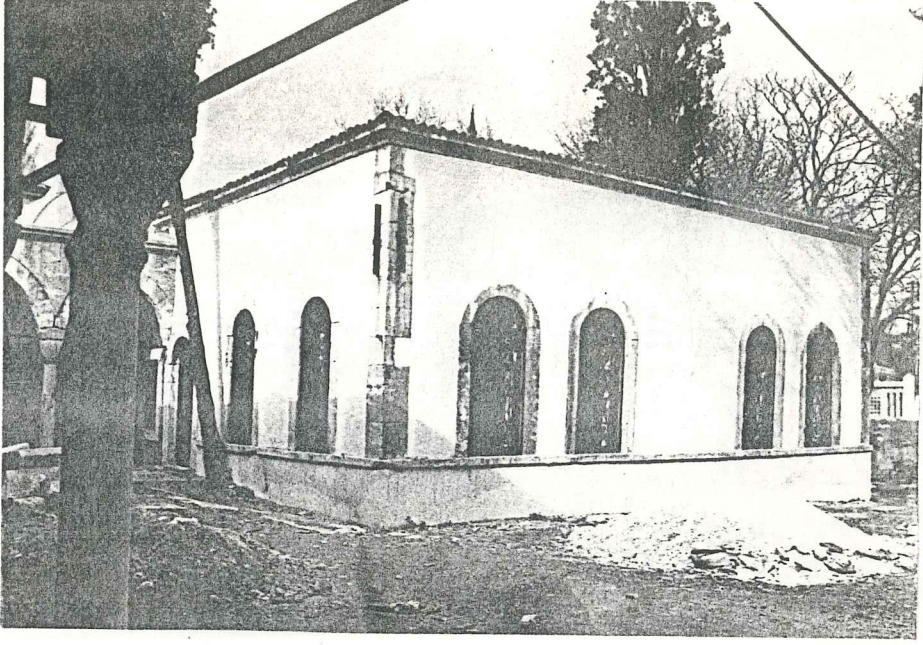
Çiz.16. Şeyh Murat Efendi Tekkesi planı
(Vakıflar Başmüdürlüğü Arşivi
rölövesinden yararlanılarak çizilmiştir)

Res.20. Şeyh Murat Efendi Tekkesi- Medrese odaları ve önündeki revaklı kısım restorasyonu

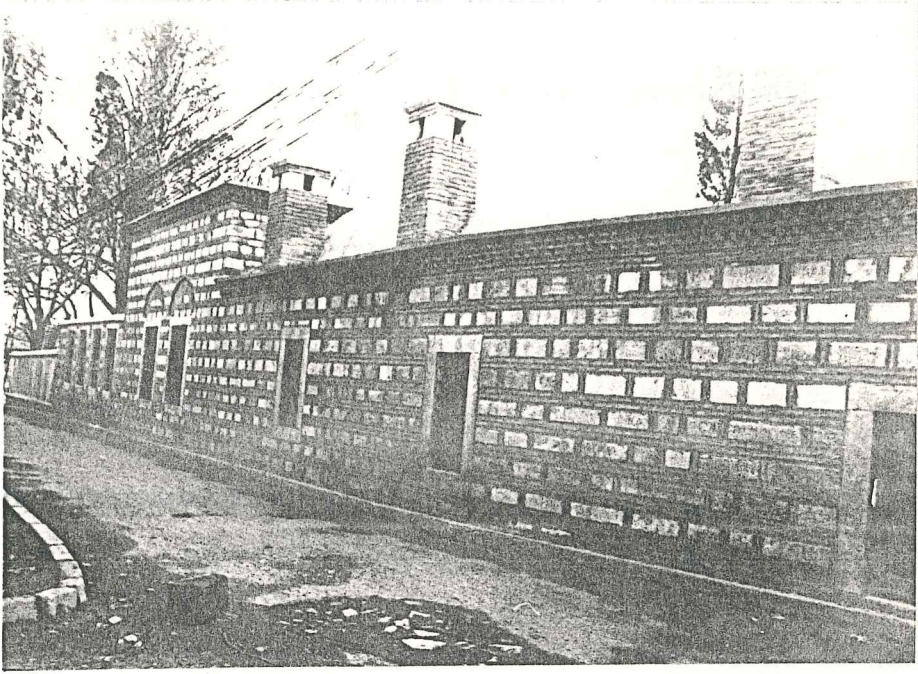
Res.19. Şeyh Murat Efendi Tekkesi-medrese odaları ve önündeki revaklı kısım-restorasyon öncesi

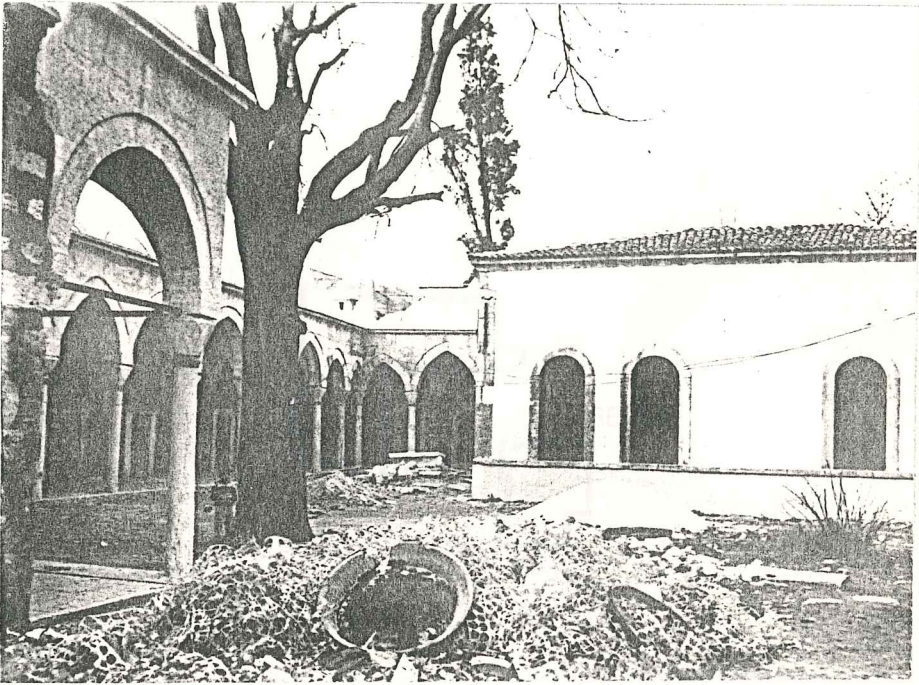
Res.22. Şeyh Murat Efendi Tekkesi- Zaviye görünüşü

Res.21. Şeyh Murat Efendi Tekkesi Mescit görünüşü

Res.24. Şeyh Murat Efendi Tekkesi-Mustafa Paşa caddesi görünüşü

Res.23. Şeyh Murat Efendi Tekkesi- medrese odaları ve zaviye görünüşü

SELAMİ EFENDİ TEKKESİ

Yeri : Eyüp, Nişanca, Nazır Ağa yokuşu üzerindedir.

Tarihi :

25
18. yy. sonları.

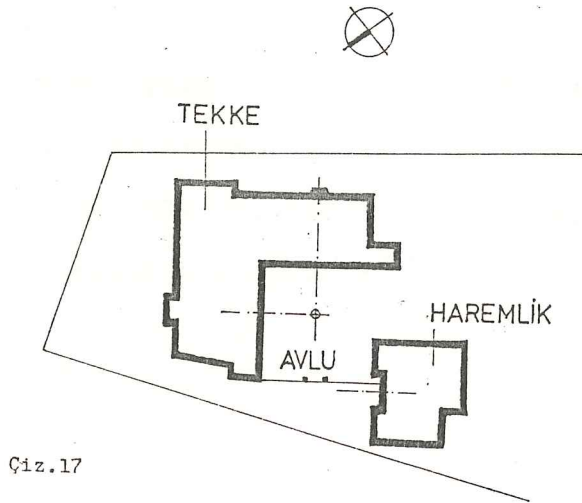
Yaptıran :

Şeyh Selami Efendi

Mimari özellikleri :

Kütle yerleşimi :

Eğimli bir arazi üzerinde avluyu çevreleyen tekke ve harem dairesi kütlelerinden oluşmaktadır. Tekke dikaçılı L-planlı bir küttedir. Harem dairesi tekkenen ayrıdır.²⁶

Tekke

Plan özellikleri :

L-planlıdır. İki katlıdır. Üst kata avludan girilir. Avlu katında Semahane ve tekke odalarına iki ayrı giriş vardır. Alt bahçeden zemin kata girilir. Zemin katta servis hacimleri ve mezarlık bulunur.

Taşıyıcı sistem :

Zemin katta taş duvar, üst katta ahşap çatkıdır. Semahanede on taşıyıcı ayak bulunur.

Tekke çatısı ahşaptır. Alaturka kiremit örtülüdür.

Bezeme :

Tekke odaları ve semahane tavanı çita baskılı motiflerle bezenmiştir.

Harem dairesi

Plan özellikleri :

Üç katlıdır Sofalı plan tipindedir. Zemin katta servis hacimleri, birinci ve ikinci katlarda sofa çevresinde üç oda mutfak ve tuvalet bulunur. Merdiveni çift kolludur.

Avluya bakan cephesi simetriktir.

Taşıyıcı sistem :

Ahşap çatkıdır.

Bezeme :

Birinci ve ikinci kattaki odaların tavanları çita baskılı motiflerle bezenmiştir. Tavan, kapı, pencere pervazları gibi

ögelerin profilleri yontularak biçimlendirilmiştir.

Bugünkü durumu :

Tekke

Önceleri harap durumda olan yapı, 80'li yıllarda onarılmıştır. Cepheleri iyi durumdadır. Tekke içi restorasyon işçiliği yetersizdir. İç kapılar, pencereler ve semahanedeki ahşap ayaklar kötü bir işçilikle, ahşap taklidi olarak boyanmıştır.

Araştırmanın başladığı günlerde çeşitli türlerde ağaçlar bulunan avluda, sonradan ağaçların bazıları kesilmiş, doğal zemin imitasyon taş ile kaplanmıştır.

Haremlik

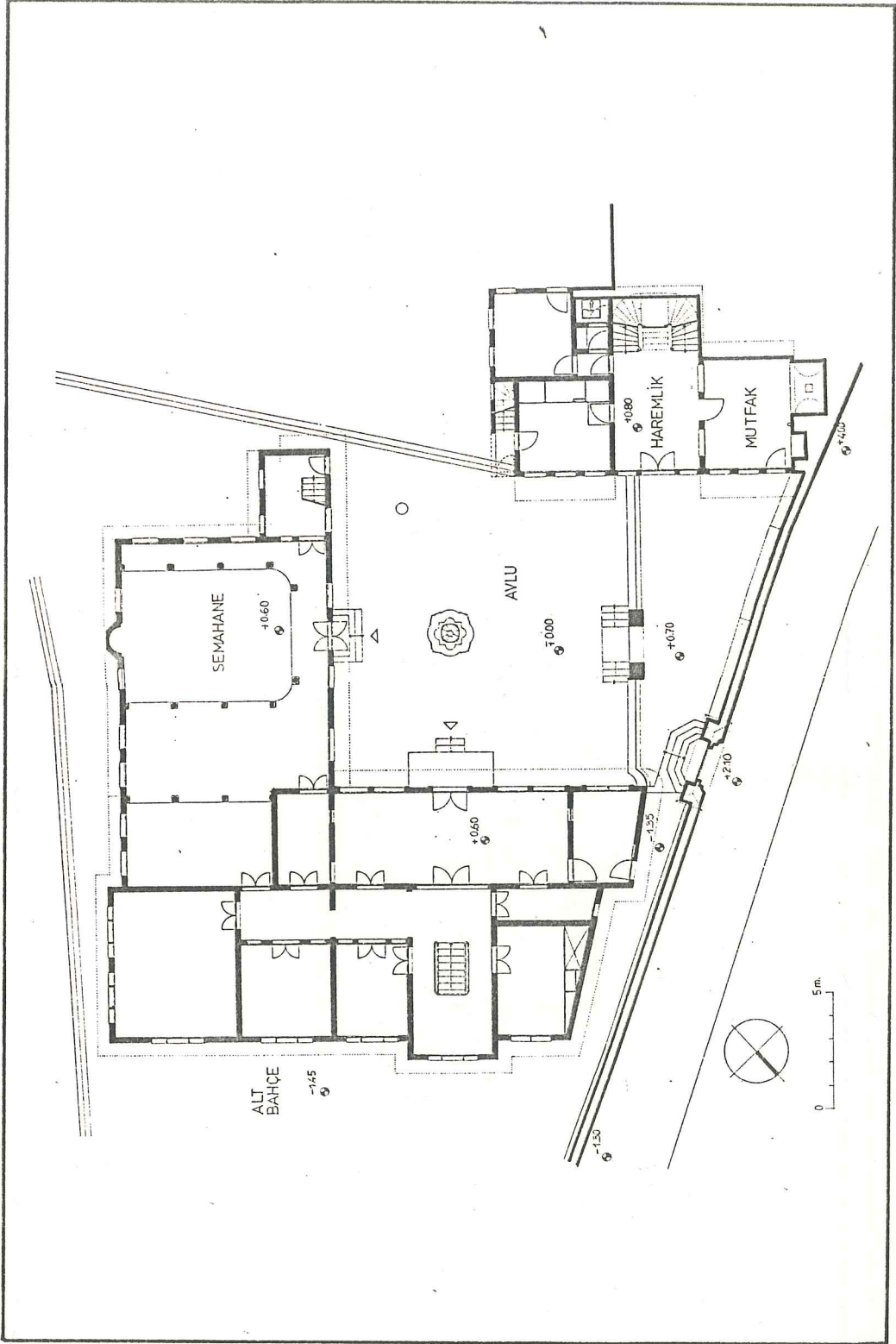
Çatısı yıkılmıştır. Yapının bir bölümü ancak dikmelerle ayakta durmaktadır. İç kapı ve pencere doğramaları yok olmuştur. Pencere boşlukları bozulmuştur. Dış etkilere tamamen açıktır.

Zemin kattaki ocağın yapı dışındaki başası eğrilmiş durumdadır; çevre için tehlikeli olmaktadır.

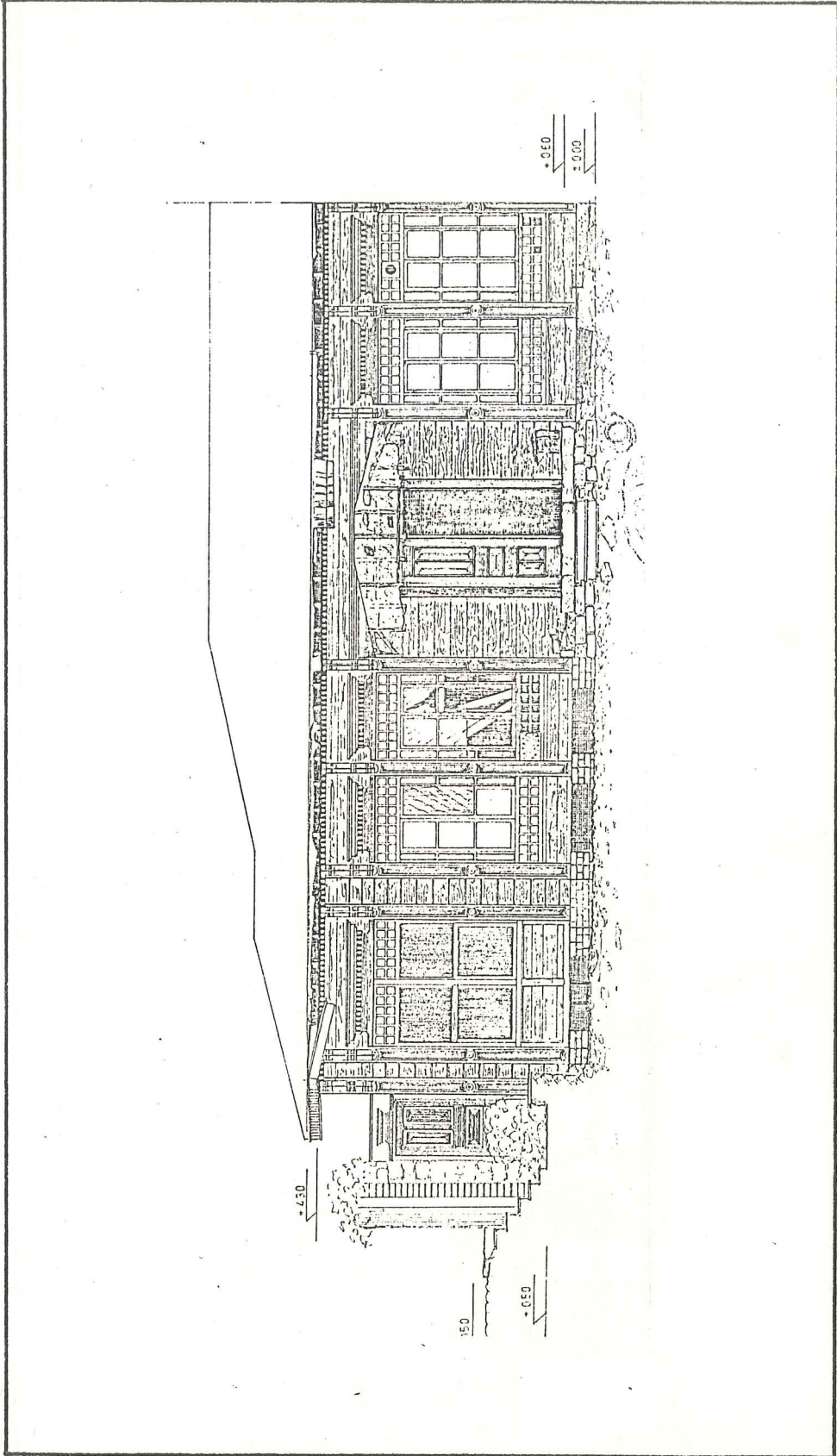
Alınması gereken önlemler :

Tekkenin yağmur olukları onarılmalıdır. Avlu kotu altında kalan zemin kat üst pencerelerinden su girmemesi için önlem alınmalıdır.

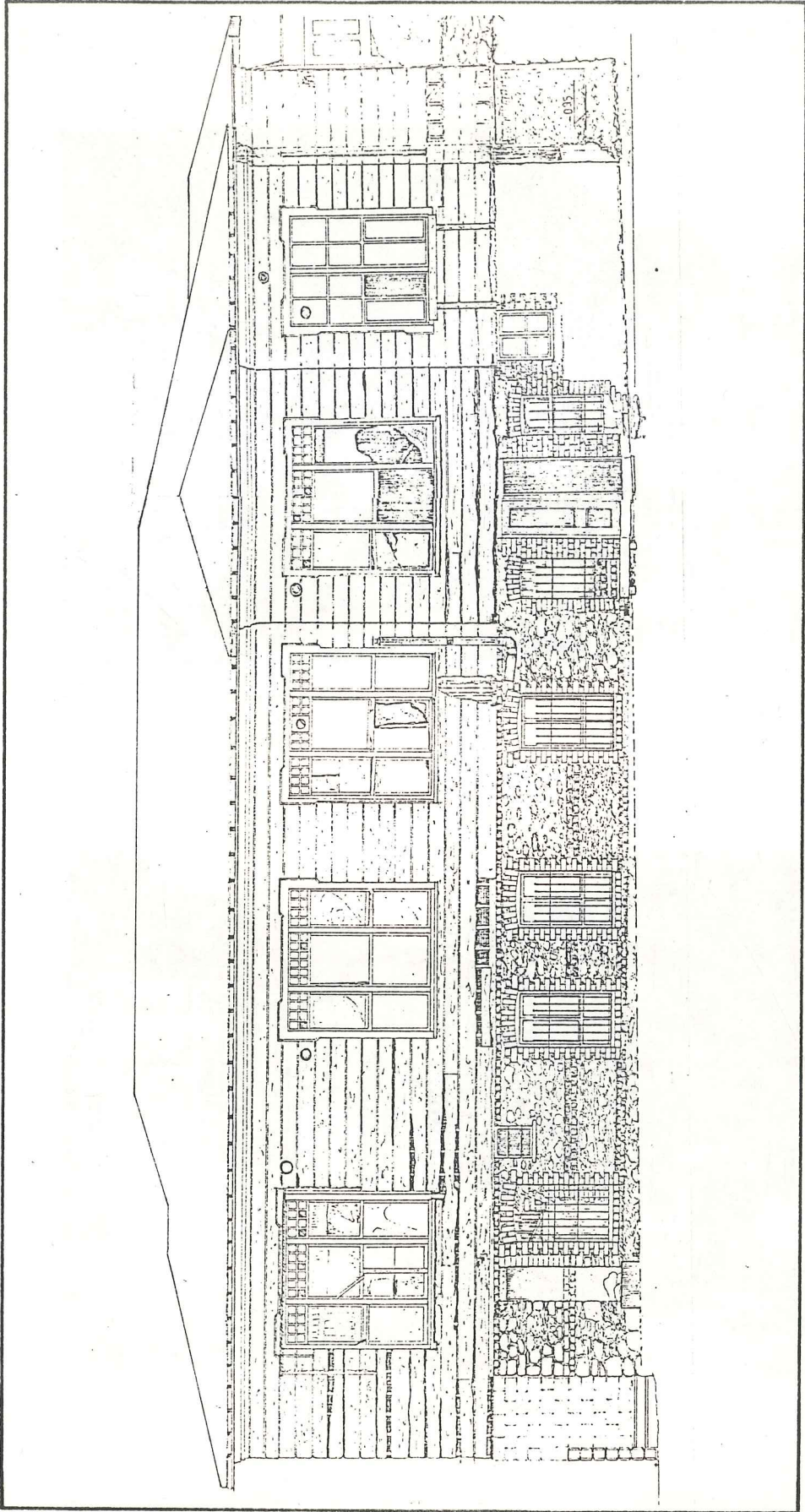
Haremliğin ahşap konstrüksiyonu sağlamlaştırılmalı, çatı onarılmalıdır. Acil önlem olarak dış etkilere kapatılmalı, kapsamlı bir onarım yapılmalıdır.

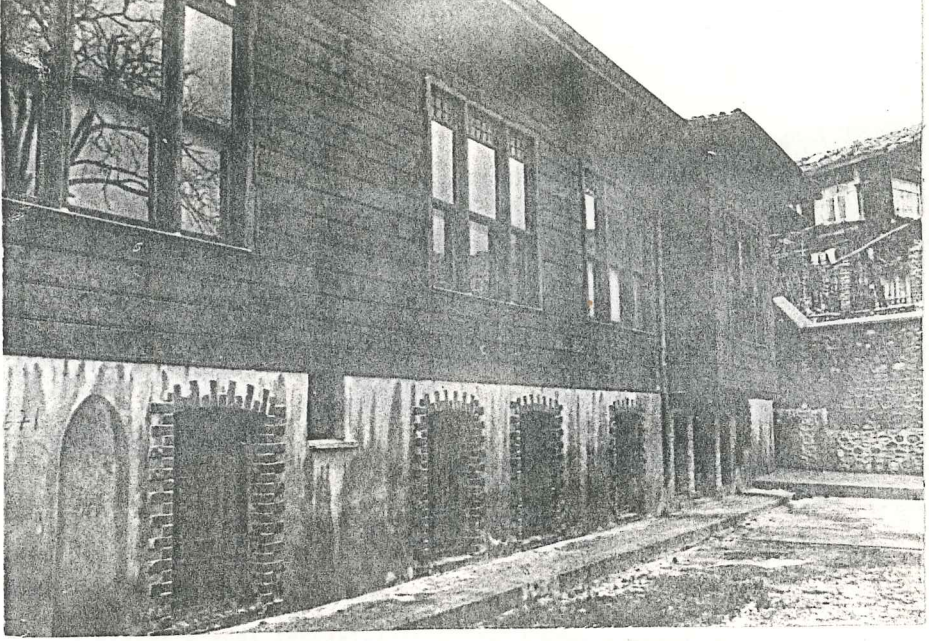
Çiz.18. Selami Erendi tekkesi ve Haremliği planı
(Tekte planı Vakıflar Başmüdürlüğü arşivinden yararlanılarak
çizilmiştir. Haremlik rölövesi yerinde çikarılmıştır).

Çiz. 19. Selami Efendi Tekkesi avlu cephesi rölövesi- restorasyon öncesi
(Vakıflar Başmüdürlüğü Arşivi)

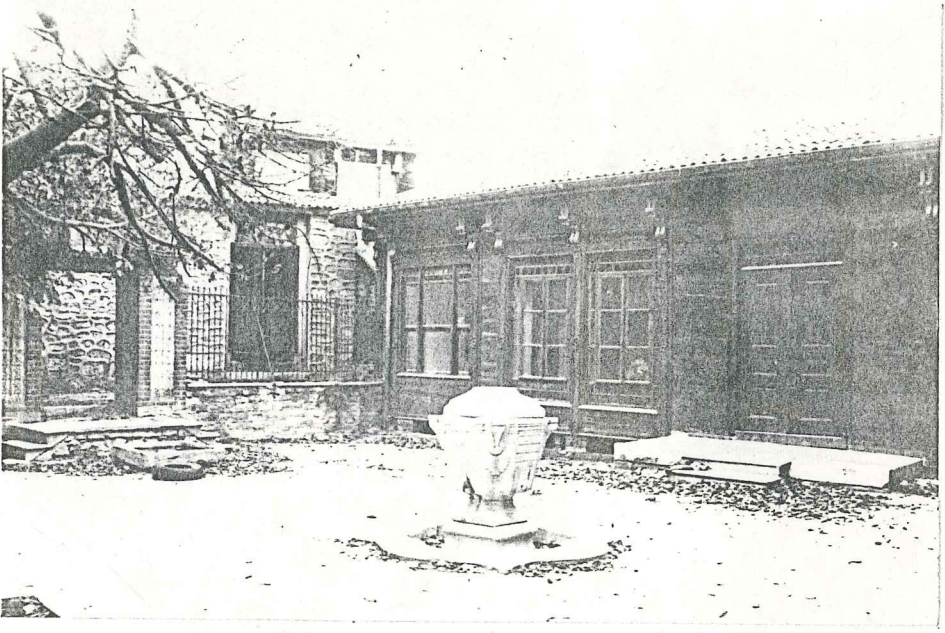
Çiz.20. Selami Erendi Tekkesi bahçe cephesi rölövesi-restorasyon öncesi
(Wakıflar Başmüdürlüğü arşivi)

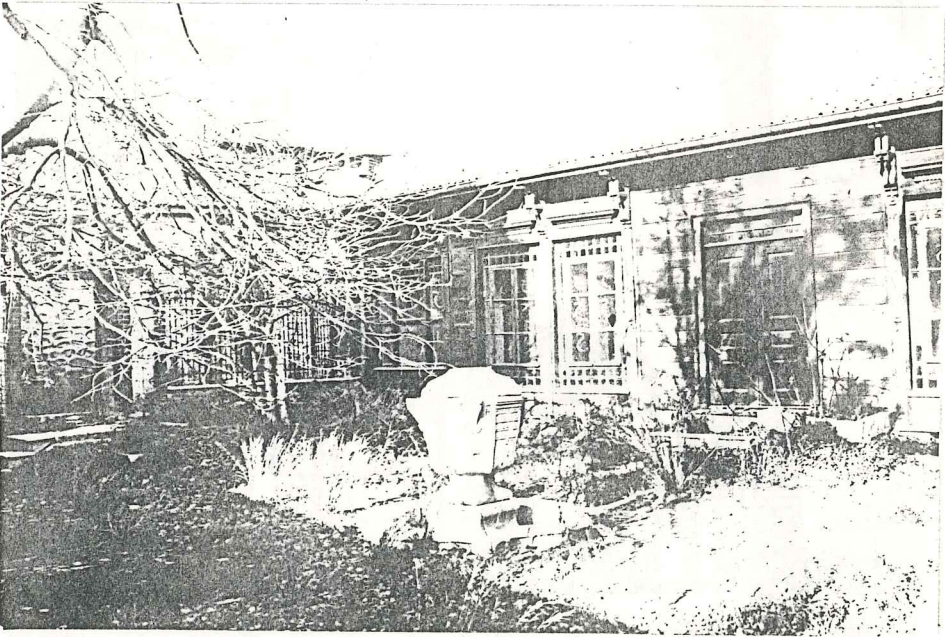
Res.25. Selami Efendi Tekkesi-Bahçe görünüşü

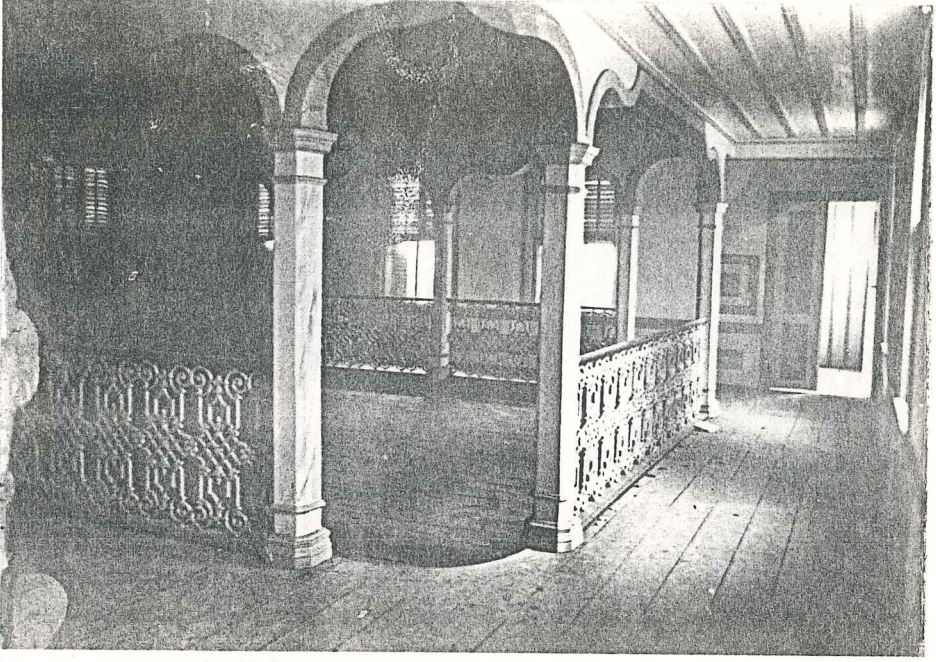
Res.26. Selami Efendi Tekkesi-Avludan görünüşü

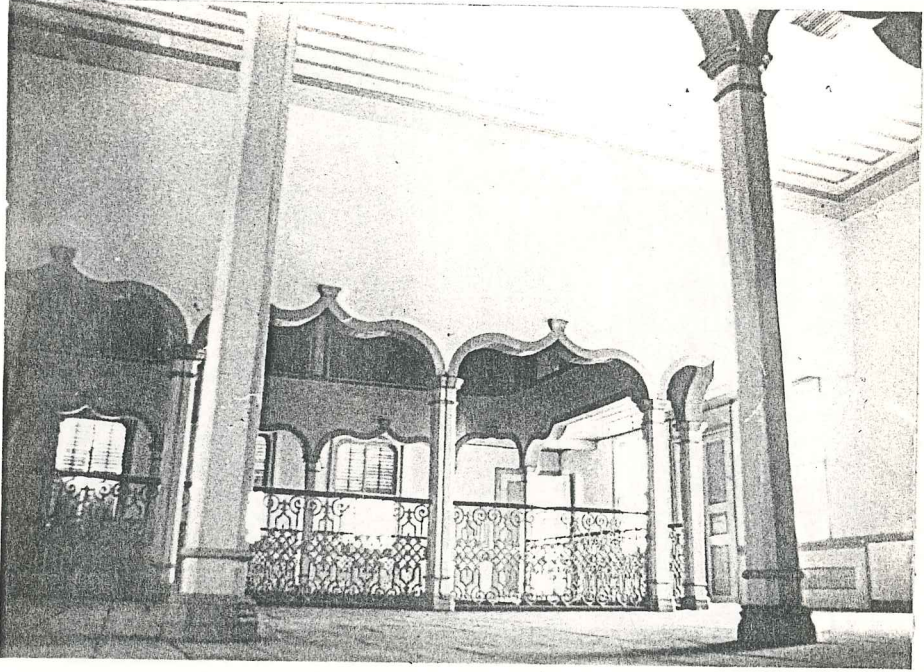
Res.28. Selami Efendi Tekkesi-Avlu kaplandıktan sonraki durum.

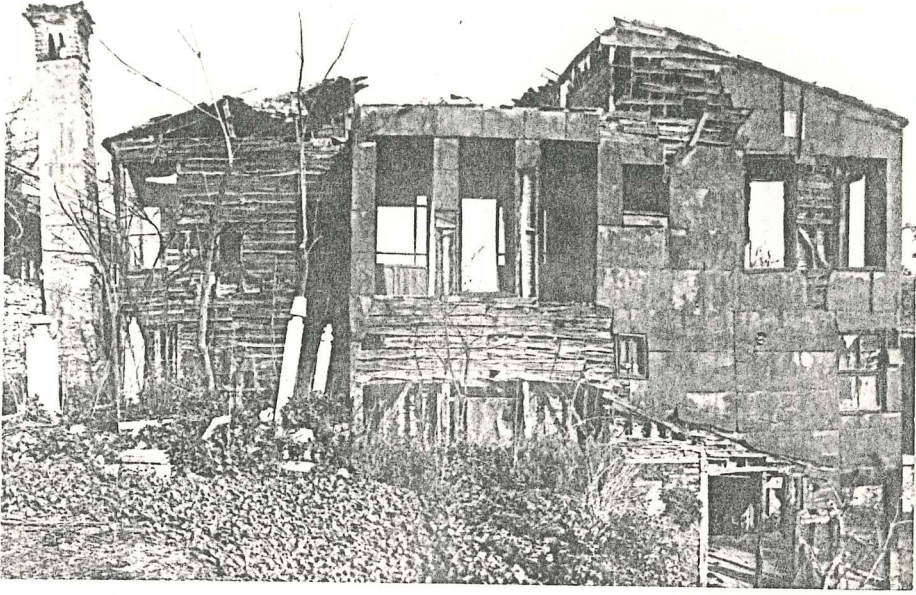
Res.27. Selami Efendi Tekkesi- Avlu kaplama yapılmadan önceki durumu.

Res.30. Selami Efendi Tekkesi Semahane görünüşü

Res.29. Selami Efendi Tekkesi Semahane görünüşü

Res.32. Selami Efendi Tekkesi-Haremlik arka cephe görünüşü
(Solda mutfak bacası görülüyor)

Res.31. Selami Efendi Tekkesi-Haremlik görünüşü

4. 3. MEDRESELER

DARÜLHADİS MEDRESESİ (HACI BEŞİR AĞA MEDRESESİ)

Yeri :

Eyüp, Baba Haydar caddesi ve Balcı yokuşunun kesiştiği yerdedir.

Tarihi :

1734.²⁷

Yaptıran :

Darüssaade Ağası Hacı Beşir Ağa .

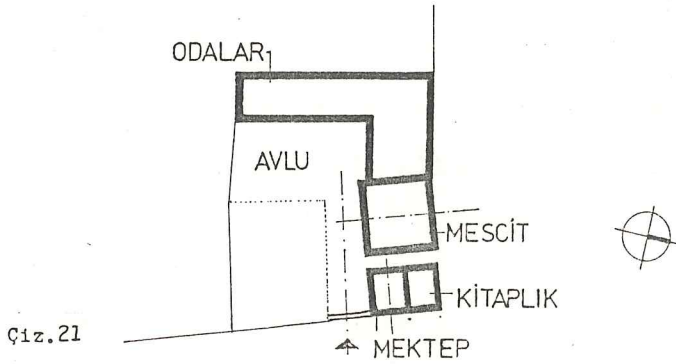
Mimari özellikleri :

Kütle yerleşimi :

Medrese odaları, kütüphane, sıbyan mektebi ve mescit kütlelerinden oluşmaktadır.

Yapılar kütleleri, Balcı yokuşu ile Mektep sokağının birleştiği köşeyi tutar. Mescit kütleleri diğer kütlelerden yüksektir.

Medresenin bulunduğu avluya taş basamaklı eğimli bir yoldan ulaşılır.

Medrese odaları

Plan özellikleri :

Kare planlı odalardan oluşur. Oda önlerinde revaklı bölüm vardır.

Taşıyıcı sistem :

Taş duvarlar tuğla hatıllıdır.

Revak kemerlerinden kalan izler kemerlerin tuğla ile yapıldığını göstermektedir.

Odalar kubbe örtülüdür. Malzeme tuğladır.

Mescit

Plan özellikleri :

Tek mekanlı, kare planlıdır.

Taşıyıcı sistem:

Taş duvarlar tuğla hatıllıdır.

Kubbe ile örtülüdür. Malzeme tuğladır.

Sıbyan Mektebi

Plan özellikleri :

İki katlıdır. Zemin katta çeşme ve su haznesi, üst katta mektep odası vardır. Yanında kitaplık bulunur.

Taşıyıcı sistem :

Duvar yapımında iki sıra tuğla bir sıra taş kullanılmıştır.

Aynalı tonoz ile örtülüdür. Malzeme tuğladır.

Bugünkü durumu :

Medrese odaları

Özgünlüğü bozulmuştur. Revaklı bölüm tamamen yıkılmıştır.

Oda önlerine barakalar yapılmıştır. Duvarlarında pencereler açılmış, varolan pencere boşlukları kapatılmıştır. Odaların içlerinde oturulmaktadır.

Mescit

Tepe pencereleri tuğla ile kapatılmıştır. Yeni pencereler açılmıştır. Duvarlarında ot bitmiştir. İçinde oturulmaktadır.

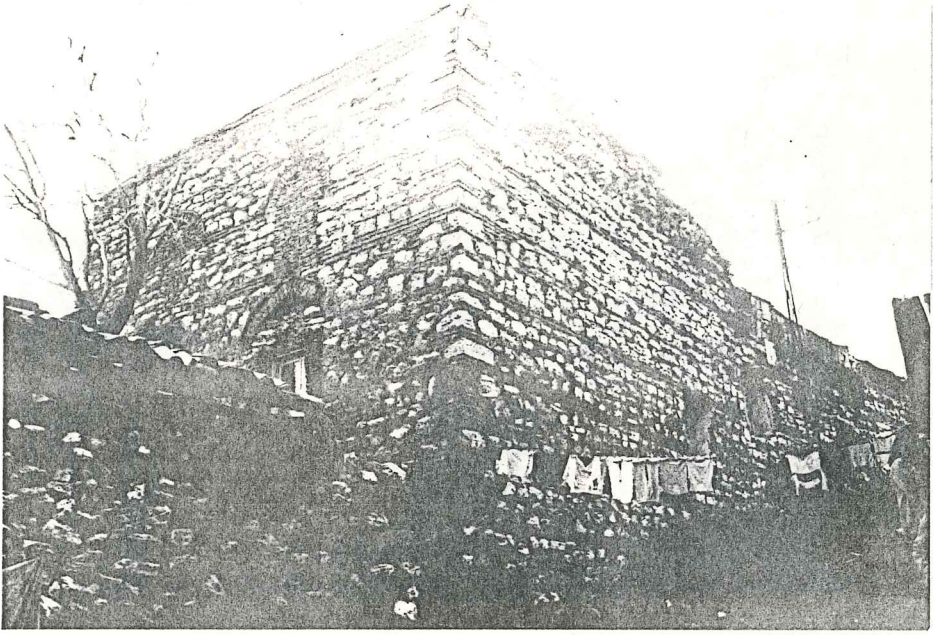
Sıbyan mektebi

Pencereleri tuğla ile örülmüştür. Yanına barakalar yapılmıştır. İçinde oturulmaktadır.

Alınması gereken önlemler :

Medrese bütünüyle harap durumdadır. İlk önlem olarak boşaltılmalı, çevresindeki barakalardan temizlenmelidir.

Koruma projesi hazırlanarak, kapsamlı bir şekilde onarılmalıdır.

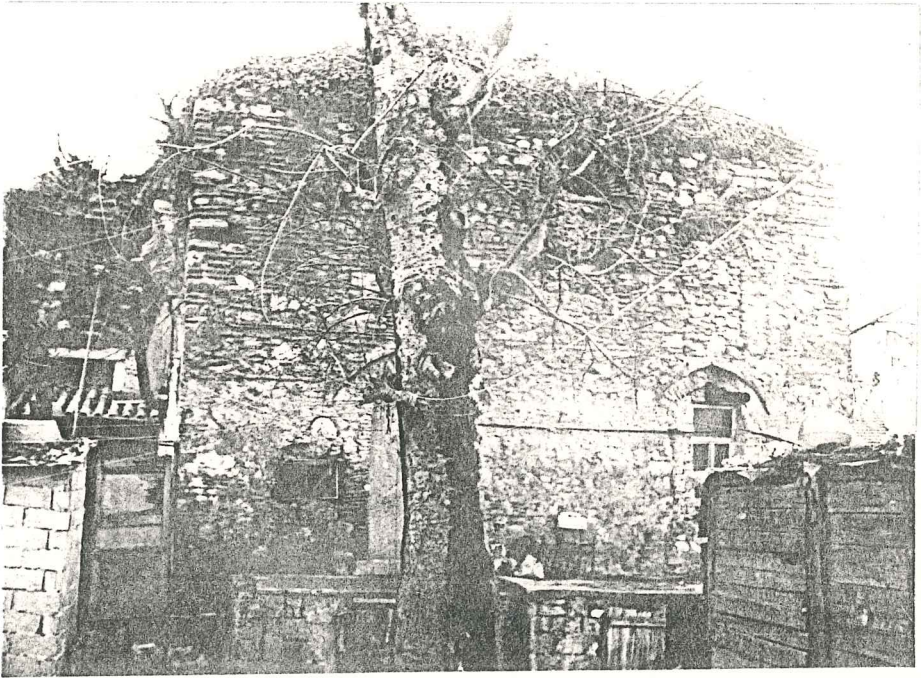
Fes.34. Darülhadis Medresesi-Mescidin Mektep sokaktan görünüşü

Fes.33. Darülhadis Medresesi-Baba Haydar caddesi görünüşü

Res.36. Darülhadis Medresesi-Mescidin avlu görünüşü

Res.35. Darülhadis Medresesi avlusunun son durumu

4.4. SIBYAN MEKTEPLERİ

NIŞANCILAR SIBYAN MEKTEBİ

Yeri :

Eyüp, Nişanca caddesi üzerinde, Nişancı Mustafa Paşa Camisi önündedir.

Tarihi :

19. yy.

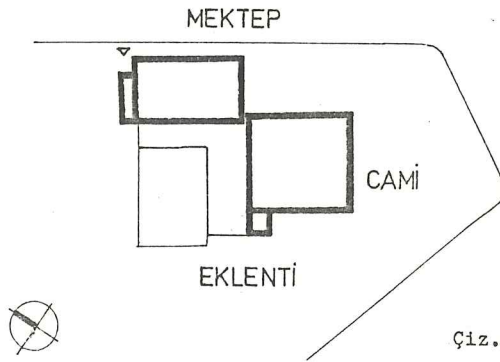
Yaptıran :

Rami Paşa²⁸.

Yapının mimari özellikleri :

Kütle yerleşimi :

Nişancılar Camisinin bulunduğu avluda Caminin kuzeydoğu köşesine bitişik yerleştirilmiştir. İki katlı bir kütledir.

Plan özellikleri :

Zemin kat biri su haznesi olan üç hacimden oluşur. Su haznesi cadde cephesindeki II. Mahmut çeşmesinindir. Cephenin sağında sıbyan mektebine çıkan merdiven bulunur.

Üst katta sıbyan mektebi vardır. İki odalıdır.

Taşıyıcı sistem :

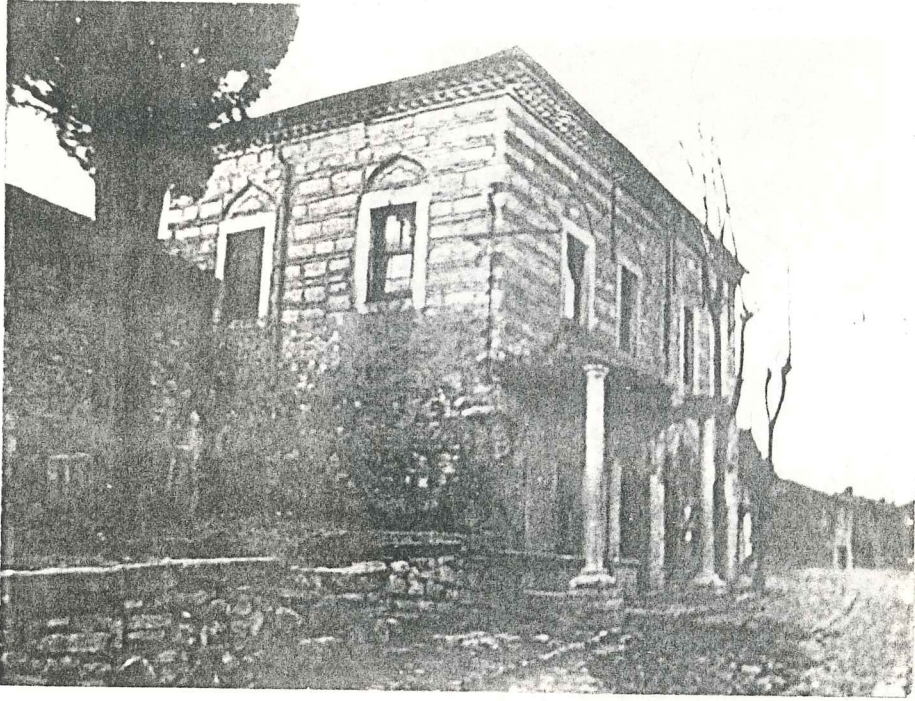
Taşıyıcı duvarlarda iki sıra tuğla bir sıra taş kullanılmıştır. Çeşmenin bulunduğu cadde cephesi zemin kat duvarı kesme taştandır.

Bugünkü durumu :

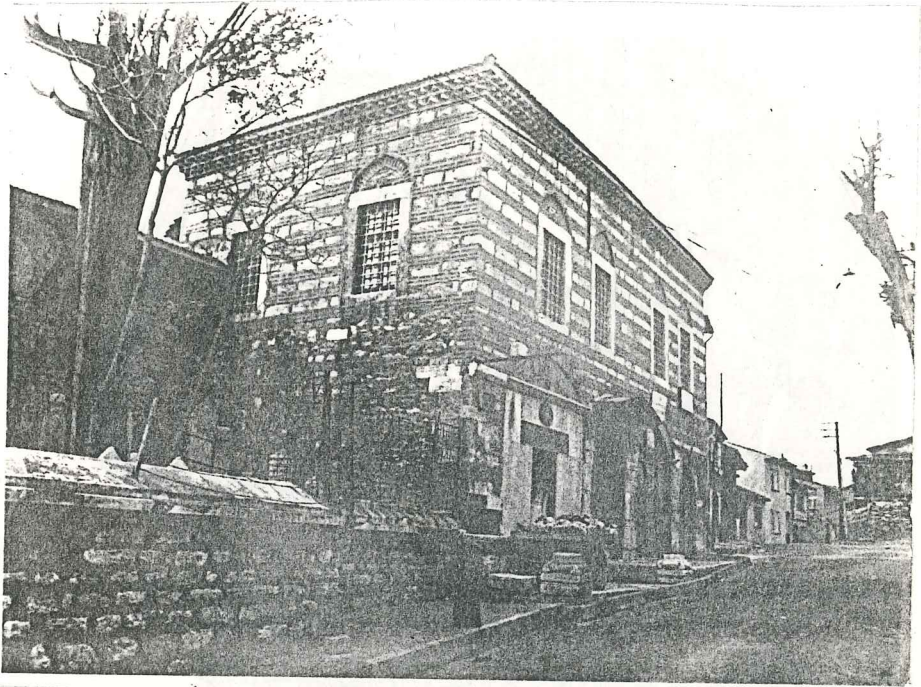
Yapının zemin katı cami yardım derneği, üst katı çocuk kitaplığı olarak kullanılmaktadır. Yapının arkasına Nişancı Mustafa Paşa Camisine ait eklentiler yapılmıştır. Mektep katında ara duvar kaldırılmıştır. Kirpi saçaklı, ahşap çatıdır. Çatı örtüsü Marsilya tipi kiremittir. Cadde cephesindeki II. Mahmut çeşmesinin saçağı ve sütunları yok olmuştur.

Alınması gereken önlemler :

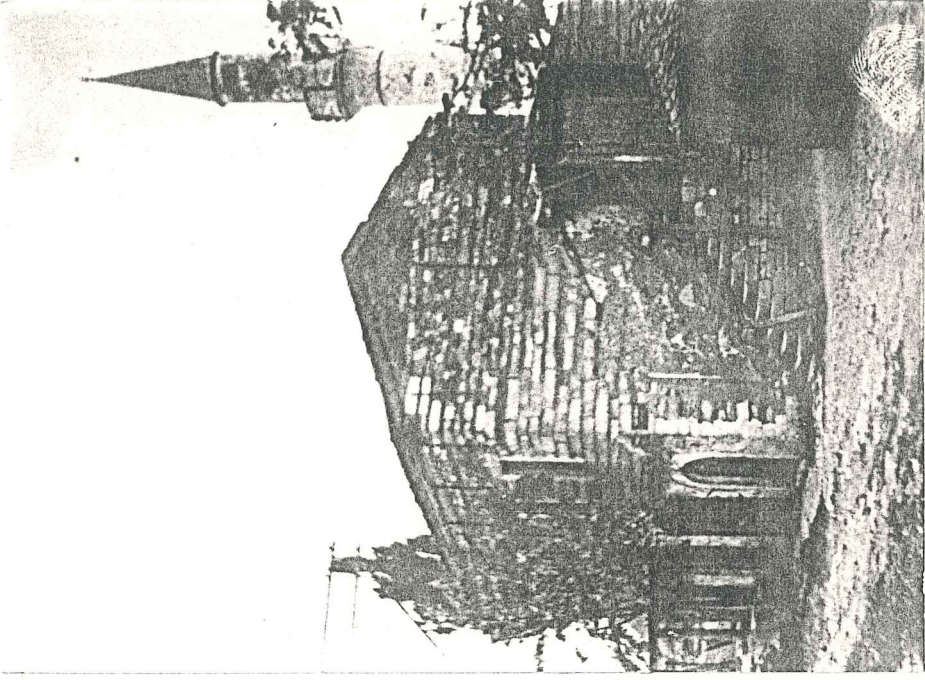
Yapının bir parçası olan çeşme onarılmalıdır. Arkasındaki eklentiler kaldırılmalıdır.

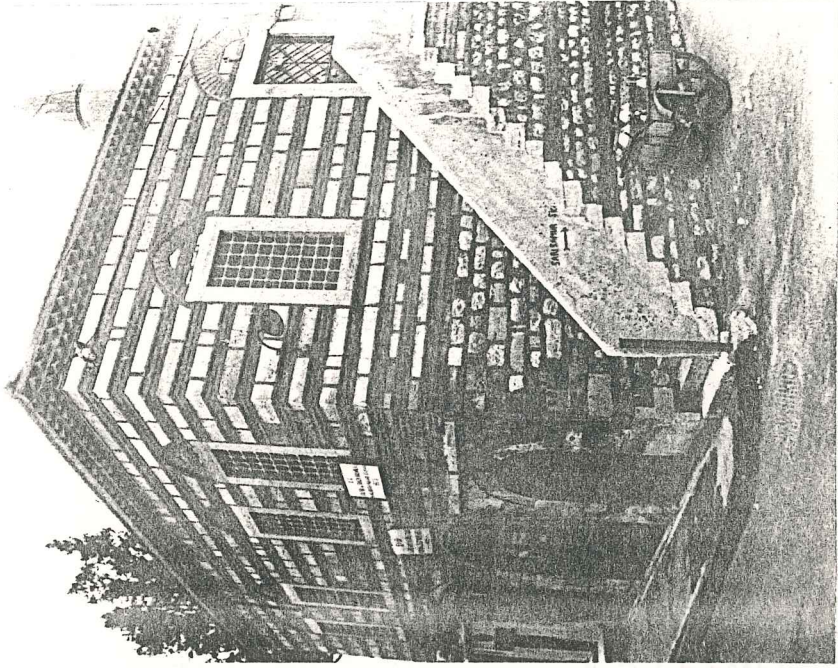
Res.38. Nişancılar Sıbyan Mektebi görünüşü
(Vakıflar B.Md, İbrahim Hakkı Konyalı Vakfı Kütüphanesi
ve arşivi, Pes.No: 387)

Res.37. Nişancılar Sıbyan Mektebi görünüşü

Res. 40.
Nişancılar Sıbyan Mektebi görünüşü
(Vakıflar B. Md., İbrahim Hakkı Konyalı Vakfı Kütüphanesi
ve arşivi, Res.No:567/1)

Res. 39. Nişancılar Sıbyan Mektebi görünüşü

4.5.ÇEŞMELER

DİLSİZ SÜLEYMAN AĞA ÇEŞMESİ

Yeri :

Eyüp, Nişanca, Alaca Çeşme sokağı üzerindedir.

Tarihi :

²⁹
1586 .

Yaptıran :

Süleyman Ağa .

Mimari özellikleri :

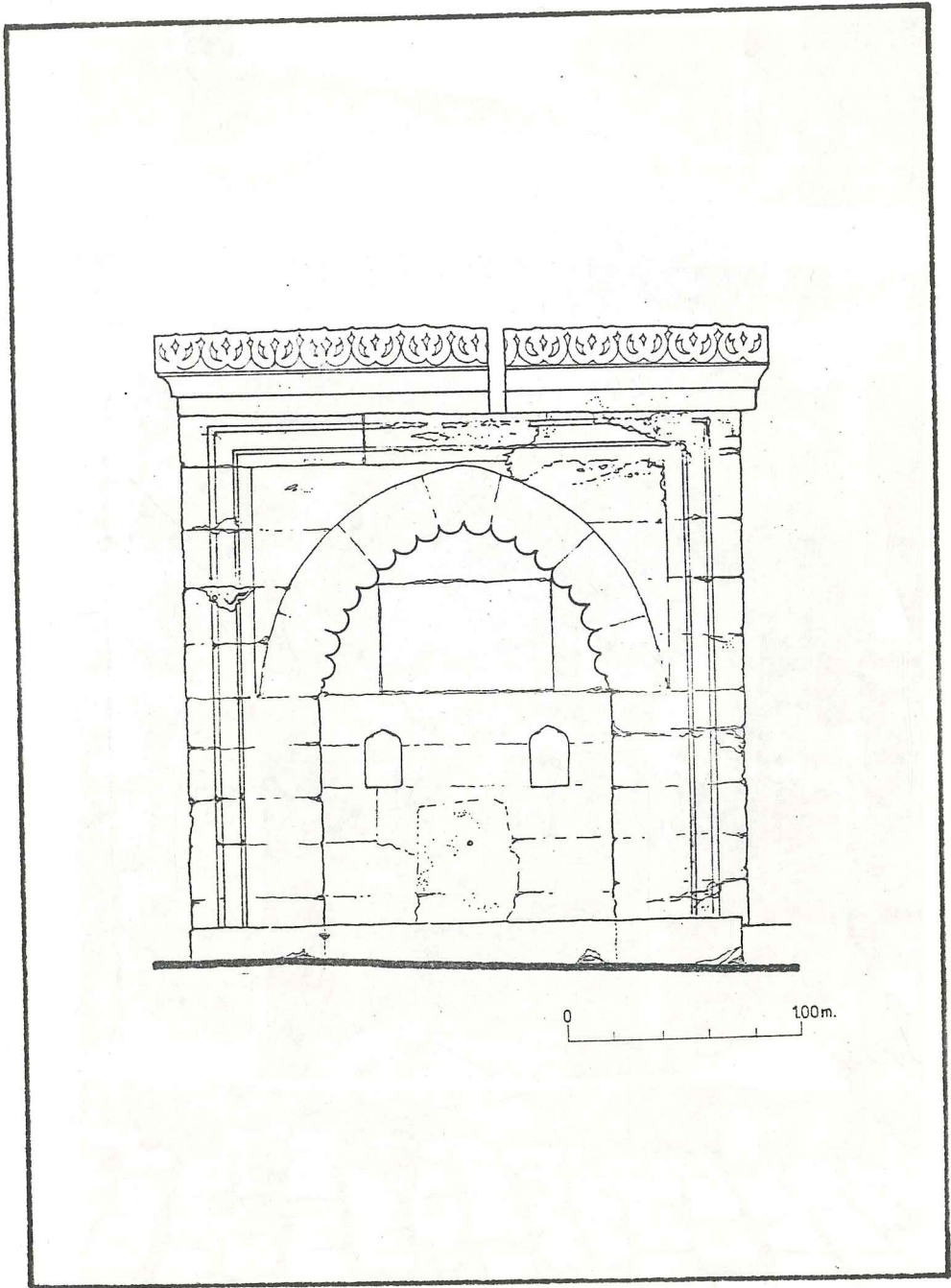
Kesme taştandır. Kemer eğrisini yan yana dizili onaltı yarım daire oluşturur. Kemer içinde kitabesi bulunur. Çeşmenin üstünde bezemeli taş profili vardır.³⁰

Bugünkü durumu :

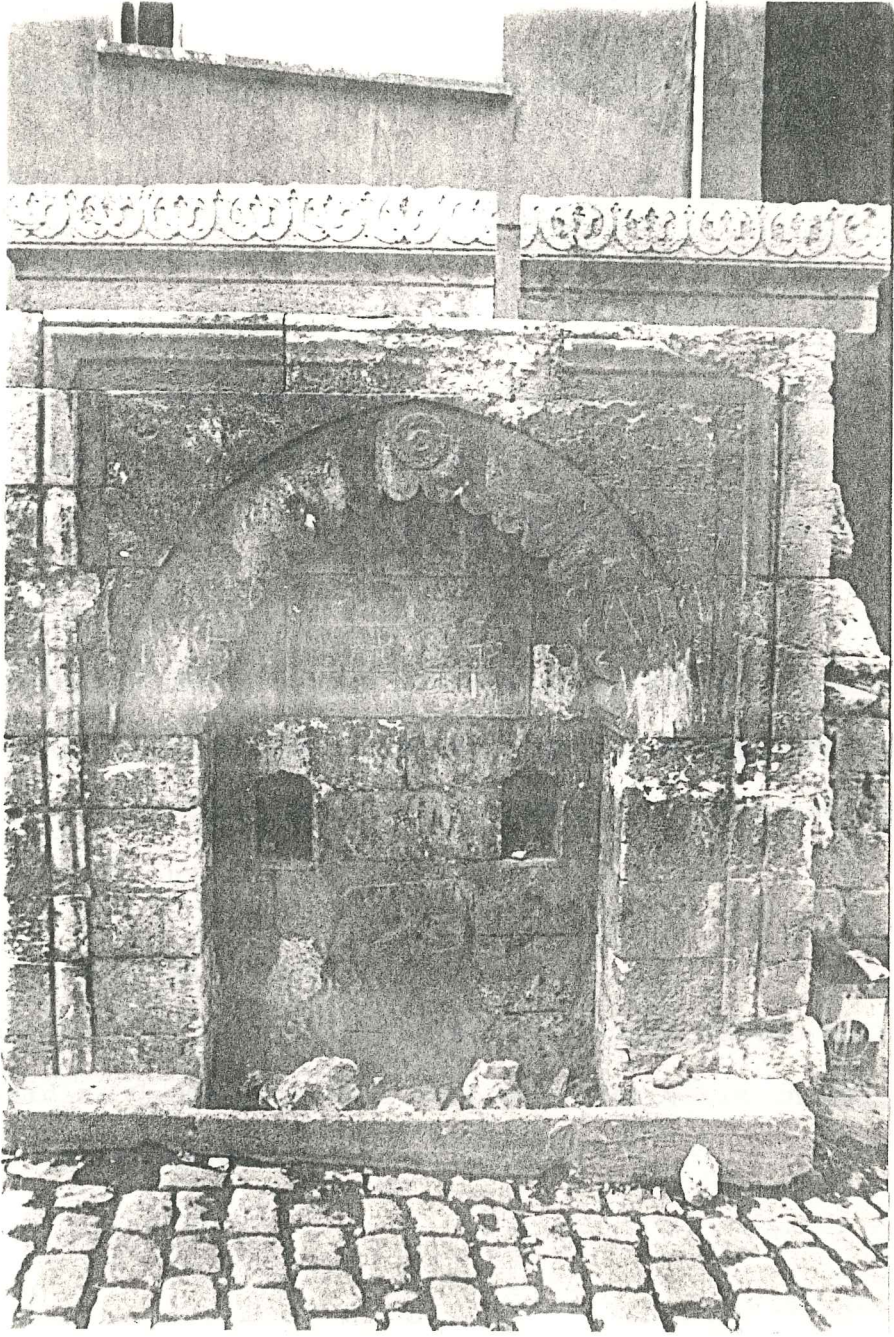
Çeşme cephesinin bazı bölümleri bozulmuştur. Çeşme üstündeki bezemeli kesme taş yerinden oynamıştır. Yok olan ayna taşının bulunduğu yer sıva ile kapatılmıştır. Tekne taşı yol düzeyinin altındadır. Suyu akmamaktadır.

Alınması gereken önlemler :

Kırılan taşlar onarılmalı, çeşme cephesi sıvalardan temizlenmeli, çeşme üstündeki yerinden oynayan bezemeli kesme taş yerine konmalıdır. Tekne içi dolgudan temizlenmelidir.

Çiz.23. Dilsiz Süleyman Ağa çeşmesi rölövesi

Res.41. Dilsiz Süleyman Ağa Çeşmesi

TAKKECİ ÇEŞMESİ

Yeri :

Eyüp, Nişanca, Takkeci Çeşme sokak köşesindedir.

Tarihi :

³¹
1591 .

Mimari özellikleri :

Türk Klasik Mimari uslubundadır. Kesme taştan yapılmıştır.

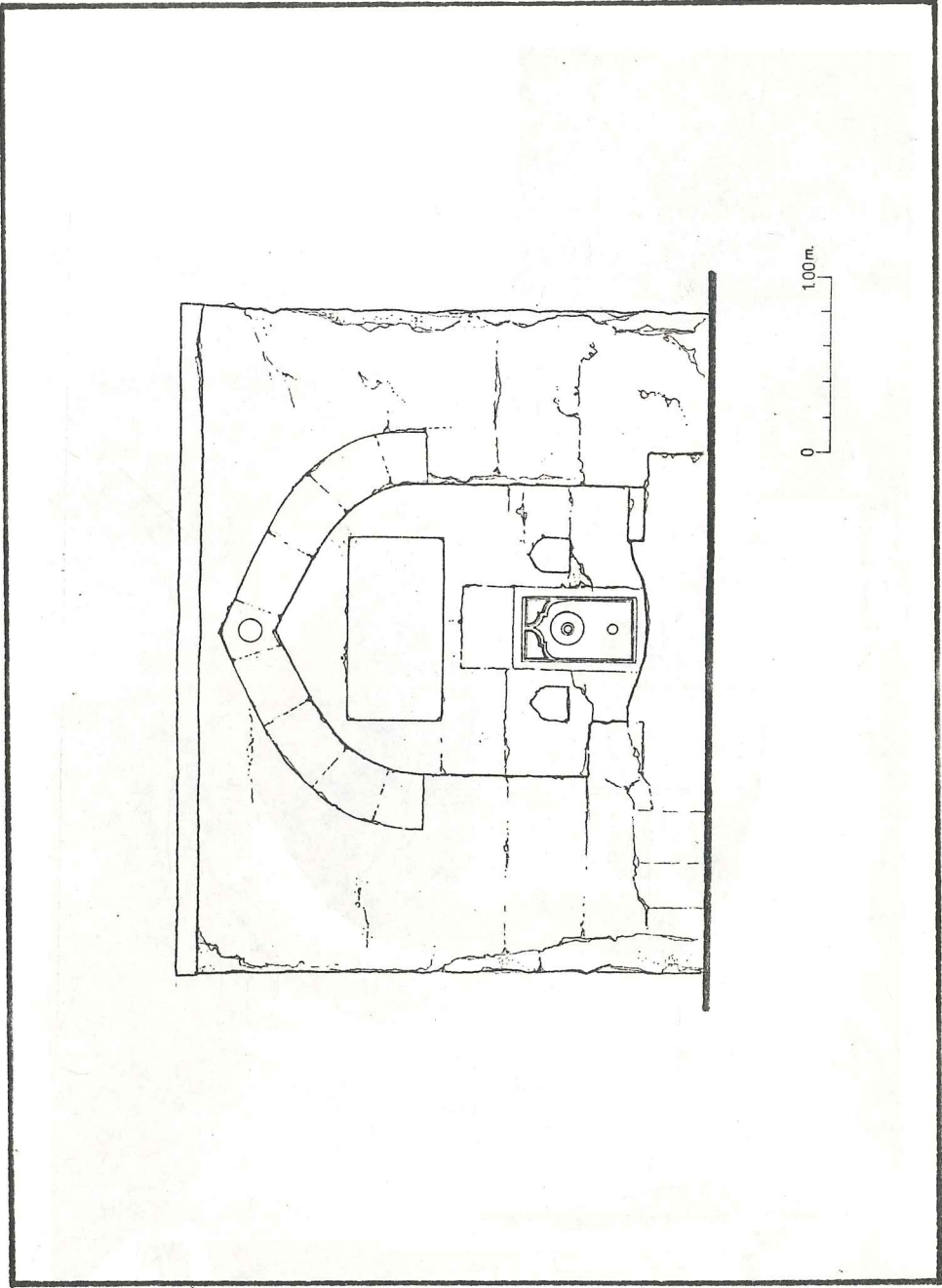
Sivri kemerlidir. Su haznesinin üstü ahşap çatılı ve kiremit örtülüdür. Mermer ayna taşının üstünde kitabesi vardır.

Bugünkü durumu :

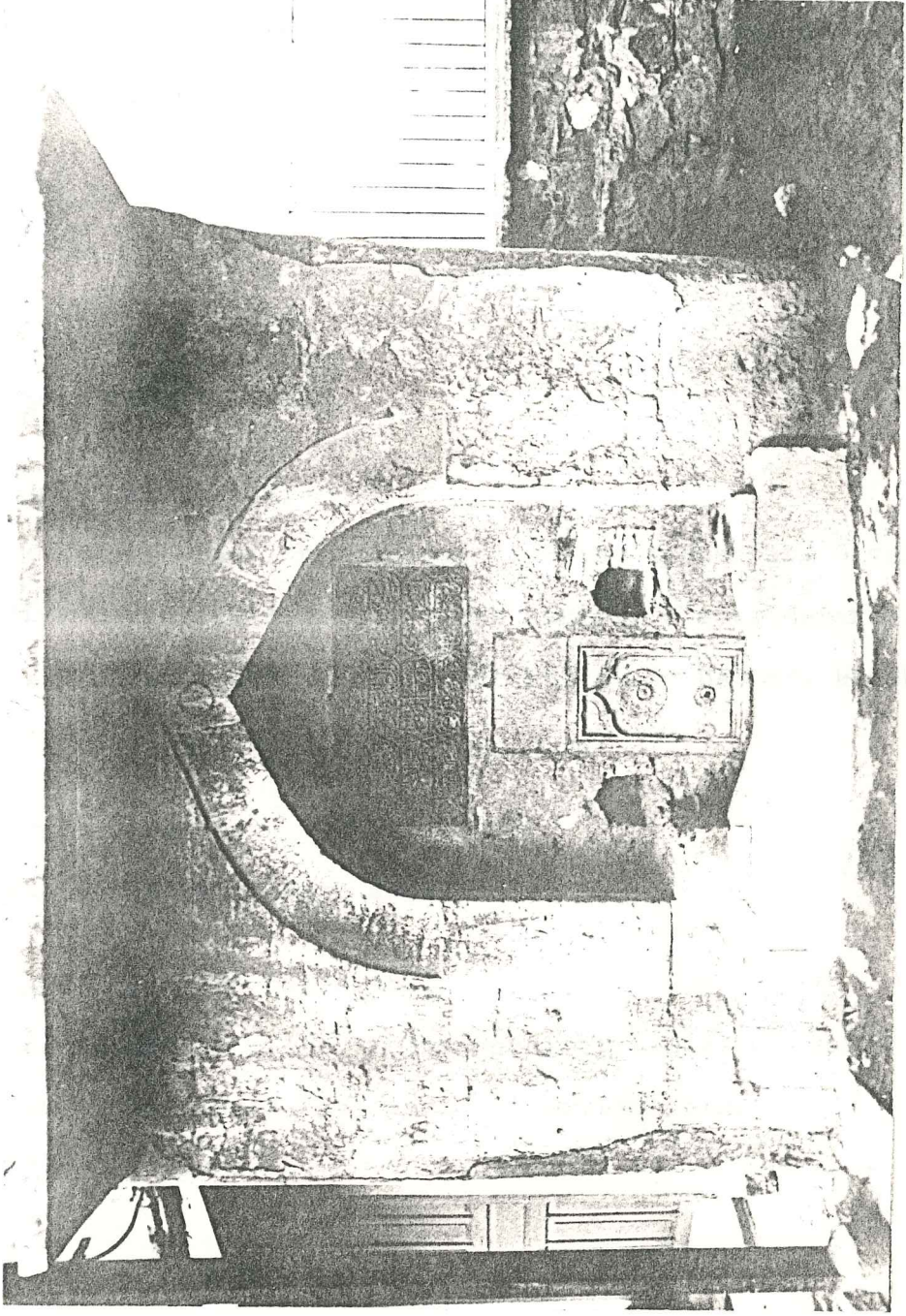
Su haznesinin ahşap çatısı yok olmuştur. Yerine betonarmeden saçak yapılmıştır. Kesme taşların üstü sıva yapılarak onarıl^ı maya çalışılmıştır. Tekne taşının bozulan bölümü betonla dol^u durulmuştur. Suyu akmamaktadır.

Alınması gereken önlemler :

Betonarme saçak kaldırılmalı, su haznesinin üstüne çatı ya^ı pılmalıdır. Çeşme yüzü sıva ve boyalardan temizlenmeli, be^o ton dolgular kaldırılmalıdır.

Çiz.24. Takkeci Çeşmesi rölevesi

Res. 42. "Rakkeci Çeşmesi"

BEYZADE MEHMET EFENDİ ÇEŞMESİ

Yeri :

Baba Haydar Tekke sokağı üzerinde, Şeyhülislam tekkesi kapısı dışındadır.

Tarihi :

³²
1646 .

Yaptıran :

Beyzade Mehmet Efendi.

Mimari özellikleri:

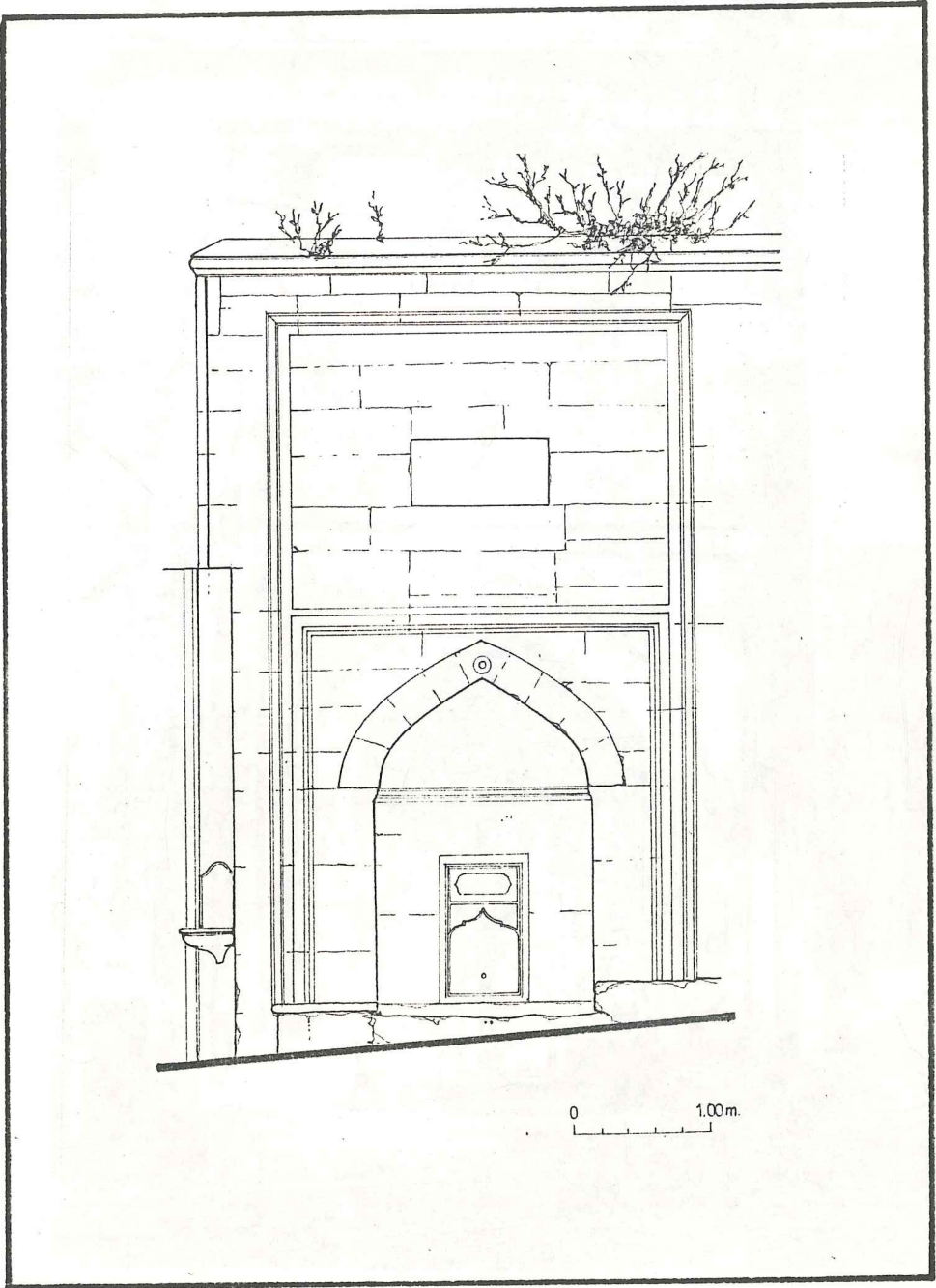
Türk Klasik Mimari uslubundadır. Kesme taştandır. Sivri kemerlidir. Şeyhülislam Tekkesi dış kapısıyla aynı duvar yüzündedir. Ayna taşı mermerdir. Sivri kemerinin üstünde kitabesi vardır.

Bugünkü durumu :

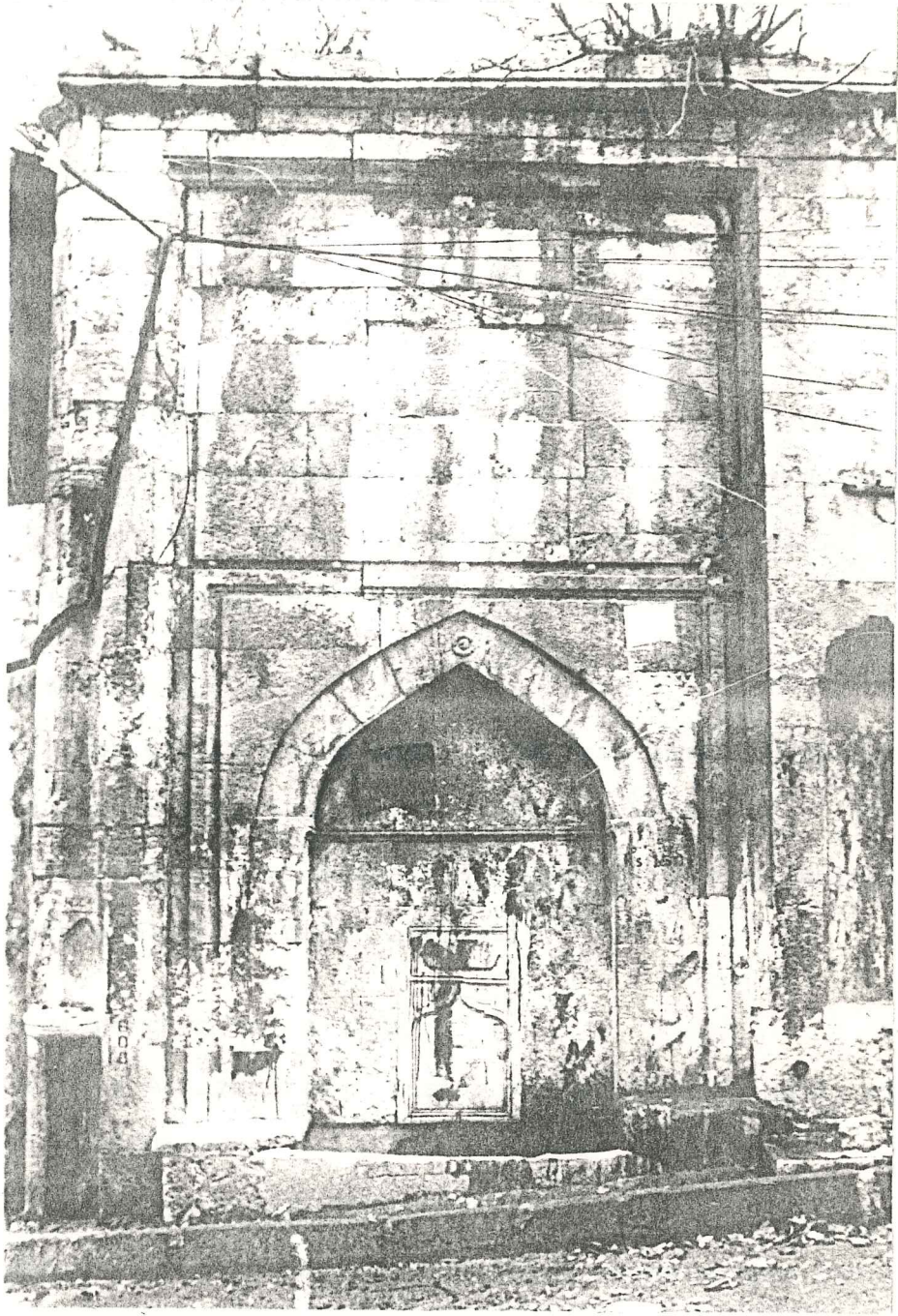
Özgün durumdadır. Suyu akmaktadır.

Alınması gereken önlemler :

Çeşme üstündeki otlar temizlenmelidir. Çeşme cephesinde bağlı bulunan telefon kabloları kaldırılmalıdır. Musluk yerine takılmalıdır.

Çiz.25. Beyzade Mehmet Efendi Çeşmesi rölövesi

Res.43. Beyzade Mehmet Efendi Çeşmesi

ŞEYHULİSLAM MUSTAFA EFENDİ HAREMLİĞİ ÇEŞMESİ

Yeri :

Eyüp, Nişanca, Baba Haydar Tekke sokağı ve Balcı yokuşunun kesiştiği köşededir.

Tarihi :

17. yy.³³

Mimari özellikleri :

Şeyhülislam Mustafa Efendi Haremliğinin zemin kat duvarı üs³⁴tüne yapılmıştır. Kesme taştandır. Sivri kemerlidir.

Bezemeli ayna taşı mermerdir.

Bugünkü durumu :

Haremlikten geriye kalan harap zemin kat duvarı üzerinde ba kimsiz durumdadır. Teknesi yolun altında kalmıştır.

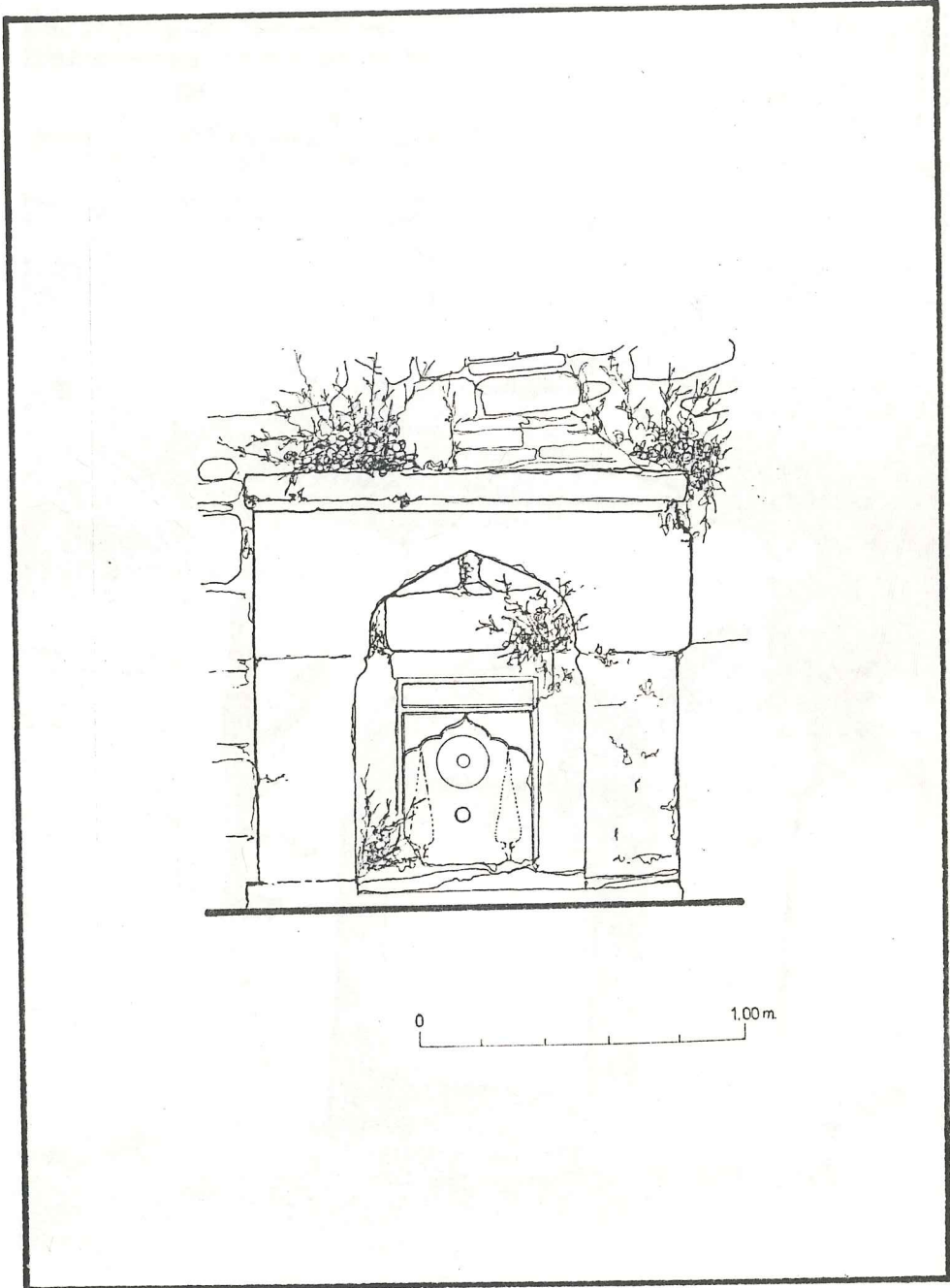
Kemeri içindeki bazı kesme taşlar yerlerinden oynamıştır.

Taşların aralarında otlar bitmiştir.

Alınması gereken önlemler :

Yerlerinden oynayan kesme taşlar yerlerine konulmalı, otlar temizlenmelidir.

Araştırmanın yapıldığı günlerde çeşmenin bulunduğu yol kap lamasının değiştirilmesi, yol kotunun çeşme altına indiril mesini olanaklı kılmaktadır.

Çiz.26. Şeyhülislam Mustafa Efendi Haremliği Çeşmesi rölövesi.

Res.44. Şeyhülislam Mustafa Efendi Haremliği Çeşmesi

HACI BEŞİR AĞA ÇEŞMESİ

Yeri : Eyüp, Nişanca, Nazır Ağa yokuşuyla, Baba Haydar Cami-
si sokağının kesiştiği köşededir.

Tarihi :

³⁵
1738 .

Yaptıran :

Darüssaade Ağası Hacı Beşir Ağa .

Mimari özellikleri :

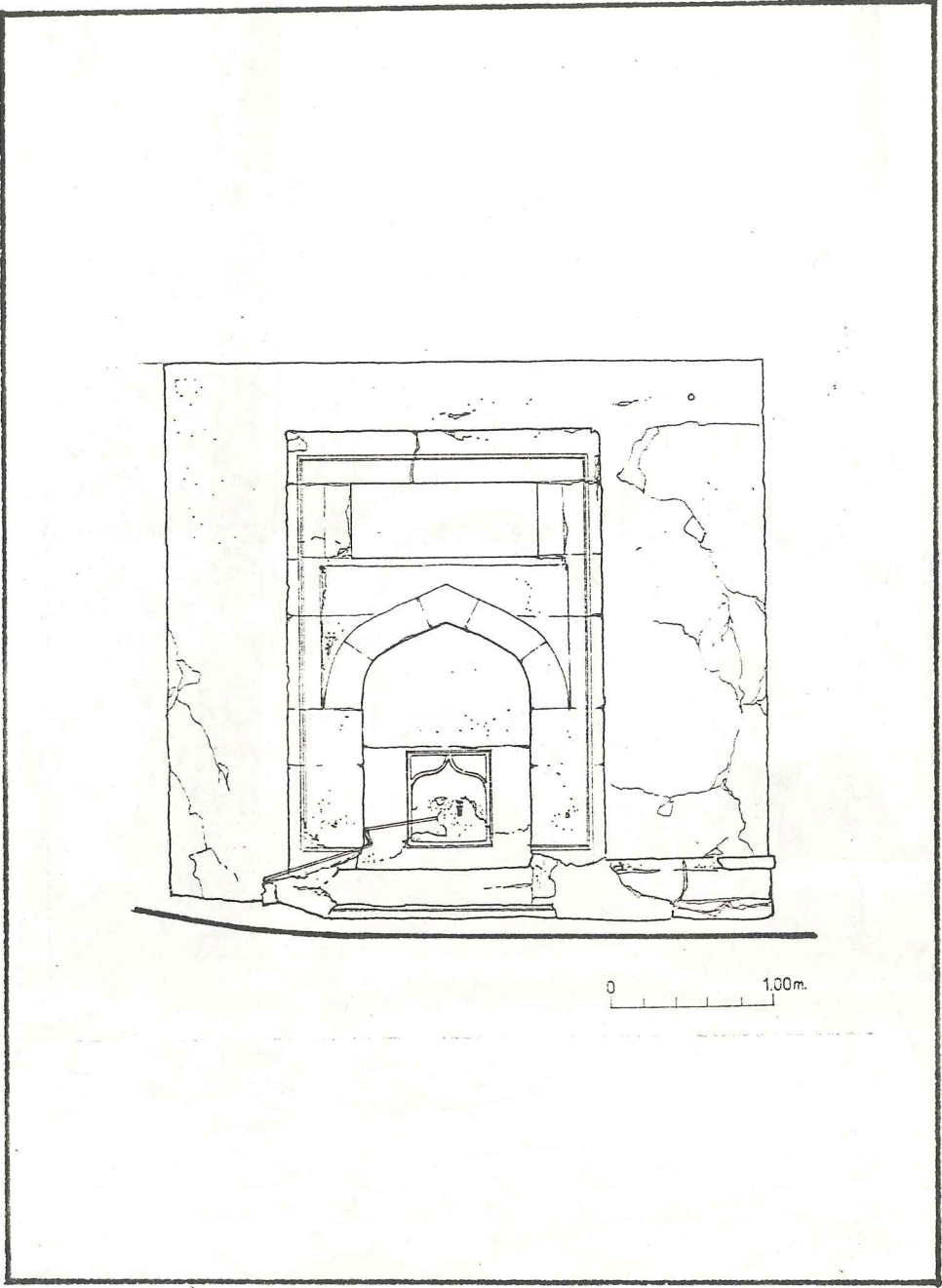
Kesme taştandır. Sivri kemerlidir. Kemerinin üstünde kitabe-
si vardır. Arkasında su haznezi bulunmaktadır. Ayna taşı mer-
³⁶
merdir.

Bugünkü durumu :

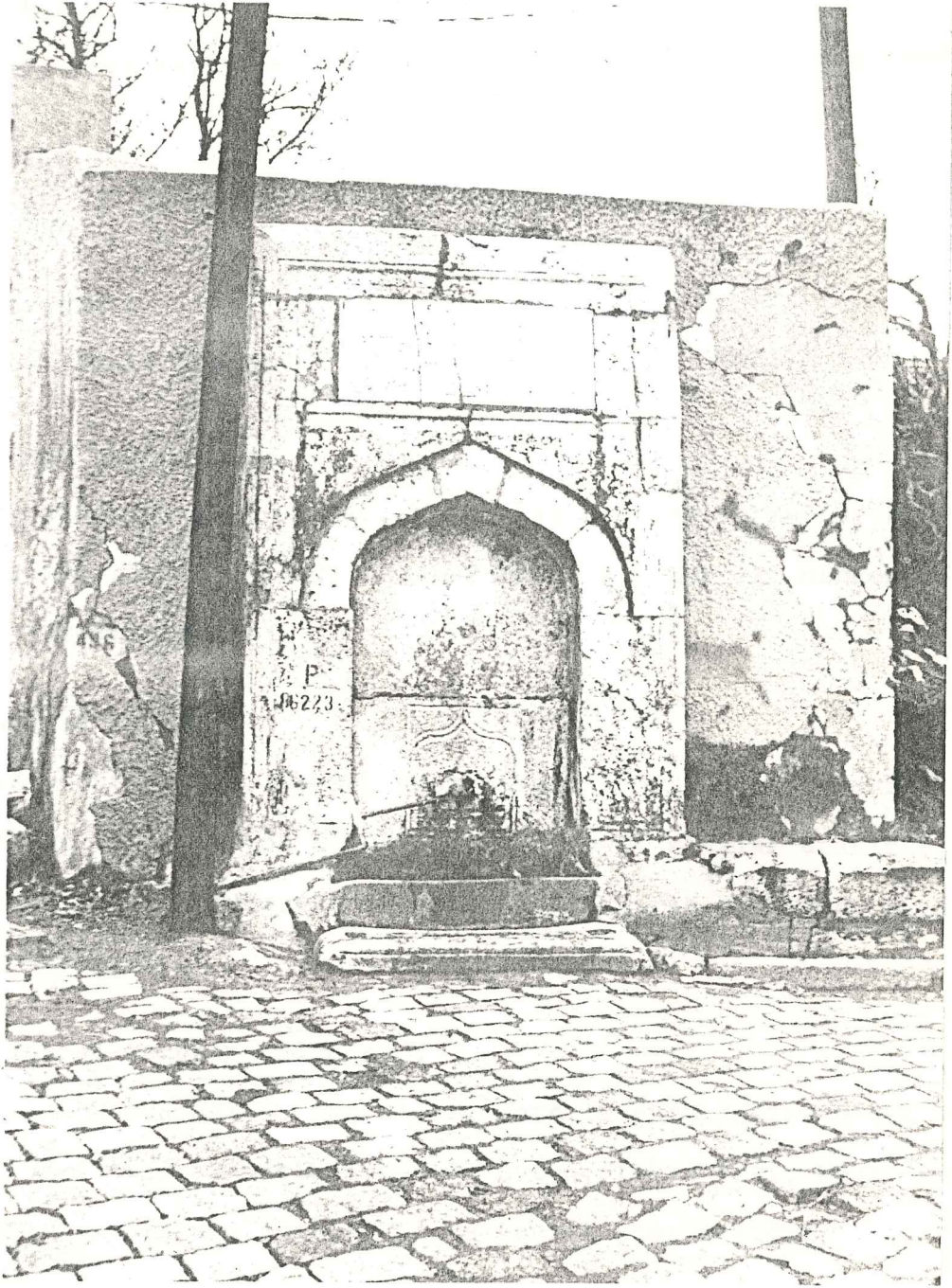
Kesme taşların bir bölümünün yüzeyi dağılmıştır. Tekne taşı
bozulmuştur. Çeşme önünden boru uzatılarak musluk ayna taşı-
na bağlanmıştır. Su haznesi sıvanmıştır.

Alınması gereken önlemler :

Çeşme cephesi üzerindeki boya ve sıva kalıntıları temizlen-
melidir. Çeşme önünden geçen boru kaldırılmalıdır. Tekne ta-
şı onarılmalıdır. Su haznesi üzerindeki otlar temizlenmeli-
dir. Çeşmenin önünde bulunan elektrik direği kaldırılmalıdır.

Çiz.27. Hacı Beşir Ağa Çeşmesi rölövesi

Res.45. Hacı Beşir Ağa Çeşmesi

HACI İSMAİL EFENDİ ÇEŞMESİ

Yeri :

Eyüp, Baba Haydar caddesi, Baba Haydar mescidi karşısındadır.

Tarihi :

1836³⁷.

Yaptıran :

Hacı İsmail Efendi.

Mimari özellikleri :

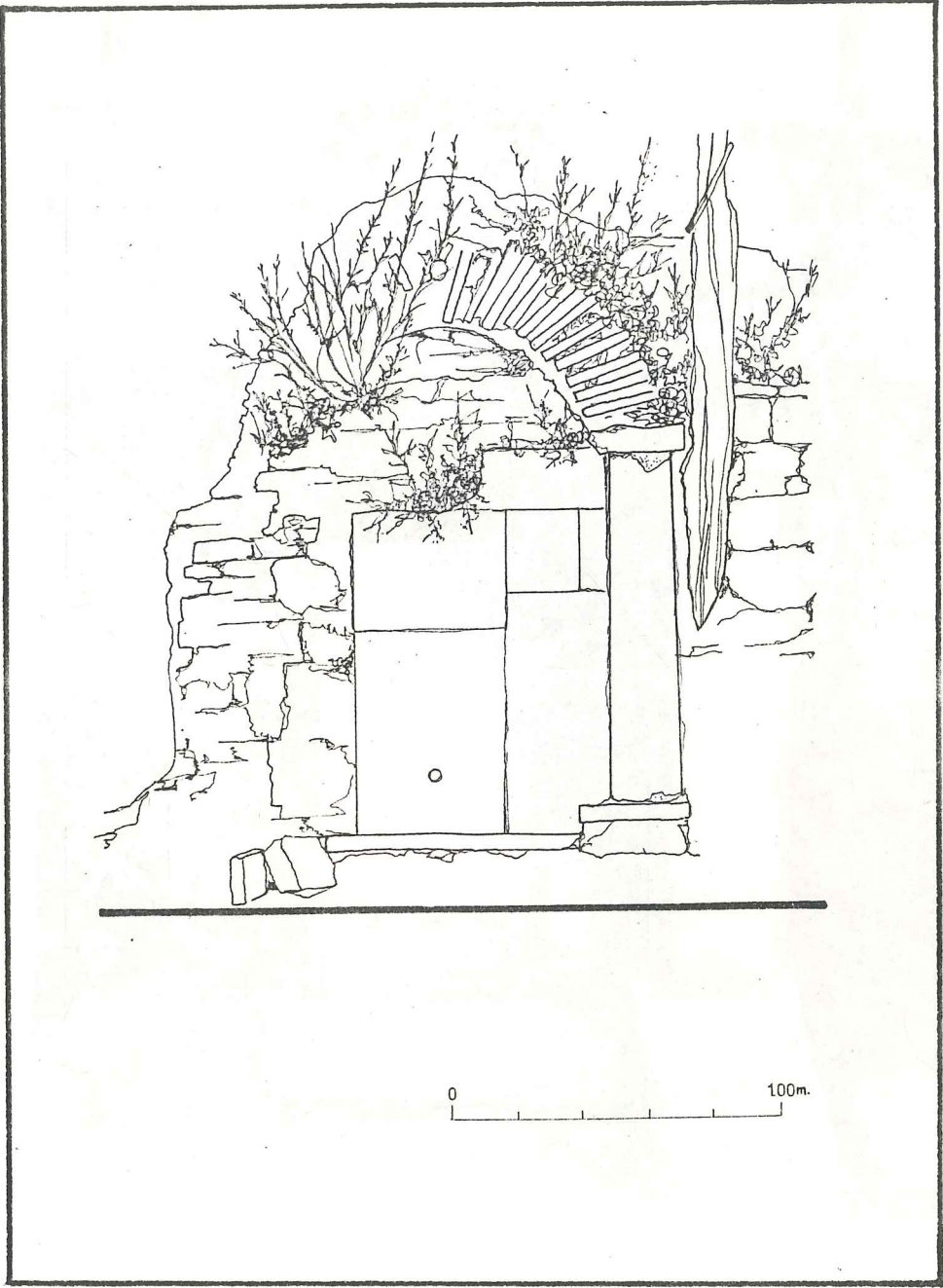
Özgünlüğünü yitirmiştir. Moloz taş üzerine mermer ve sıva kaplamalıdır. Tuğladan tam kemerlidir. Kemer iki mermer sütuna taşınmıştır.

Bugünkü Durumu :

Harap durumdadır. Mermer kaplamaların büyük bölümüyle birlikte bir sütun da yok olmuştur. Üzerindeki sıvalar dökülmüş, tuğla kemer bozulmuştur. Çeşme üstü otlarla kaplıdır. Suyu akmamaktadır.

Alınması gereken önlemler :

Acilen korunması ve onarılması gerekli durumdadır. Çeşme üzerindeki otlar temizlenmelidir. Sütun, tekne taşı, kemer gibi çeşme elemanları onarılmalı ve yerine konulmalıdır.

Çiz.28. Hacı İsmail Efendi Çeşmesi rölövesi

Res.46. Hacı İsmail Efendi Çeşmesi

II. MAHMUT ÇEŞMESİ

Yeri : Eyüp, Nişanca caddesi, Nişancı Mustafa Paşa Camisi
önündeki sıbyan mektebi duvarı üzerindedir.

Tarihi :

1838 .

Yaptıran :

Sultan II Mahmut .

Mimari özellikleri :

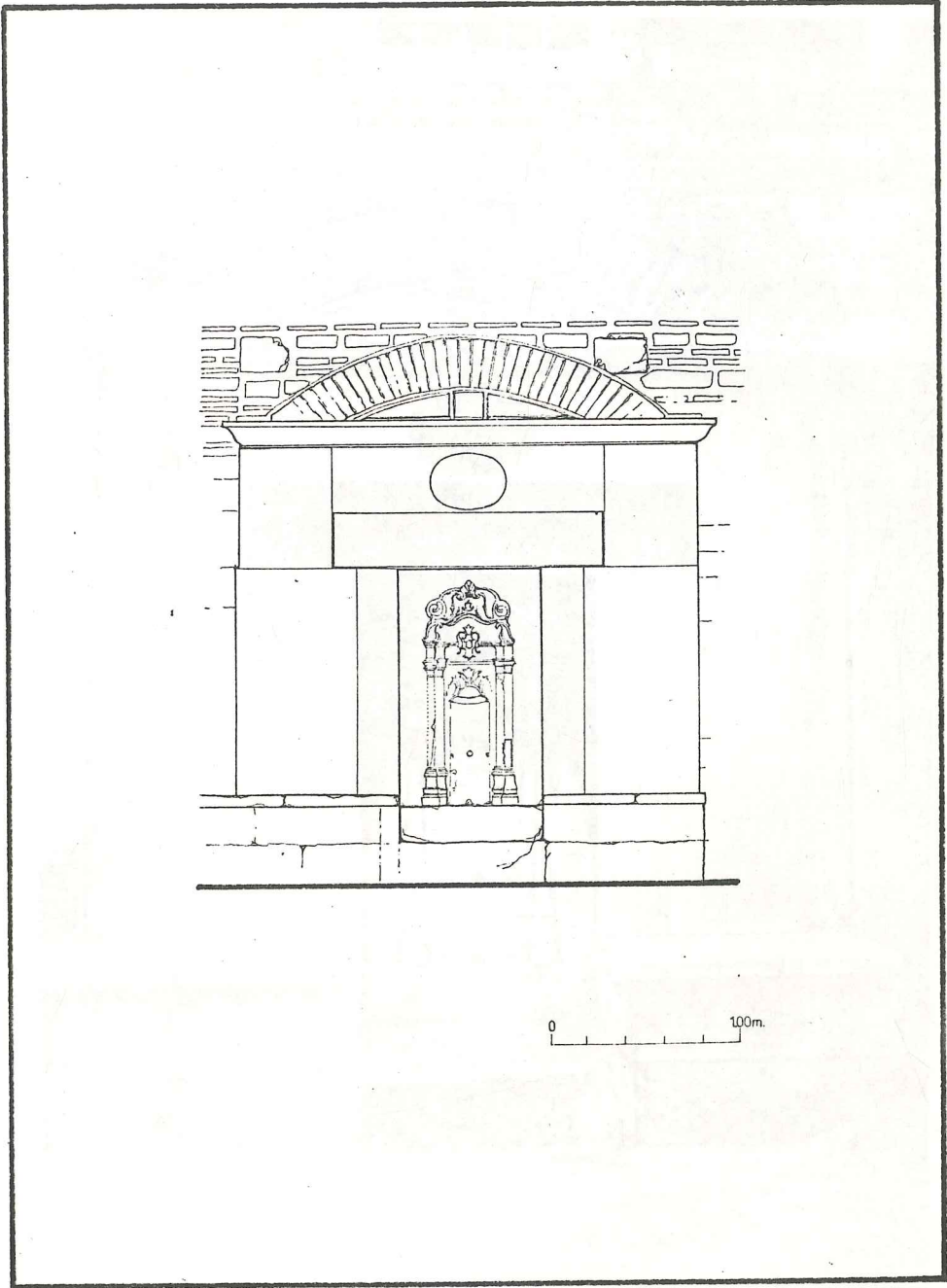
İki mermer sütuna taşıtılan çıkma saçak altındadır. Kabartma
şekillerle süslü ayna taşı vardır. Cephesi mermer kaplıdır.
Üzerinde kitabesi vardır.

Bugünkü durumu :

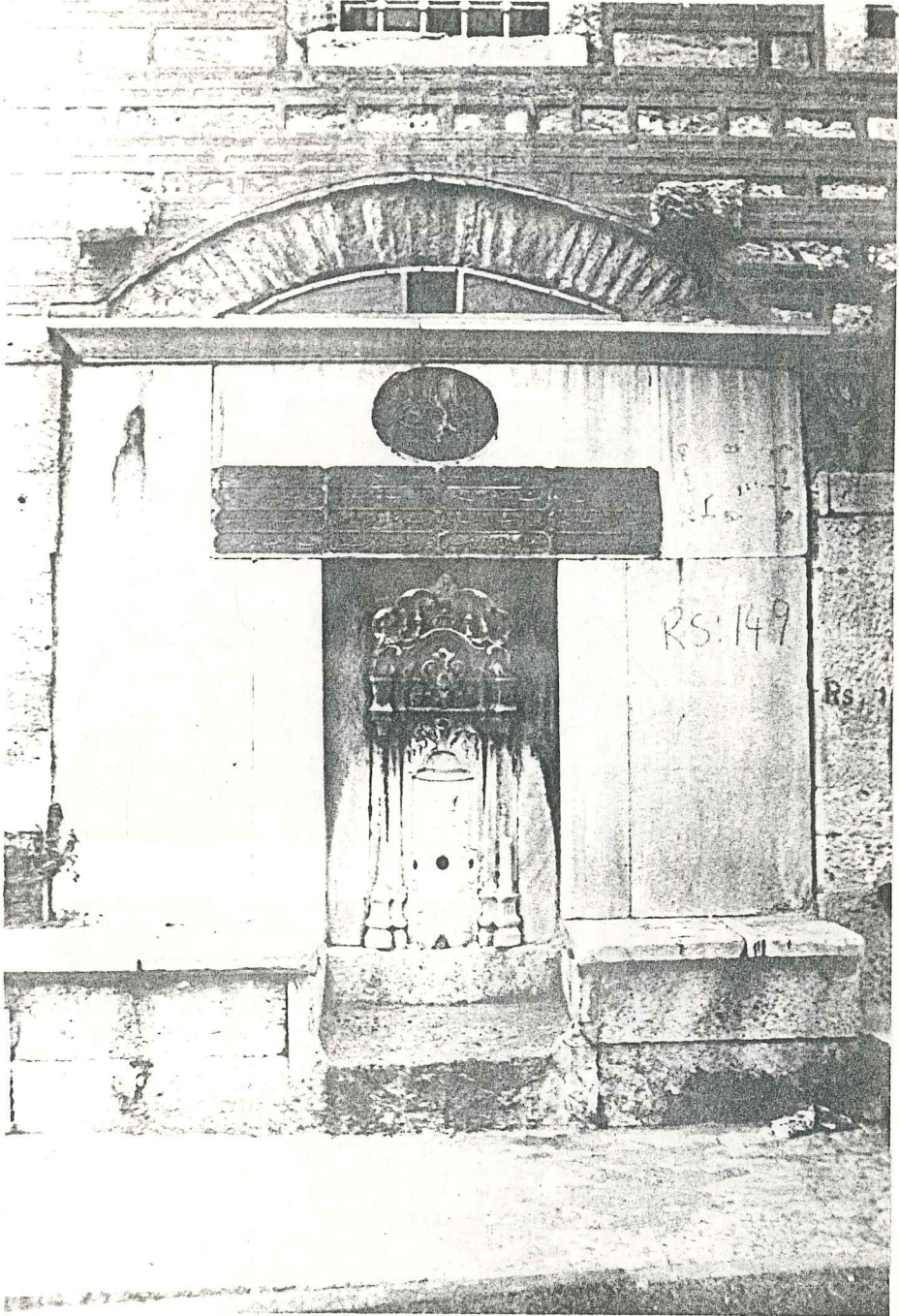
Saçak ve mermer sütunlar yok olmuştur. Sütun tabanları dur-
maktadır. Ayna taşı kabartmalarınının bir bölümü kırılmıştır.
Suyu akmamaktadır.

Alınması gereken önlemler :

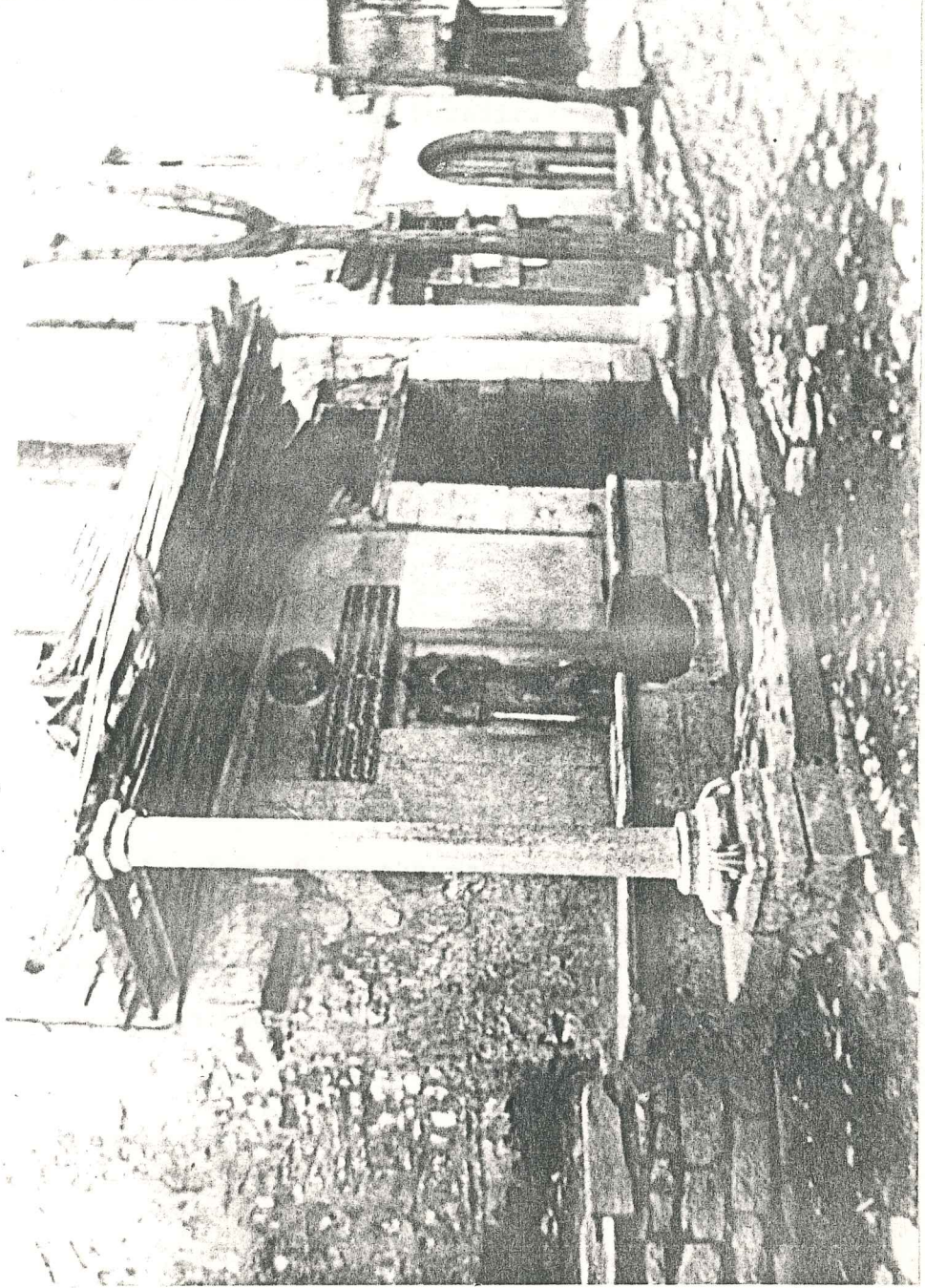
Cephedeki mermer kaplamalar arasındaki otlar temizlenmelidir.
Ayna taşı onarılmalıdır.

Çiz. 29. II. Mahmut Çeşmesi rölövesi

Res.47. II.Mahmut Çeşmesi

Fes.48. II.Mahmut Çeşmesi eski görünüüü
(Vakıflar B.Md, İbrahim Hakkı Konyalı Vakfı Kütüphanesi
ve arşivi, Res. No:567/2)

DARÜLHADİS MEDRESESİ ÇEŞMESİ

Yeri :

Eyüp, Baba Haydar caddesi, Darülhadis Medresesi sıbyan mektebinin cadde duvarı üzerindedir.

Tarihi :

18. yy.³⁹

Mimari özellikleri :

Taş tuğla sıralı mektep duvarı üzerinde kesme taştan yapılmıştır. Kemer biçimi karmadır. Çeşme üstünde mektep duvarıyla çeşmenin birleştiği yerde taştan silmesi vardır.

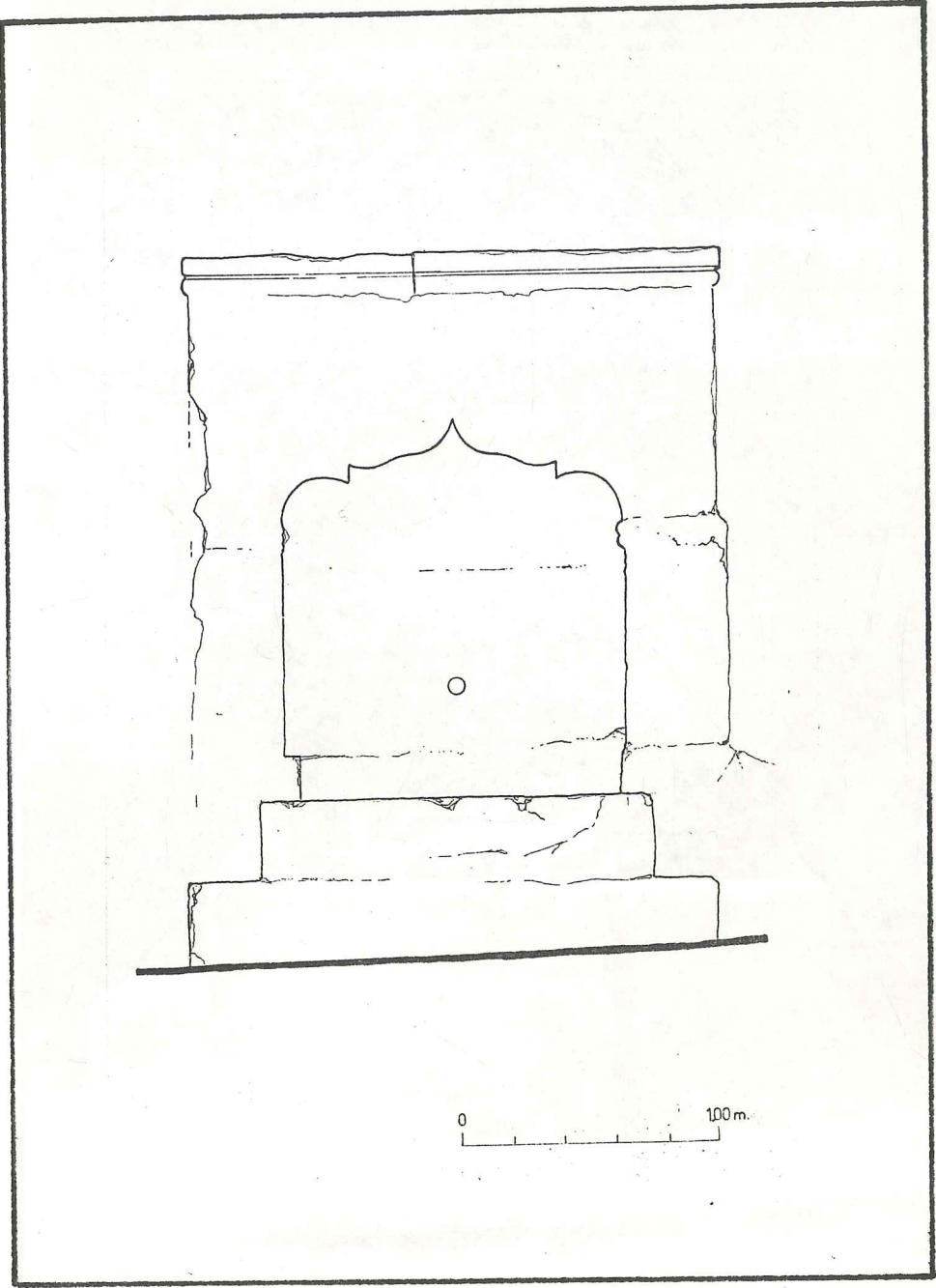
Bugünkü durumu :

Bakımsızdır. Çeşme cephesinin bozulan yerleri sıvayla onarılmaya çalışılmıştır.

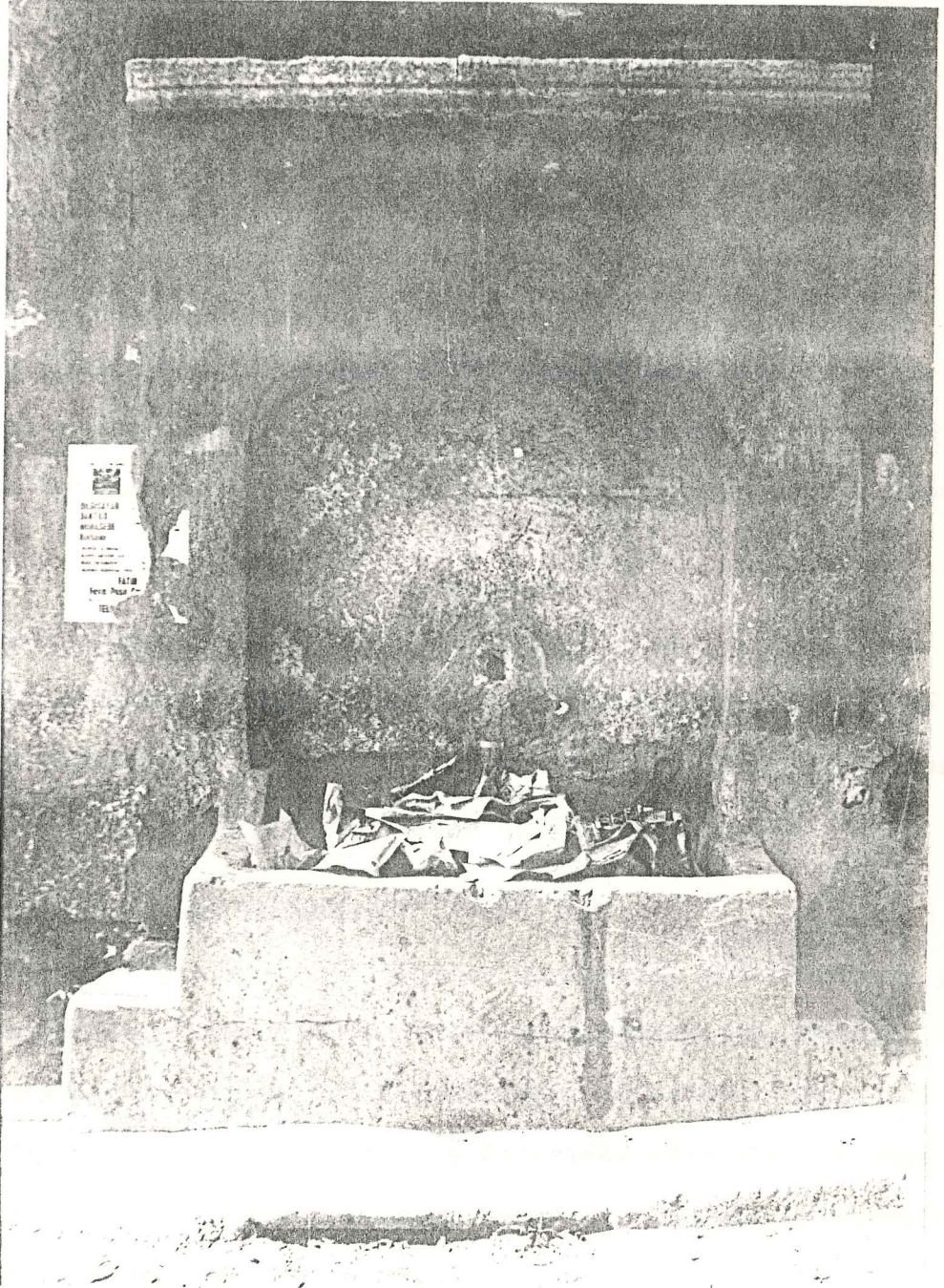
Tekne taşı özgünlüğünü kaybetmiştir. Yerine betondan tekne taşı yapılmıştır. Suyu akmamaktadır.

Alınması gereken önlemler :

Çeşme onarımı, medresenin kapsamlı bir onarım görmesi durumunda anlam kazanacaktır. Çeşme için alınması gereken acil bir önlem yoktur.

Çiz. 30. Darülhadis Medresesi Çeşmesi röhlövesi

Res.49. Darülhadis Medresesi Çeşmesi

ÇİNİLİ ÇEŞME

Yeri :

Eyüp, Nişanca, Çinili Çeşme sokak üzerindedir.

Tarihi :

Bilinmiyor.⁴⁰

Mimari özellikleri :

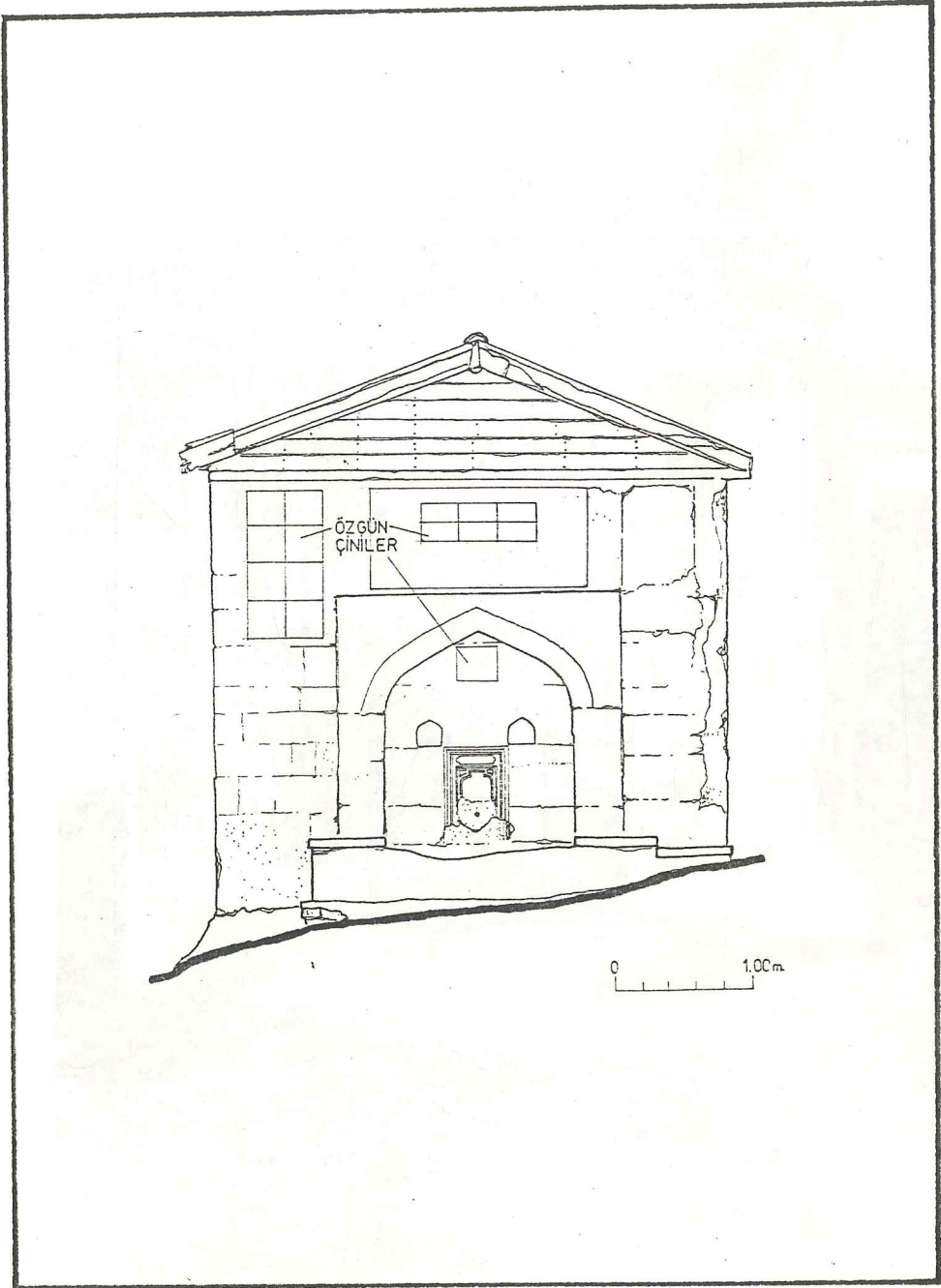
Türk Klasik Mimari uslubundadır. Kesme taştan yapılmıştır. Sivri kemerlidir. Su haznesinin üstü ahşap çatıyla örtülüdür. Kitabesinin çevresi çinilerle kaplanmıştır. Ayna taşı mermerdir.

Bugünkü durumu :

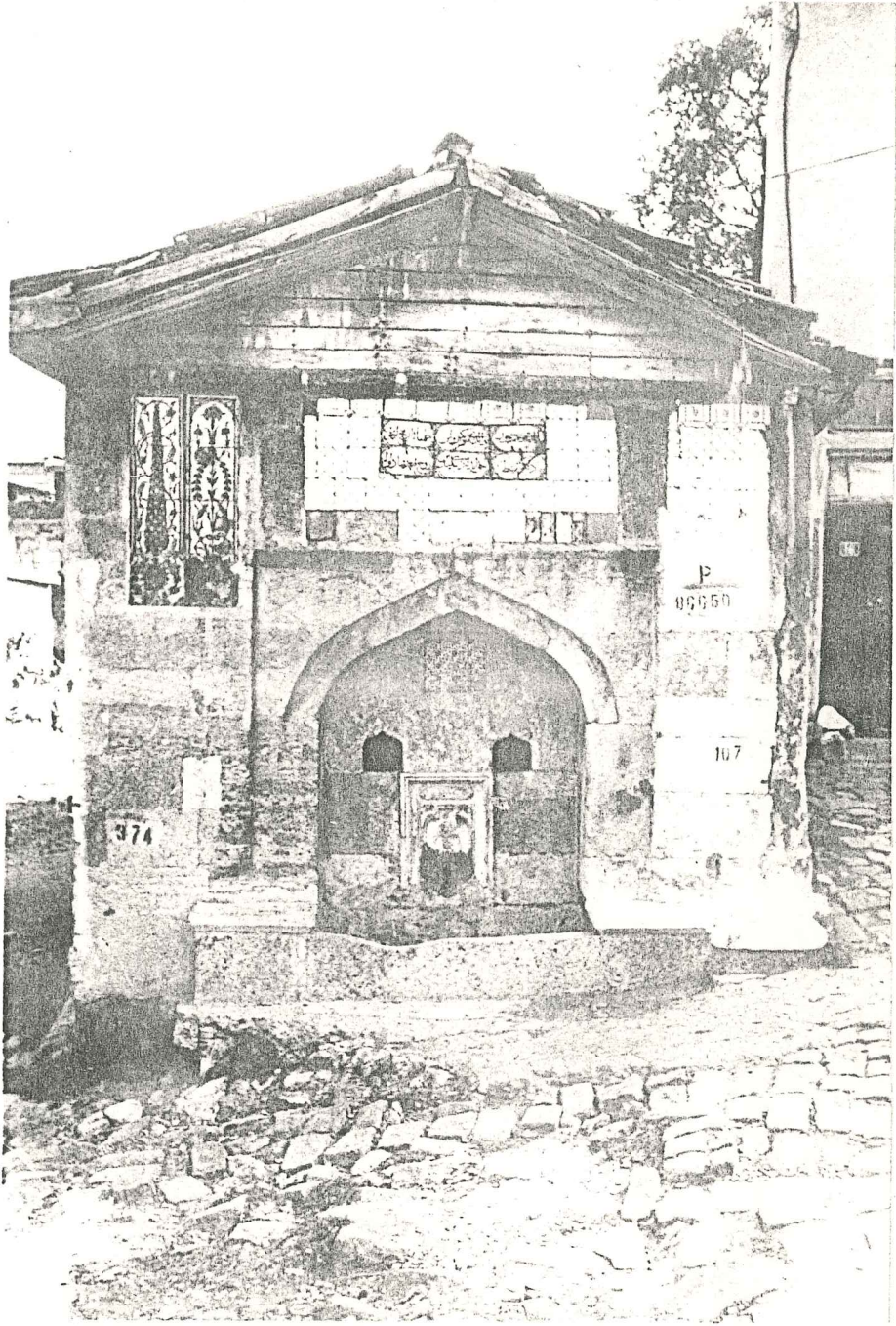
Cephe çinilerinin bir bölümü yok olmuştur. Bunların yerine ya sıva yapılmış ya da kötü çini örnekleri konulmuştur. Su haznesinin üstündeki ahşap çatının saçağı bozulmuştur.

Alınması gereken önlemler :

Çeşme cephesindeki özgün çiniler korunmalı, yok olanların yerine konulmuş olan kötü örnekler kaldırılmalıdır. Onarım için yapılan sıvalar temizlenmelidir. Su haznesi üstündeki saçak onarılmalıdır. Çeşme taş duvarında eğim yönünde suya karşı önlem alınmalıdır. Çeşme önündeki bozulmuş kaldırım taşları onarılmalıdır.

Çiz.31. Çinili Çeşme rölövesi

Res.50 . Çinili Çeşme

5. YAPI BİÇİMLENİŞİ

5. YAPI BİÇİMLENİŞİ

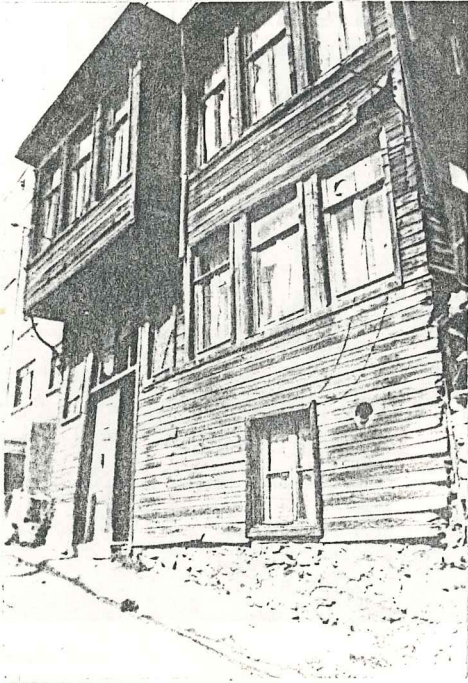
5.1. KÜTLE OLUŞUMU

1

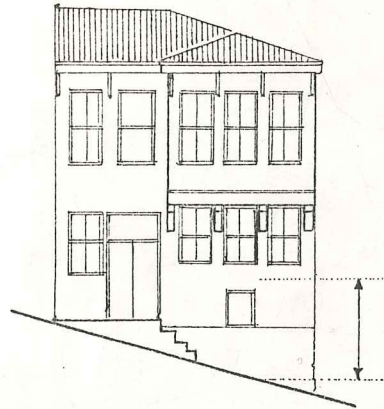
5.1.1. Doğal Verilerin Etkisi :

5.1.1.1. Topografik Etkenler :

Bir vadi ağzı olan Haliç'in kıyısında bulunan Nişanca'da topografik etkenler yerleşimi oldukça etkilemiştir. Dik yokuşlar fazladır. Bu yokuşlarda bulunan evlerde girişler genelde yokuşun üst ucunda yapılmış ve yokuşun alt ucunda bir kat kazanılmıştır. Bu kazanılan kat servis hacmi olarak kullanılmıştır (Çiz.33 - Res.51)

Res. 51.
(Nazır Ağa yokuşu No: 22)

Çiz. 33.
Çinili Çeşme sok No: 11

X

5.1.1.2. Yön, Manzara Etkisi :

Nişancânın özellikle Nazır Ağa yokuşu, Baba Haydar Camisi sokağı ve Zahirîci sokağı üzerindeki evlerinden Haliç'in ve karşı sırtların güzel bir panoraması görünür. Bu sokaklar üzerinde kalan eski evlerde çıkmalarla manzaraya doğru yönelir (Res. 52)

Evler genellikle bitişik düzende olduğu için, sokağa taşırılan çıkmalar dışarı bakış açısını genişletirler.

Res. 52.

Baba Haydar Cami sok.

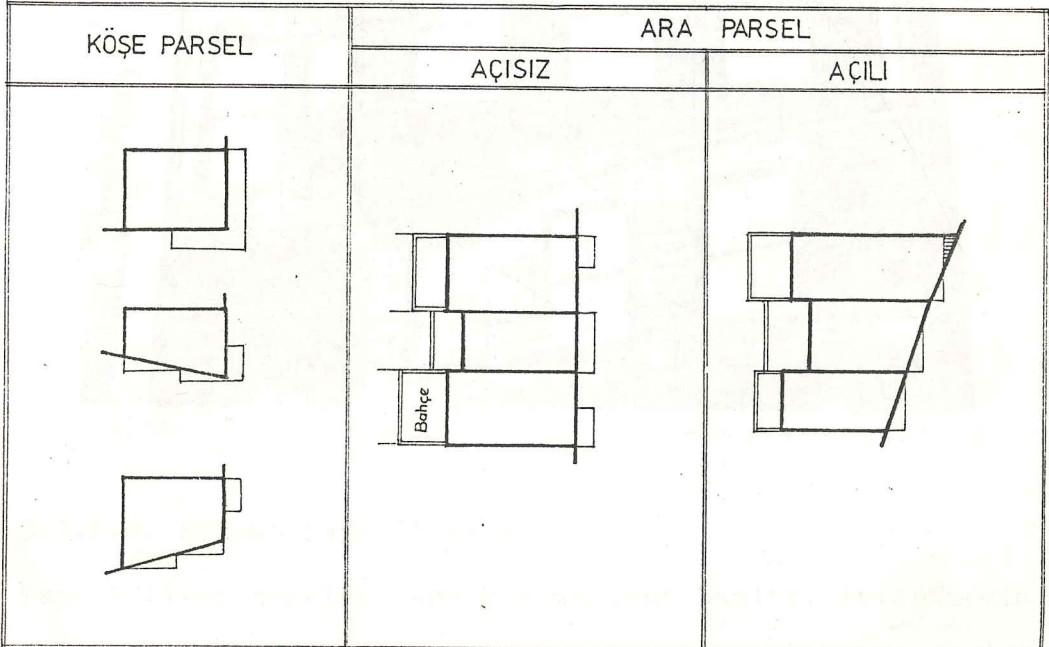
5.1.2. Sokak-Parsel-Yapı İlişkisi :

3

5.1.2.1. Parsel- Yapı İlişkisi:

Nişanca tarihsel çevresi organik bir yerleşmedir. Geleneksel dokudadır. Parseller sokak yanlarında genelde açılı olarak yerleşmişlerdir. Bitişik düzendeki parseller sokaklara açılı konumdaysa, üst kattaki odalar gönyeli çıkıntılarla düzeltilirler (Res. 53). Örneklerde gönyeli düzeltmeler çoklukla çıkma olarak sokağa taşmışsa da, üst katın gönyeli olarak içeri çekildiği de görülmektedir (Res.54). Bitişik düzendeki evlerde yapı kütlesi parseli yan komşu parseller ve sokak sınırında tamamen kaplar, arkada küçük bir bahçe bırakılır.

Büyük parsellerde yapı kütlesi parsel içinde serbest olarak yerleştirilir. Parsel yapı ilişkileri ile ilgili araştırma (Çiz. 34) de gösterilmiştir.

Çiz.34. Parsel Yapı İlişkisi

Res. 53.

Takkeci Çeşme sok.

Res. 54.

Takkeci Çeşme sok. No: 2

5.1.2.2. Sokak - Yapı İlişkisi :

Yapı kütlesi genelde sokak sınırında başlar. Kütle zemin katta düzdür. Üst katlarda ise çıkma bulunur. Çıkmanın kütle üstündeki yeri değişkendir (Çiz 35).

5.1.3. Kütle Oluşumunda Çıkma Düzenleri :

Bitişik düzenli sokaklarda çıkmalar genelde yapı kütlelerinin bir kenarındadır. Bu üst katların dışarı açılımında sokaktan eşit yararlanma olanağını sağlar (Res. 55).

Açılı parsellerde gönyeli düzeltme olarak uygulanan çıkma, yan kütleyle uyum sağlama kolaylığı nedeniyle cephe boyunca kimi zaman iki kere tekrarlanır (Res. 56).

Aynı cephede ikili çıkma ya da cephe boyunca çıkmaya daha çok geniş cephe evlerde rastlanır (Res. 57).

Köşebaşındaki evlerde çıkma genellikle köşeyi döner. Bu dönüşteki hareket bazen köşeli bazen de pahlıdır (Res.58,59). Çıkma düzeniyle ilgili inceleme (Çiz. 35) de gösterilmiştir.

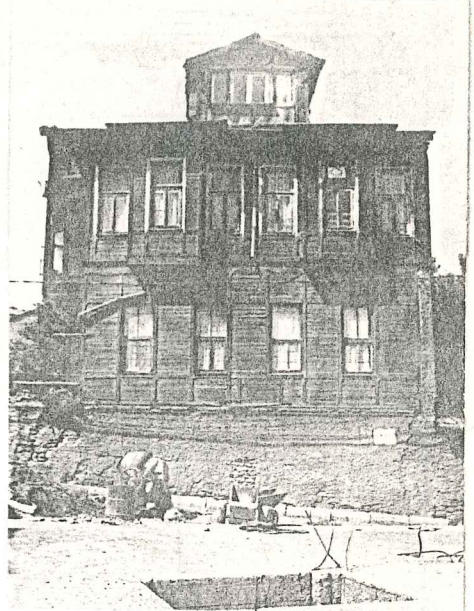
Res. 55.

Gülsuyu sok. NO: 1

Fes. 56.

Alaca çeşme sok. No: 25

Fes. 57.

Zahiracı sok. No: 10

Fes. 58.

Nazıvker cad. No: 36

Fes. 59.

Alaca çeşme sok. No: 29

KÜTLE OLUŞUMUNDA ÇIKMA DÜZENLERİ					
5.1.3.	CEPHE BOYUNCA ÇIKMA	CEPHEDE TEKLI ÇIKMA	CEPHEDE İKİLİ ÇIKMA	İKİ CEPHEDE ÇIKMA	GÖNYELİ ÇIKMA
					<p>a-a zeminkat düzlemi b-b üst kat düzlemi</p>

Çiz.35. Kütle oluşumunda çıkma düzenleri

5.2. CEPHE OLUŞUMU

5.2.1 Doluluk-Boşluk Oranları

5.2.1.1. Yatay Kesitte Doluluk-Boşluk Oranları:

Özgün cepheli evler üzerinde yapılan araştırmaların sonuçları (Çiz. 36) de gösterilmiştir.

Analizdeki sonuçlardan da görüleceği gibi bölgedeki evlerde doluluk boşluk oranları farklılıklar göstermektedir. Ortak noktalar ise şu boşluklarda toplanabilir.

-Zemin katta dış kapı genişliği pencere genişliğinin 1,5 katı oranındadır.

-Zemin kattaki pencere boşluğu oranları genelde üst katta da tekrarlanmaktadır.

-Cephede tekrarlanan pencerelerin genişliği, çıkma yan yüzleri pencereleri hariç 0.70 m.- 0.95 m. arasındadır.

-Çıkma yan yüzünde ve dış yapı yanlarındaki pencere genişlikleri 0.40m-0.70m arasındadır.

Bunların dışında iki modül yanyana getirilerek oluşturulan pencere boşluğuna yalnızca iki yapıda rastlanmıştır.

5.2.2.2. Düşey Kesitte Doluluk-Boşluk Oranları:

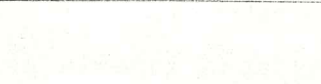
Özgün cepheli evler üzerinde yapılan araştırmaların sonuçları (Çiz. 37) de gösterilmiştir.

Düşeyde pencere boşluğu oranı genişliğin yaklaşık iki katı kadardır. Örneklerin tümünde giyotin pencere boşluğu ikiye böler.

52.11. AHŞAP YAPILARIN YATAY KESİTLERİNDE DOLULUK - BOŞLUK ORANLARI ANALİZİ					
1 BOŞLUK	2 BOŞLUK	3 BOŞLUK	4 BOŞLUK	>5 BOŞLUK	
GİRİŞ KATI					
ÇIKMASIZ YÜZEY					
1 KAT					
ÇIKMA YAN YÜZEYİ					
ÇIKMA YAN YÜZEYİ					

b = Kapı boşluğu (a=b)

Çiz. 36. Ahşap yapıların yatay kesitlerinde doluluk-boşluk oranları

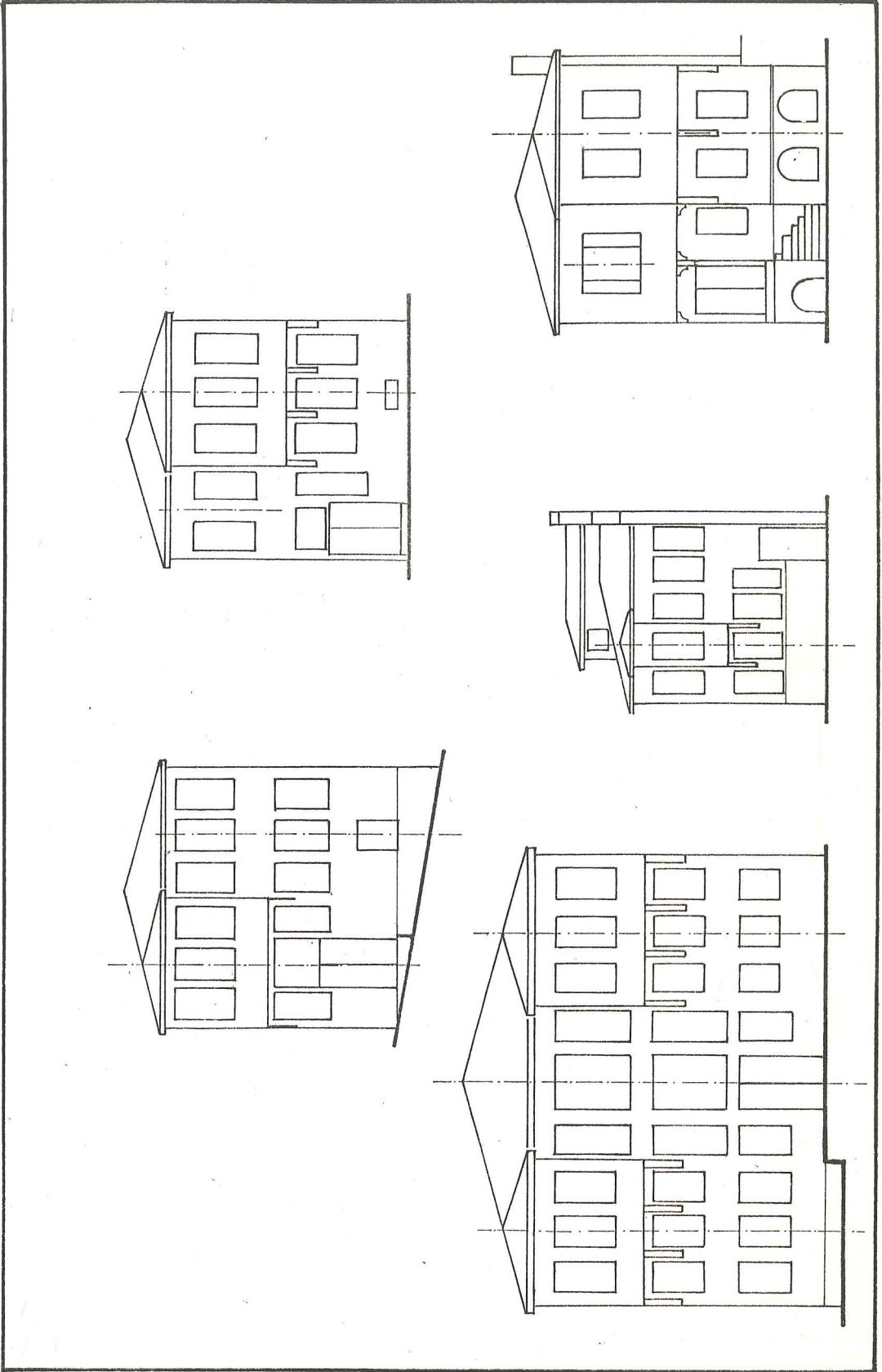
52.12. AHŞAP YAPILARIN DÜŞEY KESİTLERİNDE DOLULUK BOŞLUK ORANLARI ANALİZİ.																										
	ÇIKMASIZ YÜZEY																									
İKİ KATLI	 <table border="1" data-bbox="383 1274 598 1481"> <tr><td>u10</td><td>u11</td><td>u12</td><td>u13</td><td>u14</td></tr> <tr><td>c</td><td>c</td><td>c</td><td>c</td><td>c</td></tr> <tr><td>$\frac{3}{2}c$</td><td>$\frac{3}{2}c$</td><td>$\frac{3}{2}c$</td><td>$\frac{3}{2}c$</td><td>$\frac{3}{2}c$</td></tr> <tr><td>c</td><td>c</td><td>c</td><td>c</td><td>c</td></tr> <tr><td>c</td><td>c</td><td>2c</td><td>$\frac{3}{2}c$</td><td>$\frac{4}{3}c$</td></tr> </table>	u10	u11	u12	u13	u14	c	c	c	c	c	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	c	c	c	c	c	c	c	2c	$\frac{3}{2}c$	$\frac{4}{3}c$
u10	u11	u12	u13	u14																						
c	c	c	c	c																						
$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$																						
c	c	c	c	c																						
c	c	2c	$\frac{3}{2}c$	$\frac{4}{3}c$																						
	 <table border="1" data-bbox="383 435 598 725"> <tr><td>u10</td><td>u11</td><td>u12</td><td>u13</td><td>u14</td></tr> <tr><td>c</td><td>c</td><td>c</td><td>c</td><td>c</td></tr> <tr><td>$\frac{3}{2}c$</td><td>$\frac{3}{2}c$</td><td>$\frac{3}{2}c$</td><td>$\frac{3}{2}c$</td><td>$\frac{3}{2}c$</td></tr> <tr><td>c</td><td>c</td><td>c</td><td>c</td><td>c</td></tr> <tr><td>c</td><td>c</td><td>2c</td><td>$\frac{3}{2}c$</td><td>c</td></tr> </table>	u10	u11	u12	u13	u14	c	c	c	c	c	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	c	c	c	c	c	c	c	2c	$\frac{3}{2}c$	c
u10	u11	u12	u13	u14																						
c	c	c	c	c																						
$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$																						
c	c	c	c	c																						
c	c	2c	$\frac{3}{2}c$	c																						
	 <table border="1" data-bbox="786 1440 1088 1481"> <tr><td>u10</td><td>u11</td><td>u12</td><td>u13</td><td>u14</td></tr> <tr><td>c</td><td>c</td><td>c</td><td>c</td><td>c</td></tr> <tr><td>$\frac{3}{2}c$</td><td>$\frac{3}{2}c$</td><td>$\frac{3}{2}c$</td><td>$\frac{3}{2}c$</td><td>$\frac{3}{2}c$</td></tr> <tr><td>c</td><td>c</td><td>c</td><td>c</td><td>c</td></tr> <tr><td>c</td><td>c</td><td>2c</td><td>$\frac{3}{2}c$</td><td>$\frac{4}{3}c$</td></tr> </table>	u10	u11	u12	u13	u14	c	c	c	c	c	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	c	c	c	c	c	c	c	2c	$\frac{3}{2}c$	$\frac{4}{3}c$
u10	u11	u12	u13	u14																						
c	c	c	c	c																						
$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$																						
c	c	c	c	c																						
c	c	2c	$\frac{3}{2}c$	$\frac{4}{3}c$																						
ÜÇ KATLI	 <table border="1" data-bbox="786 1087 1088 1149"> <tr><td>u10</td><td>u11</td><td>u12</td><td>u13</td><td>u14</td></tr> <tr><td>c</td><td>c</td><td>c</td><td>c</td><td>c</td></tr> <tr><td>$\frac{3}{2}c$</td><td>$\frac{3}{2}c$</td><td>$\frac{3}{2}c$</td><td>$\frac{3}{2}c$</td><td>$\frac{3}{2}c$</td></tr> <tr><td>c</td><td>c</td><td>c</td><td>c</td><td>c</td></tr> <tr><td>c</td><td>c</td><td>2c</td><td>$\frac{3}{2}c$</td><td>$\frac{4}{3}c$</td></tr> </table>	u10	u11	u12	u13	u14	c	c	c	c	c	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	c	c	c	c	c	c	c	2c	$\frac{3}{2}c$	$\frac{4}{3}c$
u10	u11	u12	u13	u14																						
c	c	c	c	c																						
$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$																						
c	c	c	c	c																						
c	c	2c	$\frac{3}{2}c$	$\frac{4}{3}c$																						
	 <table border="1" data-bbox="786 694 1088 735"> <tr><td>u10</td><td>u11</td><td>u12</td><td>u13</td><td>u14</td></tr> <tr><td>c</td><td>c</td><td>c</td><td>c</td><td>c</td></tr> <tr><td>$\frac{3}{2}c$</td><td>$\frac{3}{2}c$</td><td>$\frac{3}{2}c$</td><td>$\frac{3}{2}c$</td><td>$\frac{3}{2}c$</td></tr> <tr><td>c</td><td>c</td><td>c</td><td>c</td><td>c</td></tr> <tr><td>c</td><td>c</td><td>2c</td><td>$\frac{3}{2}c$</td><td>c</td></tr> </table>	u10	u11	u12	u13	u14	c	c	c	c	c	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	c	c	c	c	c	c	c	2c	$\frac{3}{2}c$	c
u10	u11	u12	u13	u14																						
c	c	c	c	c																						
$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$																						
c	c	c	c	c																						
c	c	2c	$\frac{3}{2}c$	c																						
	 <table border="1" data-bbox="786 227 1088 269"> <tr><td>u10</td><td>u11</td><td>u12</td><td>u13</td><td>u14</td></tr> <tr><td>c</td><td>c</td><td>c</td><td>c</td><td>c</td></tr> <tr><td>$\frac{3}{2}c$</td><td>$\frac{3}{2}c$</td><td>$\frac{3}{2}c$</td><td>$\frac{3}{2}c$</td><td>$\frac{3}{2}c$</td></tr> <tr><td>c</td><td>c</td><td>c</td><td>c</td><td>c</td></tr> <tr><td>c</td><td>c</td><td>2c</td><td>$\frac{3}{2}c$</td><td>c</td></tr> </table>	u10	u11	u12	u13	u14	c	c	c	c	c	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	c	c	c	c	c	c	c	2c	$\frac{3}{2}c$	c
u10	u11	u12	u13	u14																						
c	c	c	c	c																						
$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$	$\frac{3}{2}c$																						
c	c	c	c	c																						
c	c	2c	$\frac{3}{2}c$	c																						

Giz.37. Ahşap yapıların düşey kesitlerinde doluluk-boşluk oranları

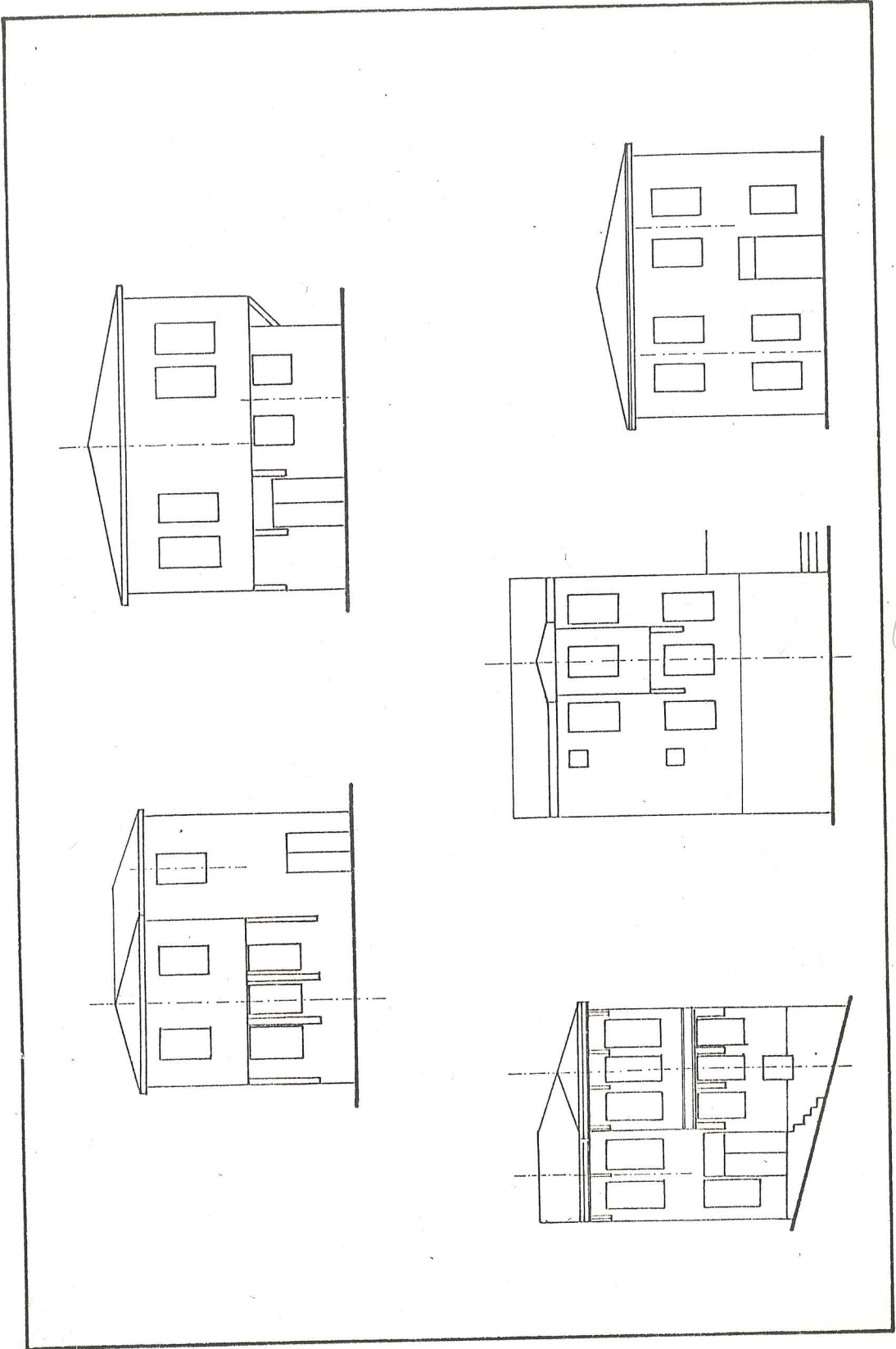
5.2.2. Cephe Simetri Araştırması:

Özgün cepheli evler üzerinde yapılan simetri araştırması (Çiz. 38-39)da gösterilmiştir .

Tümüyle simetrik cepheler genelde azınlıktadır. Cephe parçalanarak birkaç düzlem olarak düşünöldüğünde bu düzlemlerin kendi içlerinde simetrik olduğu görülür. Çıkma düzlemi simetriktir. Çıkma altındaki düzlem de genelde bu simetriye uyar.

Çiz. 38. 'Cephe Simetri Araştırması I

10

Çiz.39. Cephe Simetri Araştırması II

5.3. YAPI ÖGELERİ

5.3.1. Çıkma Taşıyıcıları

Nişanca bölgesindeki çıkma taşıyıcıları oldukça çeşitlidir. Genelde ahşaptır. Düz payanda, eliböğünde, kaplama konsol gibi çeşitleri vardır (Res.60-67). Bunların yanında metal taşıyıcılara da rastlanır (Res.66). Çıkmanın ahşap dikme ile taşınması örnekleri azınlıktadır.

Çıkma taşıyıcı örnekleri (Çiz.40-41) de gösterilmiştir.

5.3.2. Sokak Kapıları

Nişancadaki evlerin dış kapılarının çoğu özgünlüğünü korumaktadır. Ortak yönleri hemen tümünün iki kanatlı olmasıdır. İçeri açılırlar. Kapılar masiftir. Bir kapı kanadı yüzeyi iki ya da üç tablaya bölünmüştür (Res.68-75). Üstü üçgen başlıklı olan kapı kanatlarında kanat yüzeyinde iki tabla bulunur (Res.72,73; Çiz.43,44).

Kapıların üzerinde özgün kapı kolları ve kilitleri bulunmaktadıdır.

5.3.3. Pencereleler

5.3.3.1 Pencere tipleri ve Açılımları

Pencereleler giyotin pencere tipindedir. Kanatlı olanlar sonradan değiştirilmiş örneklerdir. En çok rastlanılan çeşitlemeler 2,4,8 bölüntülü pencere boşluklarıdır. (Res 76-83). Özgün pencere tipleri ve açılımları (Çiz 45) de, özgün pencere sistem detayı (Çiz.46) da gösterilmiştir.

5.3.3.2 Pencere Metal Korkulukları

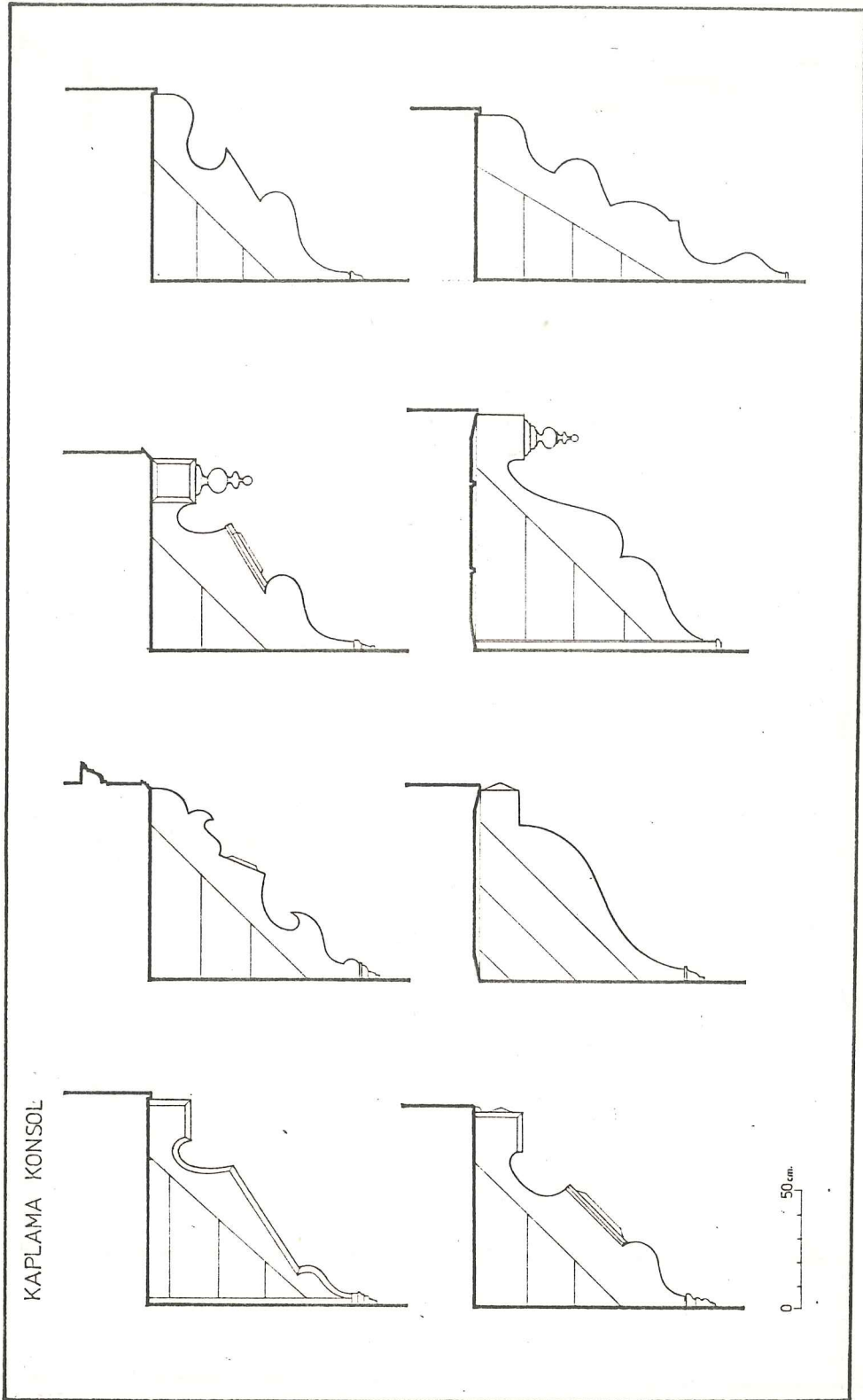
Korkuluklar düz ya da eğrisel olarak dışarı çıkıntılıdır. Korkulukların kimisi tüm pencere boşluğunu kaplar, kimi ise açılan kanat üstünde sona erer (Res.84,87). Korkulukların araları çeşitli motiflerde işlenmişlerdir (Çiz.47-48).

5.3.4. Özgün Baca Tipi Örneği

Nişancada özgün baca tipi olarak Selami Tekkesi Haremliğinin mutfak bacası kalmıştır. Bu baca tipini bölgedeki diğer evler için genelleştirmemek gerekir (Res.88;Çiz.49).

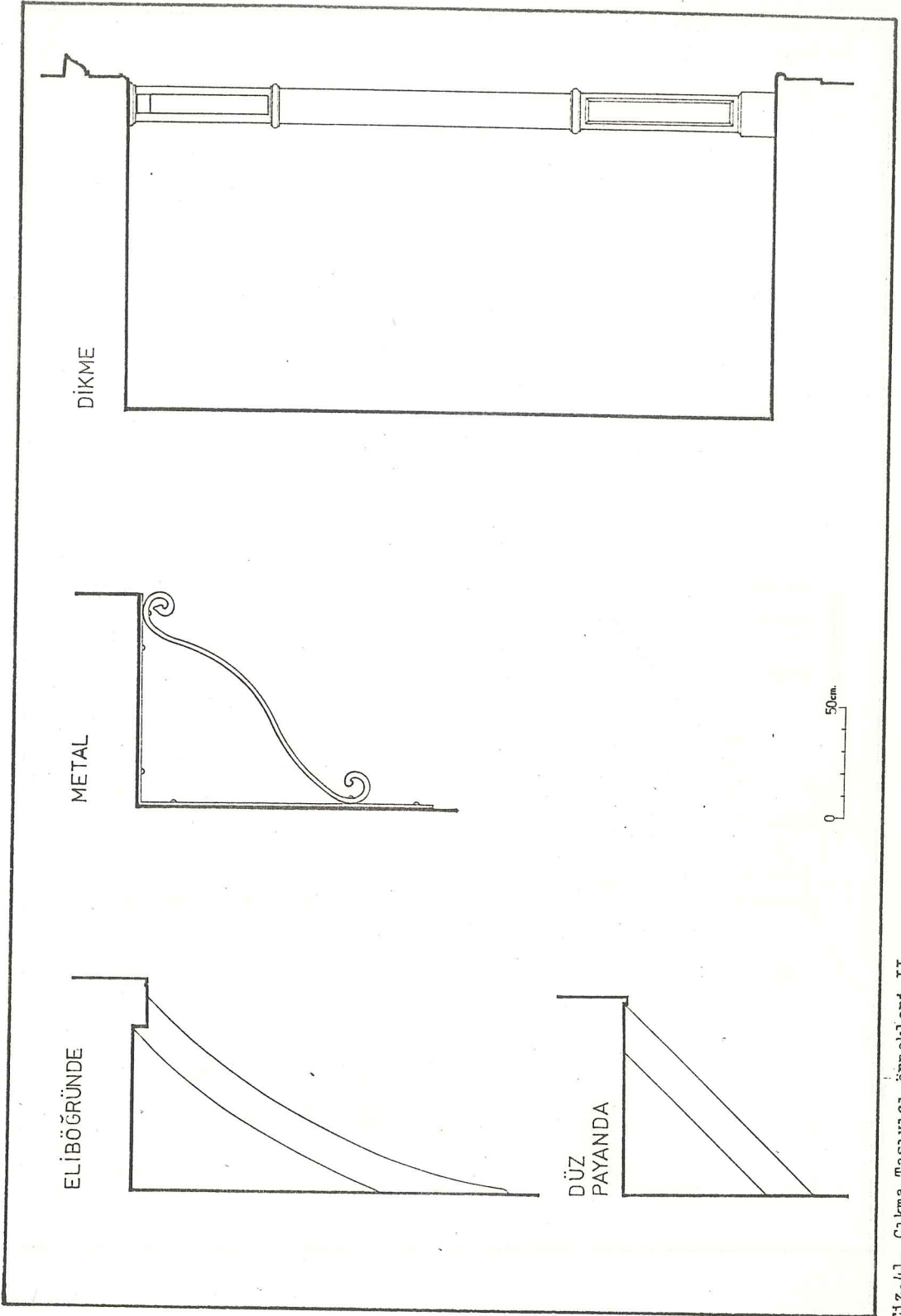
5.3.5. Cephe Kaplamaları

Cephe kaplamaları düz ya da pahlı ve dairesel profillidir. Kaplama genişlikleri 20 cm. den büyüktür. Bazı örneklerde kaplama ortasında bir fuga yapılarak kaplama genişlik etkisi azaltılmıştır (Res. 89-92 ; Çiz.50).

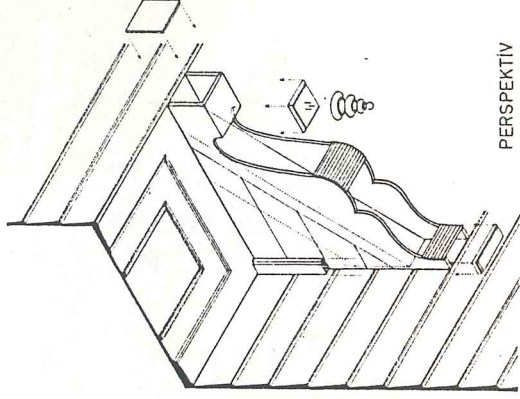

Çiz.40. Çıkma Taşilyıcı örnekleri I

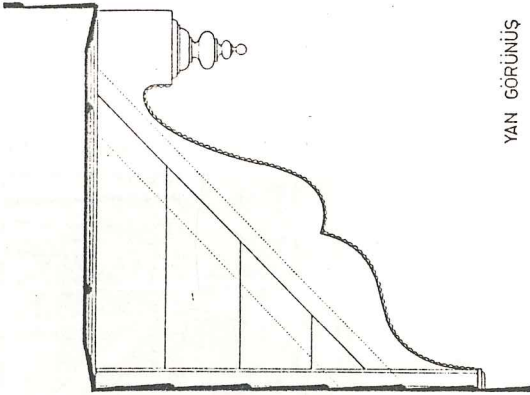
13

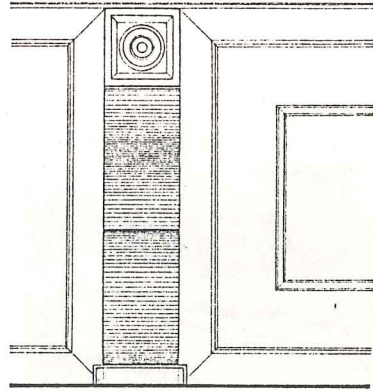
Çiz.41. Çıkma Taşlıcı örnekleri II

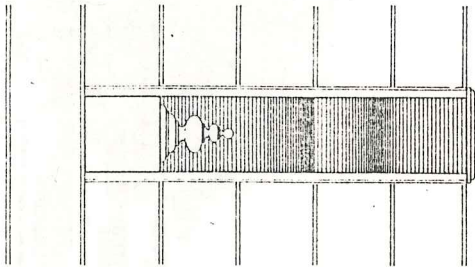
PERSPEKTİF

YAN GÖRÜNÜŞ

ALT GÖRÜNÜŞ

ÖN GÖRÜNÜŞ

0 50 cm

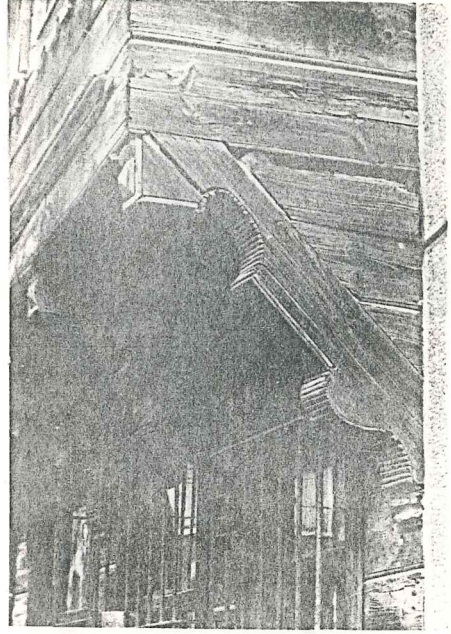
Çiz.42. Çıkma Taçlıycısı Yapım Sistemi

Nazır Ağa yokuşu No: 17

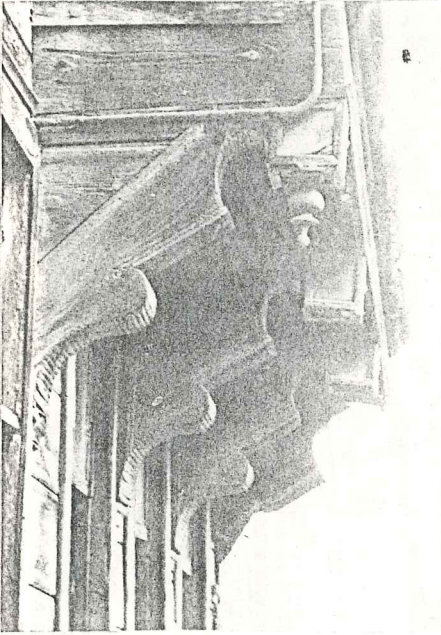
Res. 62.

Gülsuyu sok. NO: 1

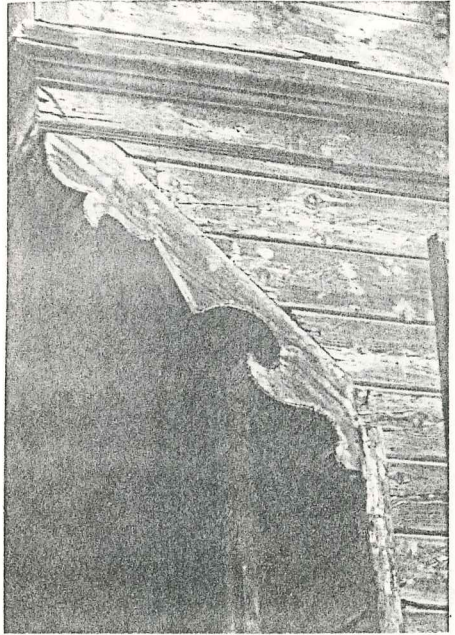
Res. 63.

Çinili Çeşme sok. No: 11

Res. 60.

Takkacı Çeşme sok. No: 14

Res. 61.

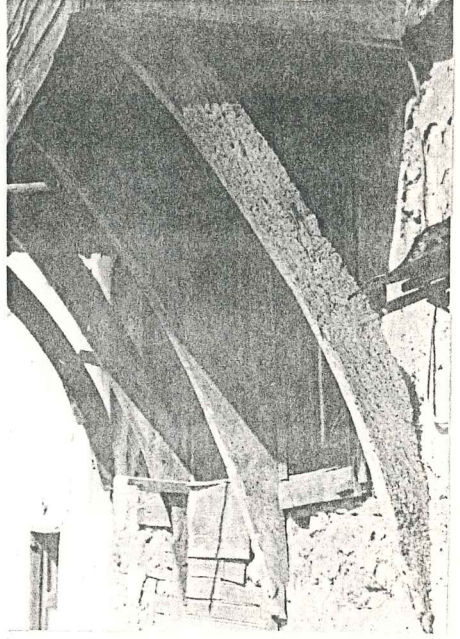
Res.60-63. Çıkma Taşıyıcı örnekleri

Nazır Ağa yokuşu No: 22

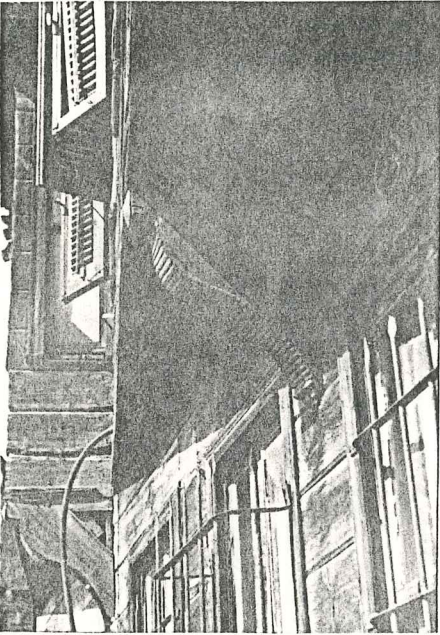
Res. 66.

Alaca çeşme sok. No: 15

Res. 67.

Alaca çeşme sok. No: 25

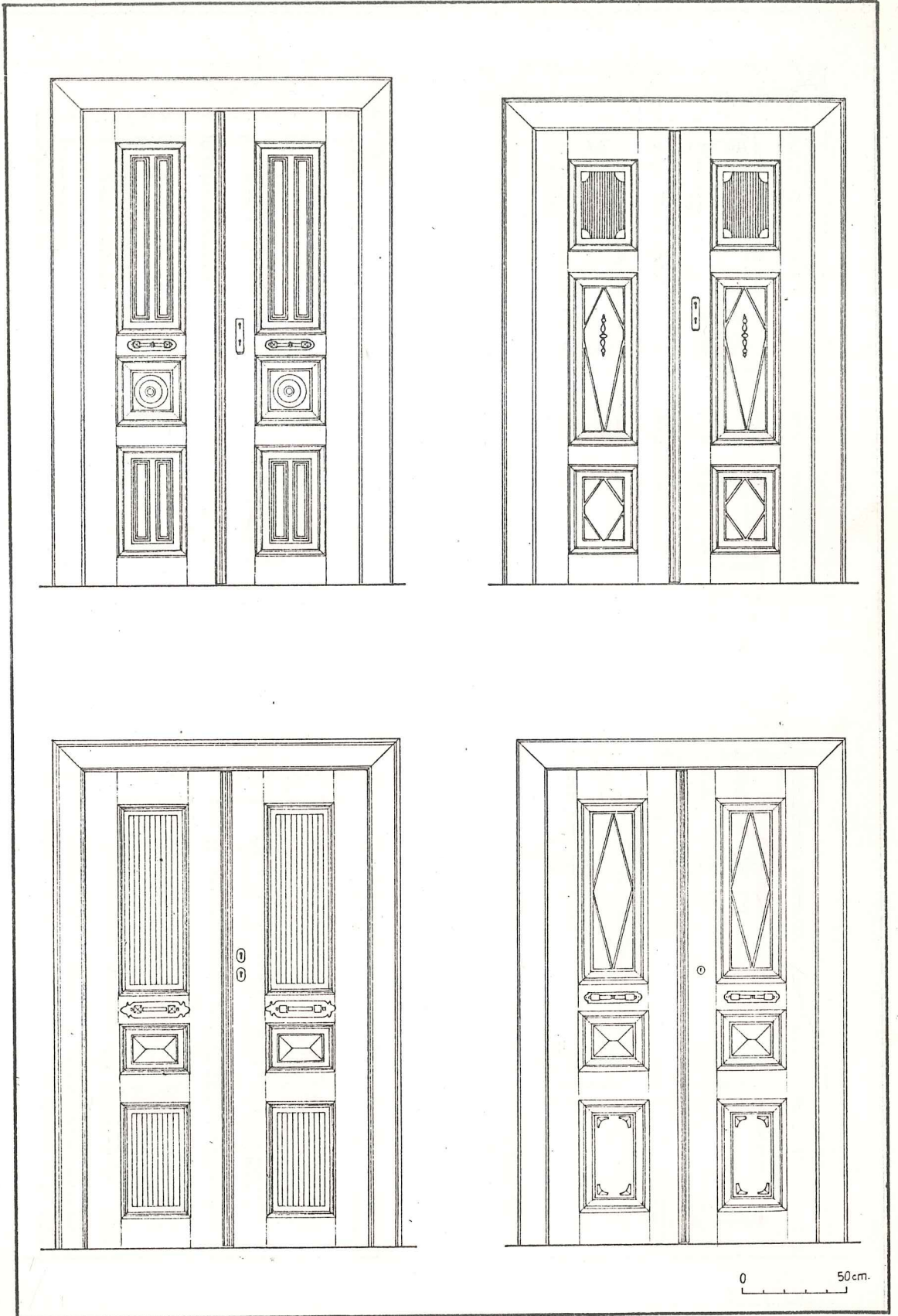
Res. 64.

Gülsuyu sok. NO: 1

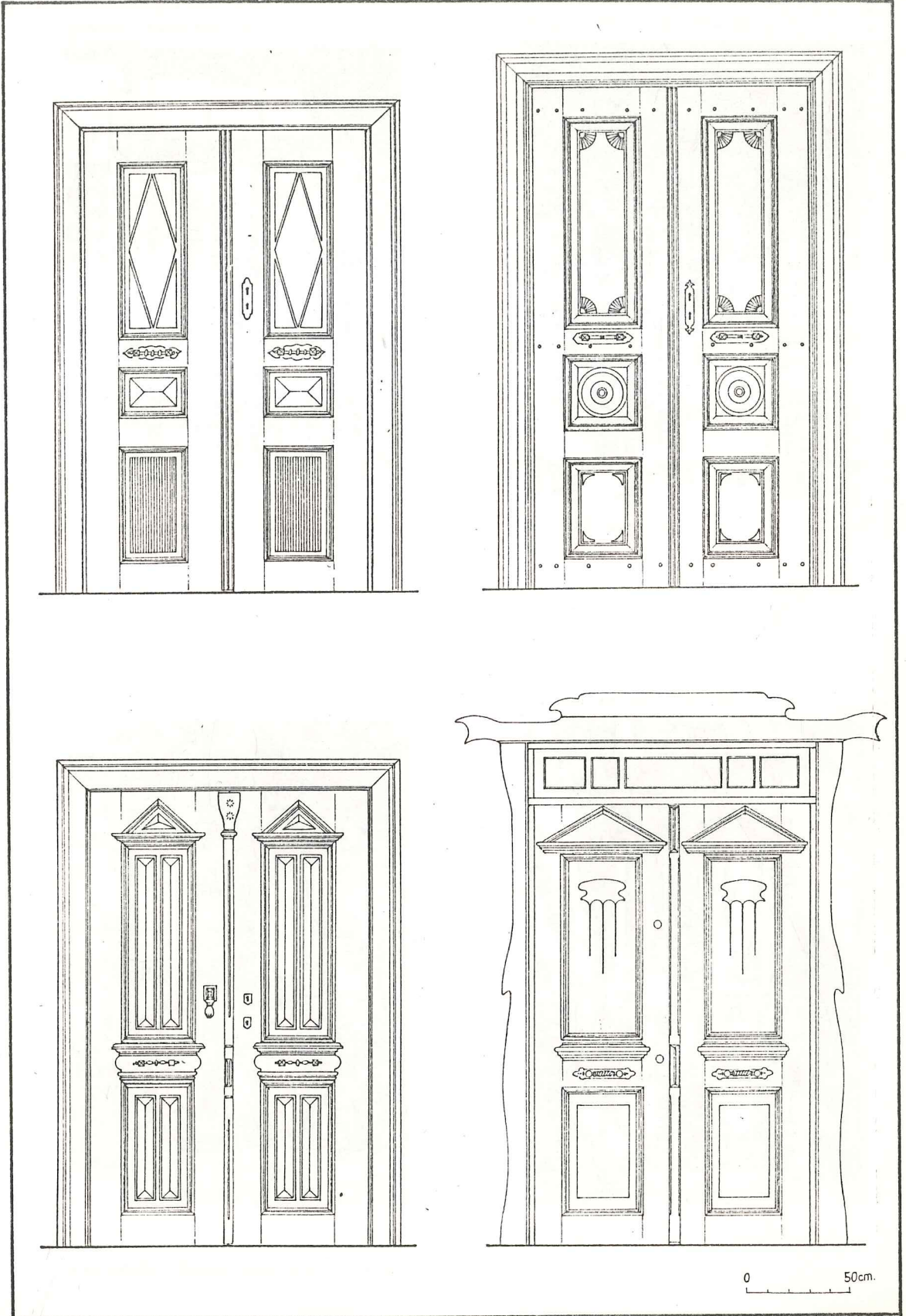

Res. 65.

Res.64-67. Çıkma Taşıyıcı örnekleri

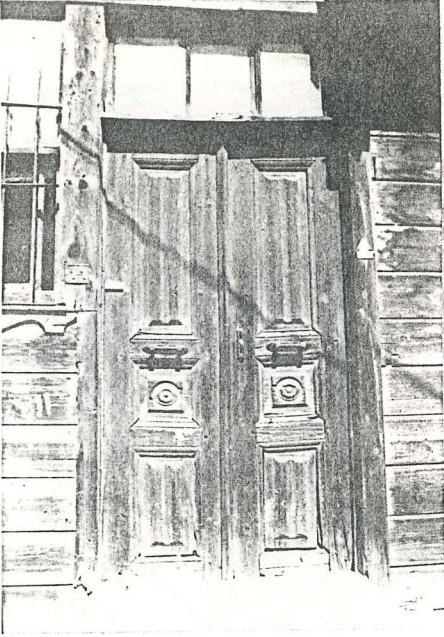

Çiz.43. Sokak Kapıları örnekleri I

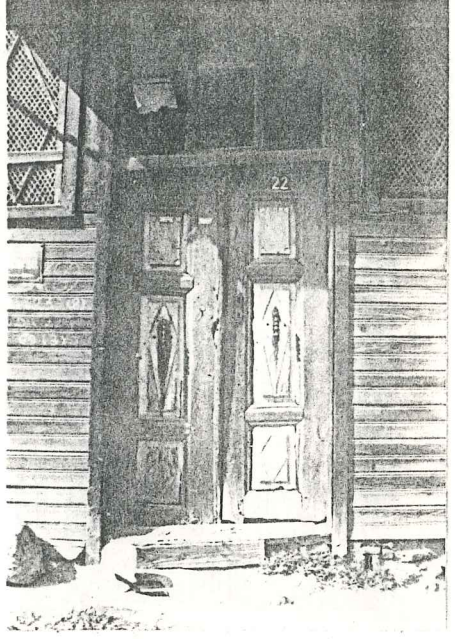
Çiz.44. Sokak Kapıları örnekleri II

Çinili çeşme sok. n0:11

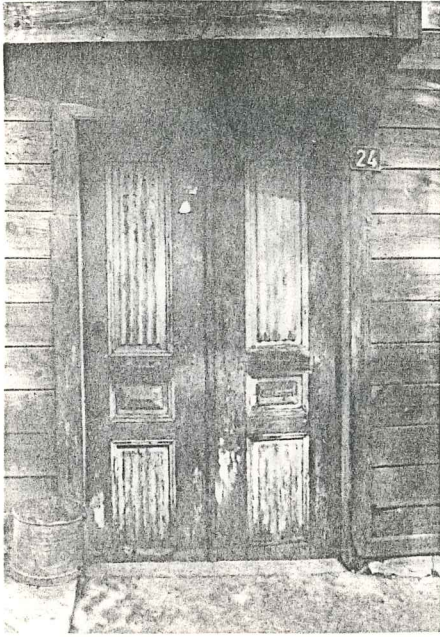
Res. 70.

Nazır Ağa yokuşu No: 22

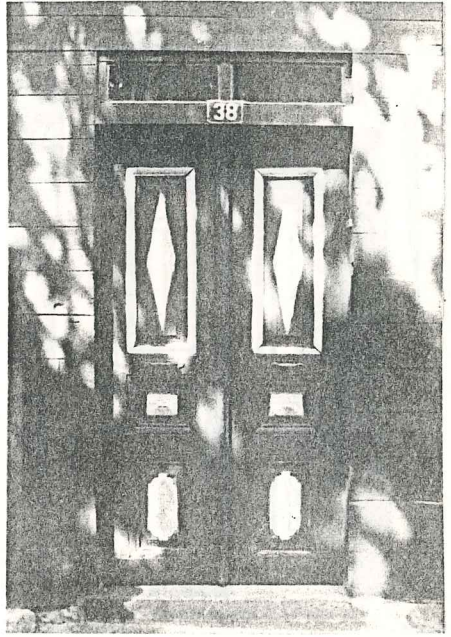
Res. 71.

Ahmet Çelebi sok. no : 24.

Res. 68.

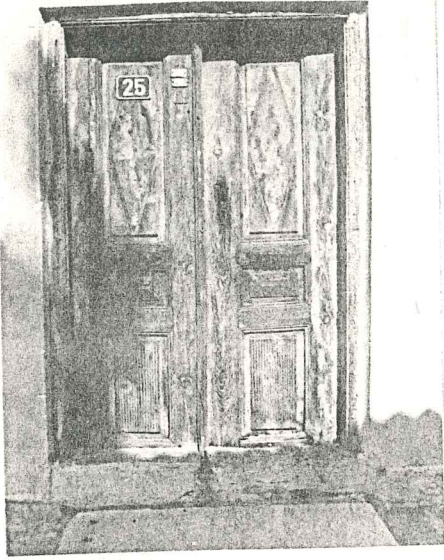
Nazpevker cad. No: 38

Res. 69.

Res.68-71. Sokak Kapıları örnekleri

Alaca çeşme sok. No: 25

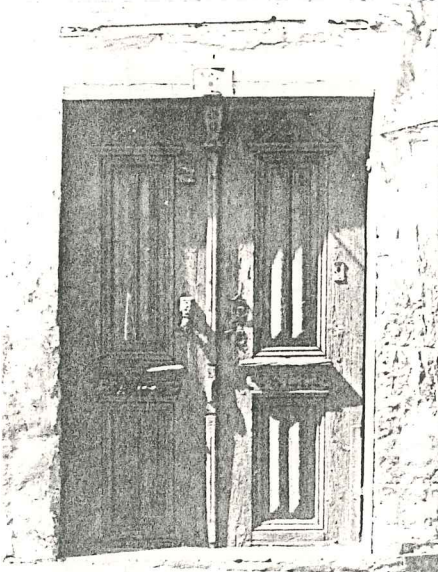
Res. 74.

Nazır Ağa yokuşu No: 17

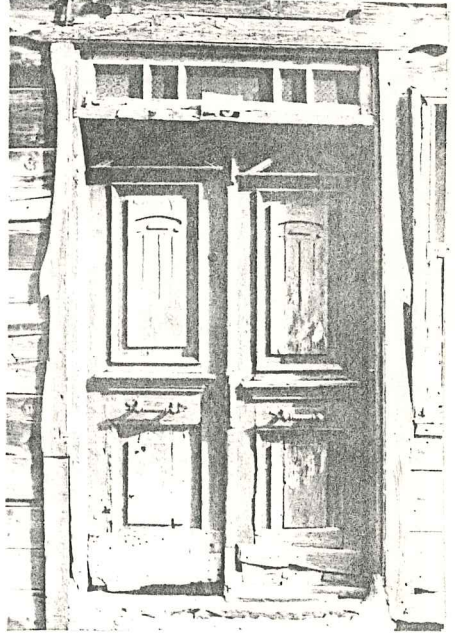
Res. 75.

Kahya çıkmaşı. No :3

Res. 72.

Balazı yokuşu No:49

Res. 73.

Res.72-75. Sokak Kapıları örnekleri

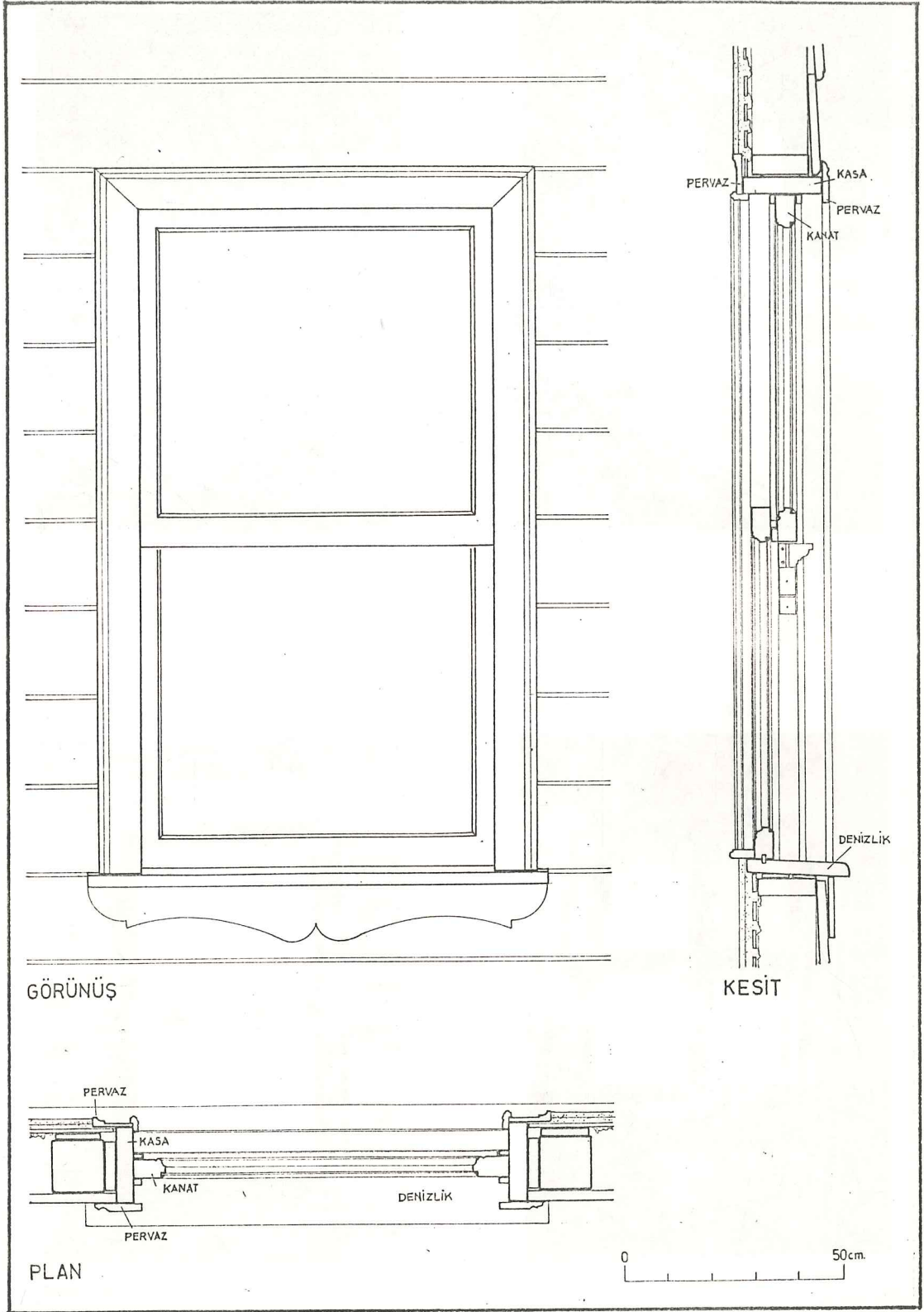
533.1.

PENCERE TIPLERİ VE AÇILIMLARI ARAŞTIRMASI

TEK KANATLI	
İKİ BÖLÜNTÜLÜ	
DÖRT BÖLÜNTÜLÜ	
SEKİZ BÖLÜNTÜLÜ	
İKİ KANATLI	
DÖRT BÖLÜNTÜLÜ	
ÜÇ KANATLI	

Çiz.45. Pencere Tipleri ve Açılımları

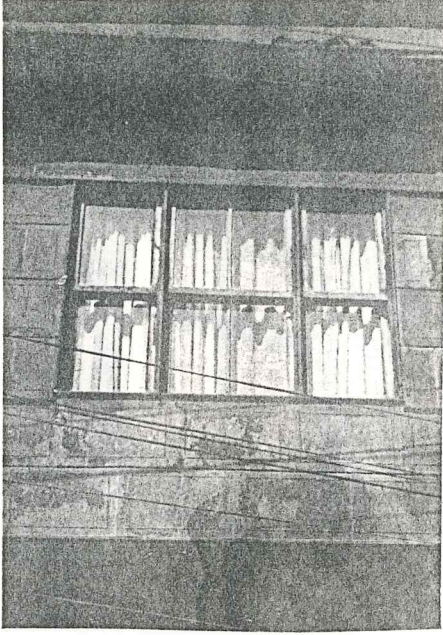
15

Çiz.46. Pencere Sistem detayı

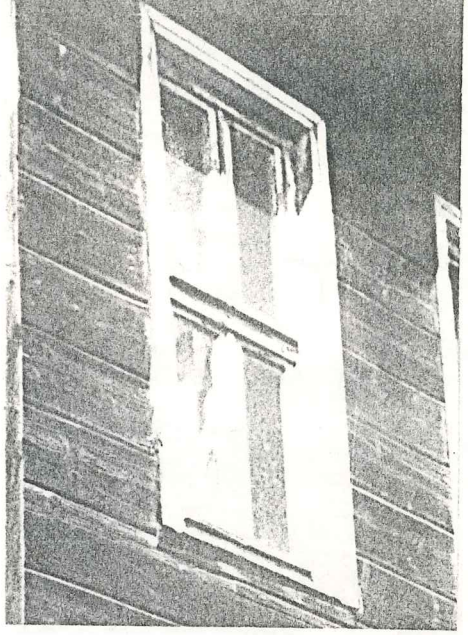
Nazır Ağa yokuşu No: 17

Nazpevker cad. No: 36

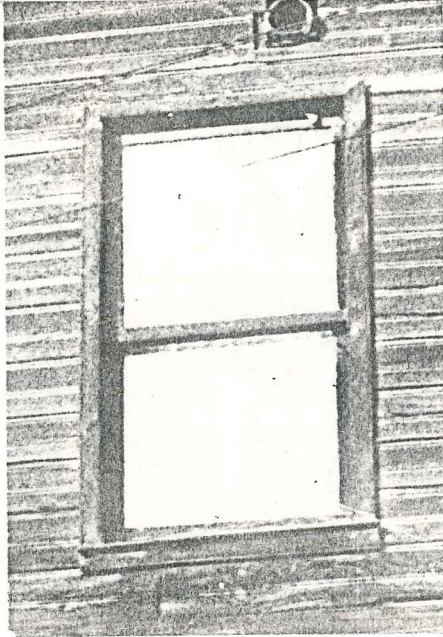
Fes. 78.

Gülsuyu sok. NO: 18

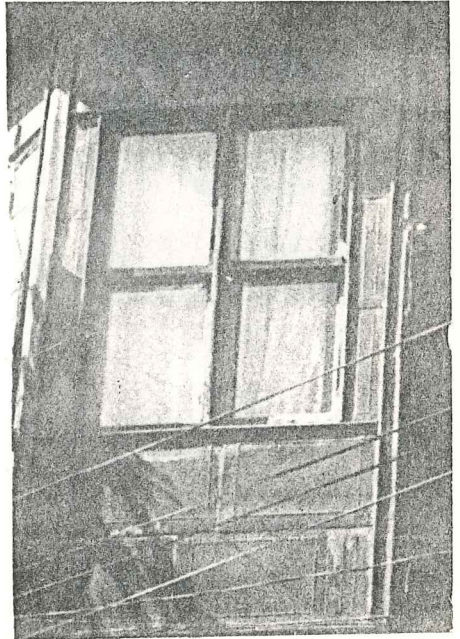
Res. 79.

Takkeci Ceşme sok. No: 2

Res. 76.

Nazpevker cad. No: 36

Res. 77.

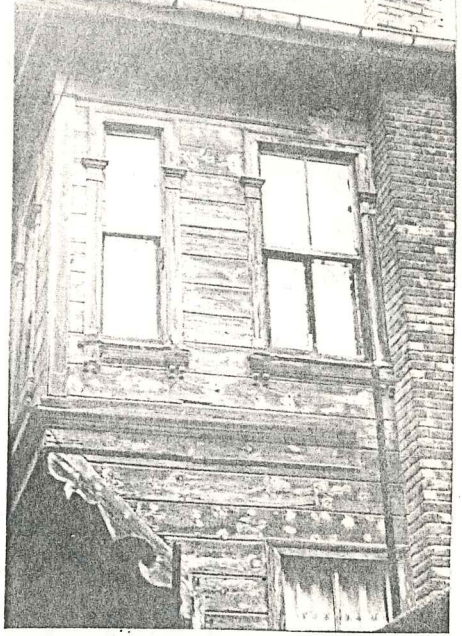
Res.76-79. Pencere örnekleri

Cinili Çeşme sok No: 11

Res. 82.

Takkeci Çeşme sok. No: 14

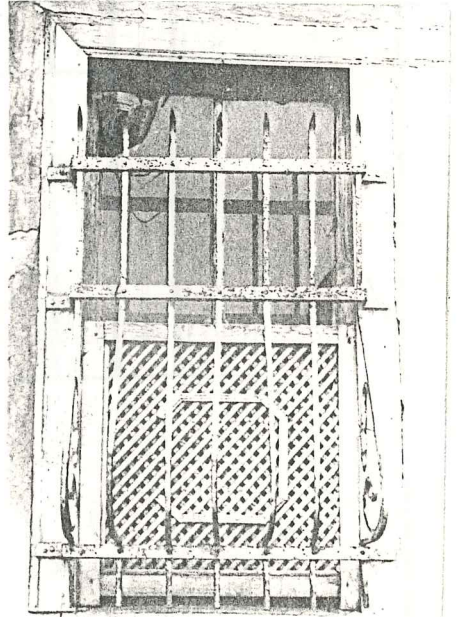
Fes. 83.

Nazpevker cad. No: 38

Res. 80.

Gülsuyu sok. No: 2

Res. 81.

Fes.80-83. Pencere örnekleri

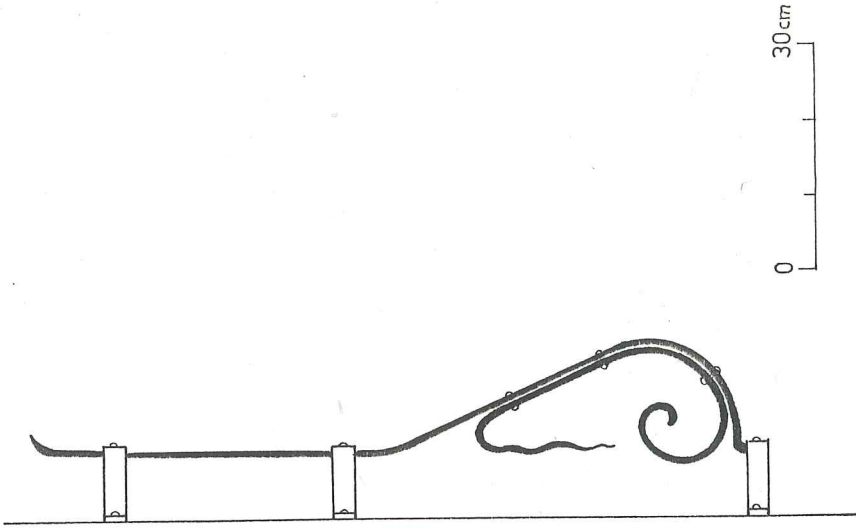
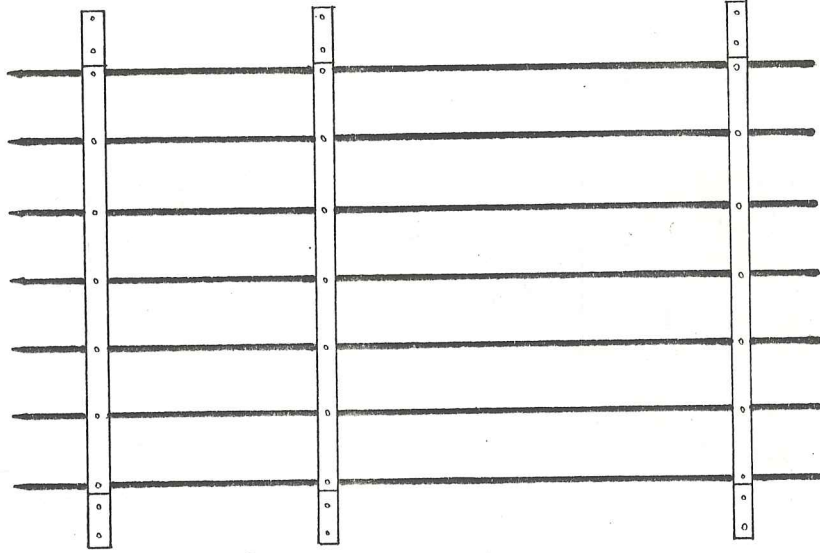
Takkeci Ceşme sok. No: 4

Çiz.47. Pencere Metal korkulukları örnekleri I

16

Gülsuyu sok. No: 2

Çiz.48. Pencere Metal korkulukları örnekleri II

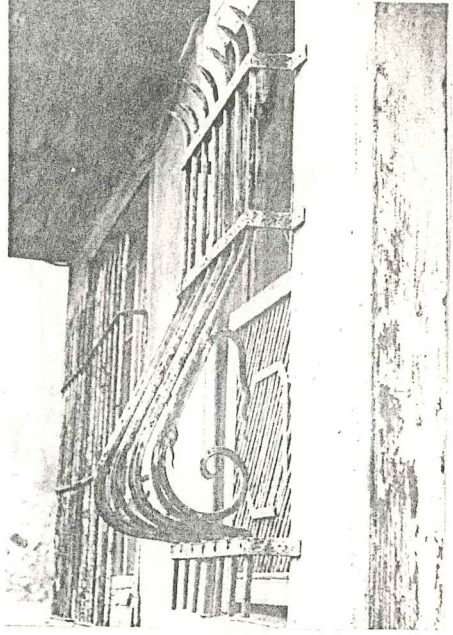
(57)

Takkeci Çeşme sok. No: 4

Res. 86

Gülsuyu sok. No: 2

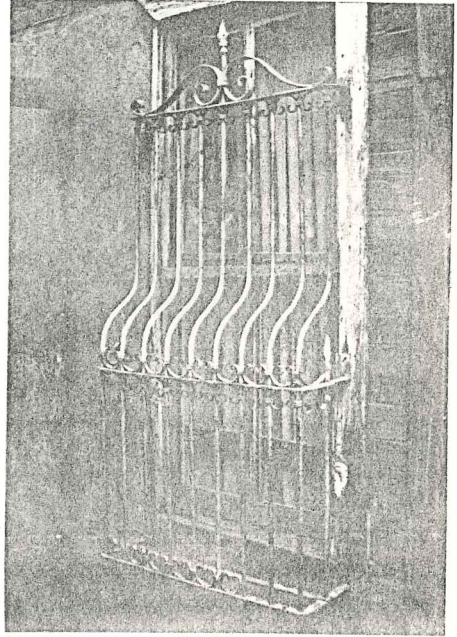
Res. 87

Balçı Yokuşu No: 49

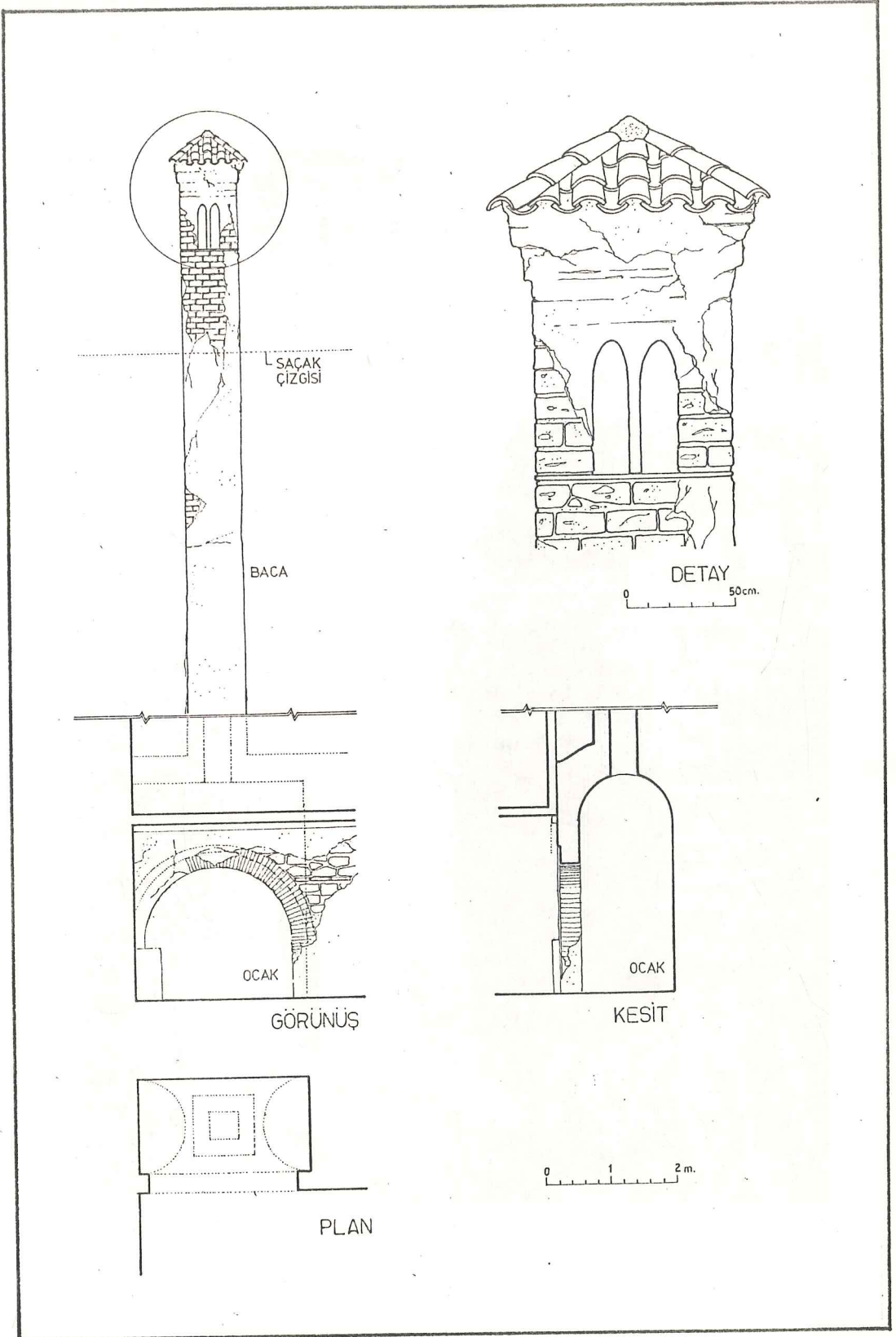
Res. 84

Baba Haydar cad. No: 61

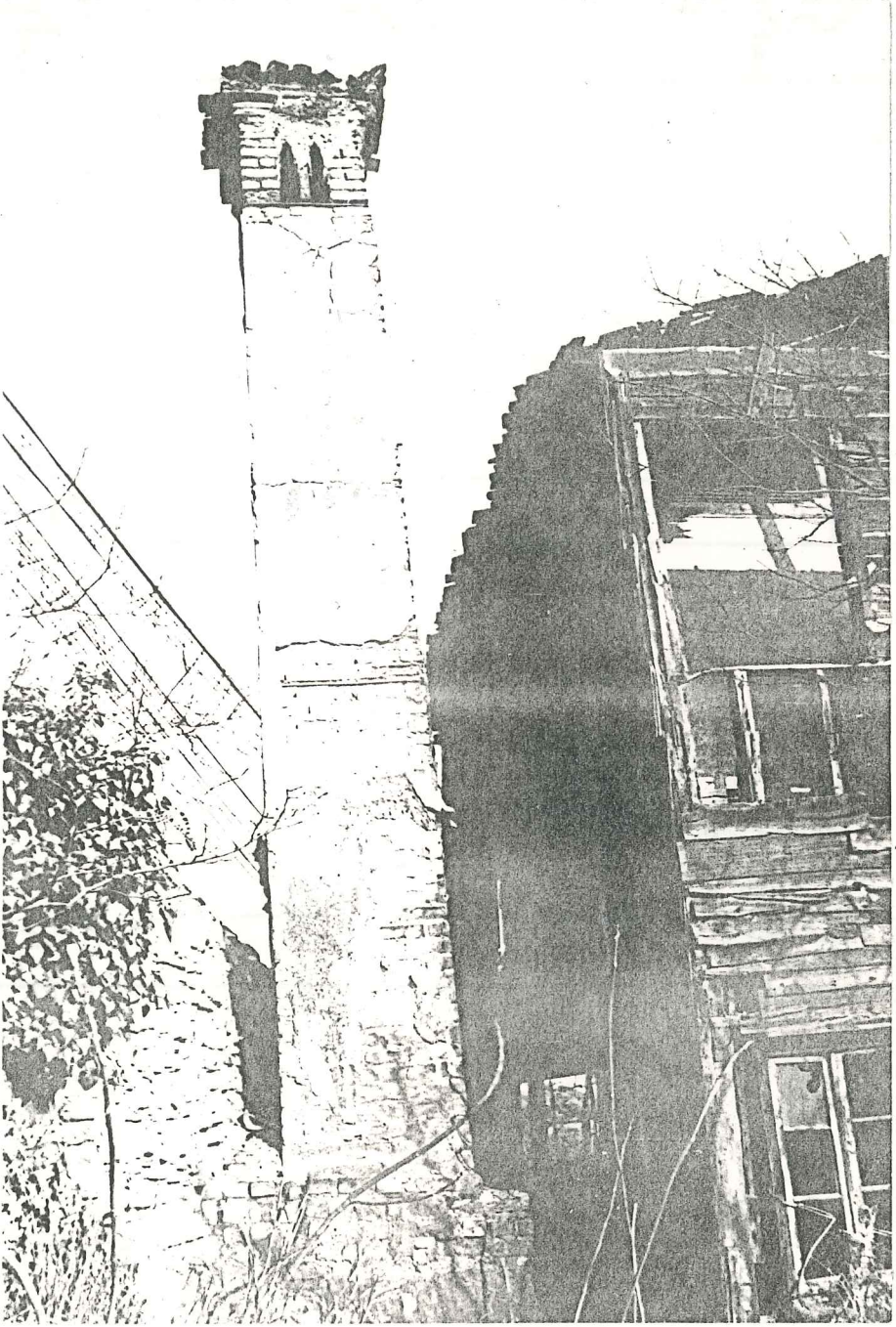

Res. 85

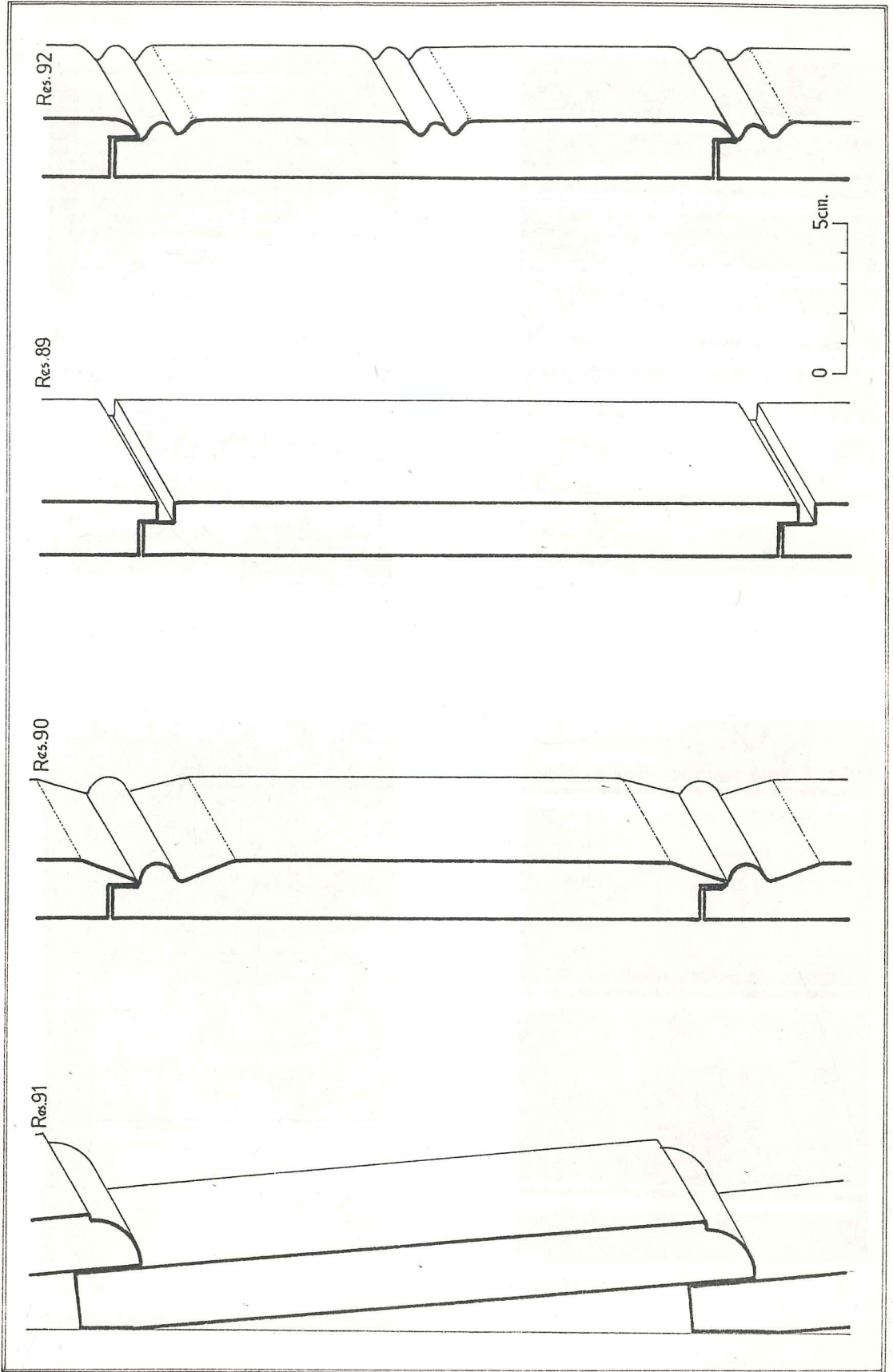
Res.84-87. Pencere metal korkulukları örnekleri

Çiz.49. Selami Efendi Tekkesi Haremliği mutfak bacası

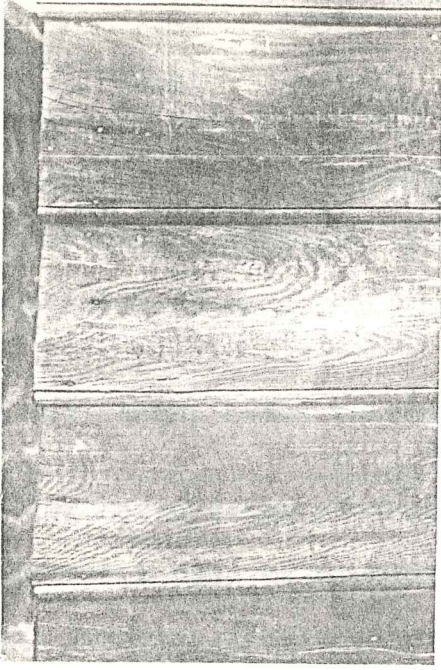

Res.88. Selami Efendi Tekkesi Haremliği mutfak bacası

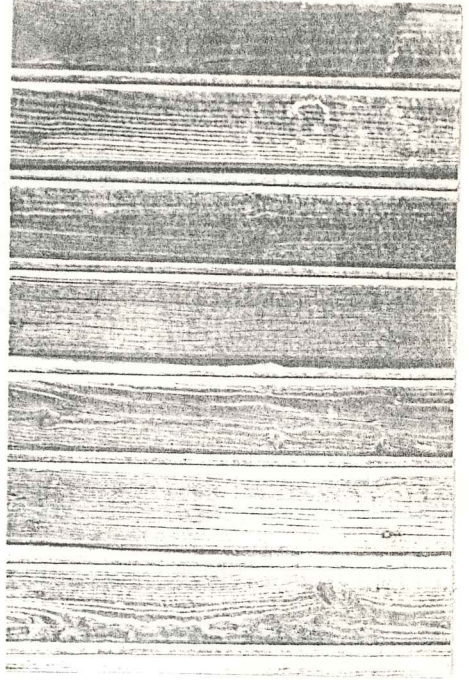

Çiz. 50. Cephe kaplamaları örnekleri

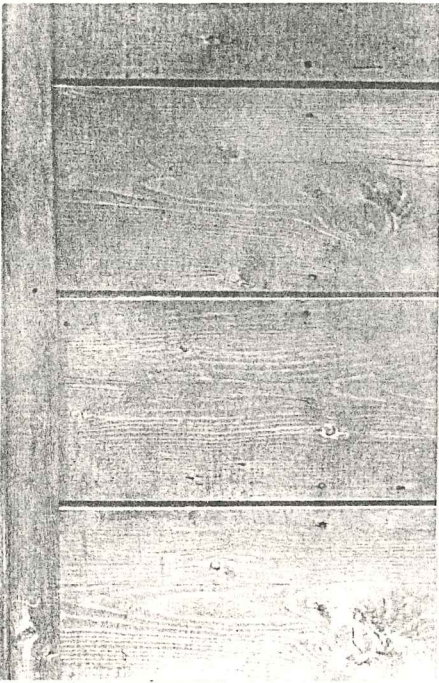

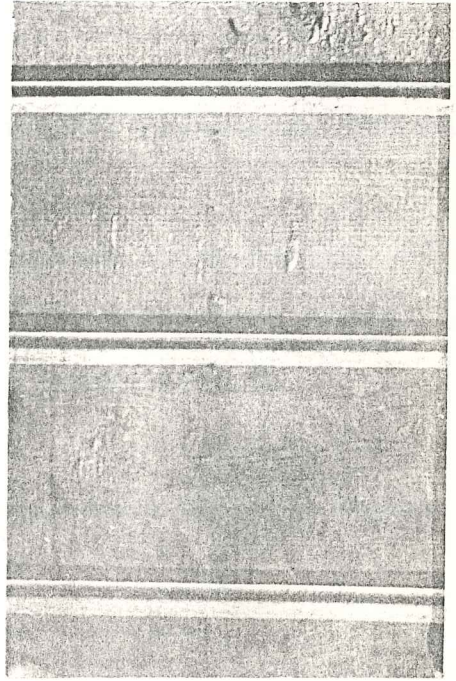
Res.91.

Res.92.

Res.89.

Res.90.

Res.89-92. Cephe kaplamaları örnekleri

5.4.AHŞAP EVLERDE YAPIM YÖNTEMİ

5.4.1. Temel

Evlerin temelleri taştandır. Temel zemin düzeyinin üstüne kadar çıkar. Arazinin eğimli olduğu yerlerde temel duvarı arazi üst düzeyine kadar yükselir.

5.4.2. Ahşap Çatki Yöntemi

Evler ahşap çatki yöntemi ile kurulur. Ana dikmeler ve köşe dikmeleri daha kalın olur. Pencere aralarına da genellikle ana dikmeler konulmuştur. Ana dikmeler arasında daha küçük kesitli ara dikmeler bulunur. Köşe ve ana dikmeler arasında payanda vardır. Yatayda dikmelerin arasına kuşak , pencere boşluklarının alt ve üstlerine ise boyunduruk konulmuştur (Res. 93-97).

Çıkmalar alttan payandalarla taşınırlar. Payandalar alttaki dikmeye bağlanır.

Ahşap çatki yapım sisteminde dış cephede ahşap kaplama kullanılmıştır. İçerde ise bağdadi sıva yapılmıştır. Ahşap kaplama ile bağdadi sıva arası boş bırakılmıştır.

Ahşap çatki yapım yöntemi(Çiz. 52), ahşap öğelerin boyutları (Çiz.51) de gösterilmiştir.

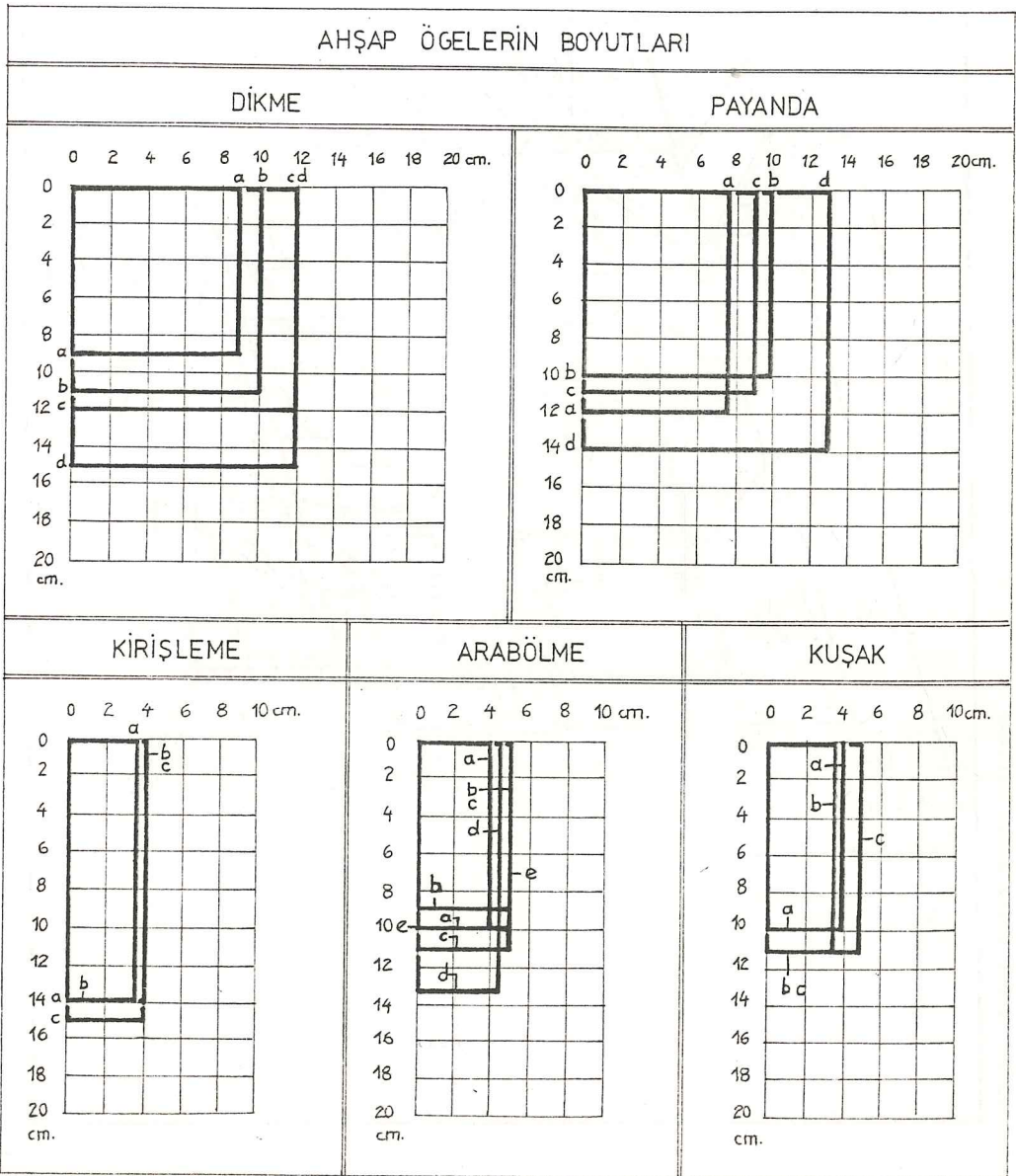
5.4.3. Döşeme Kirişleri

Döşeme kirişleri arası 40 cm kadardır. Döşeme kirişlerinin

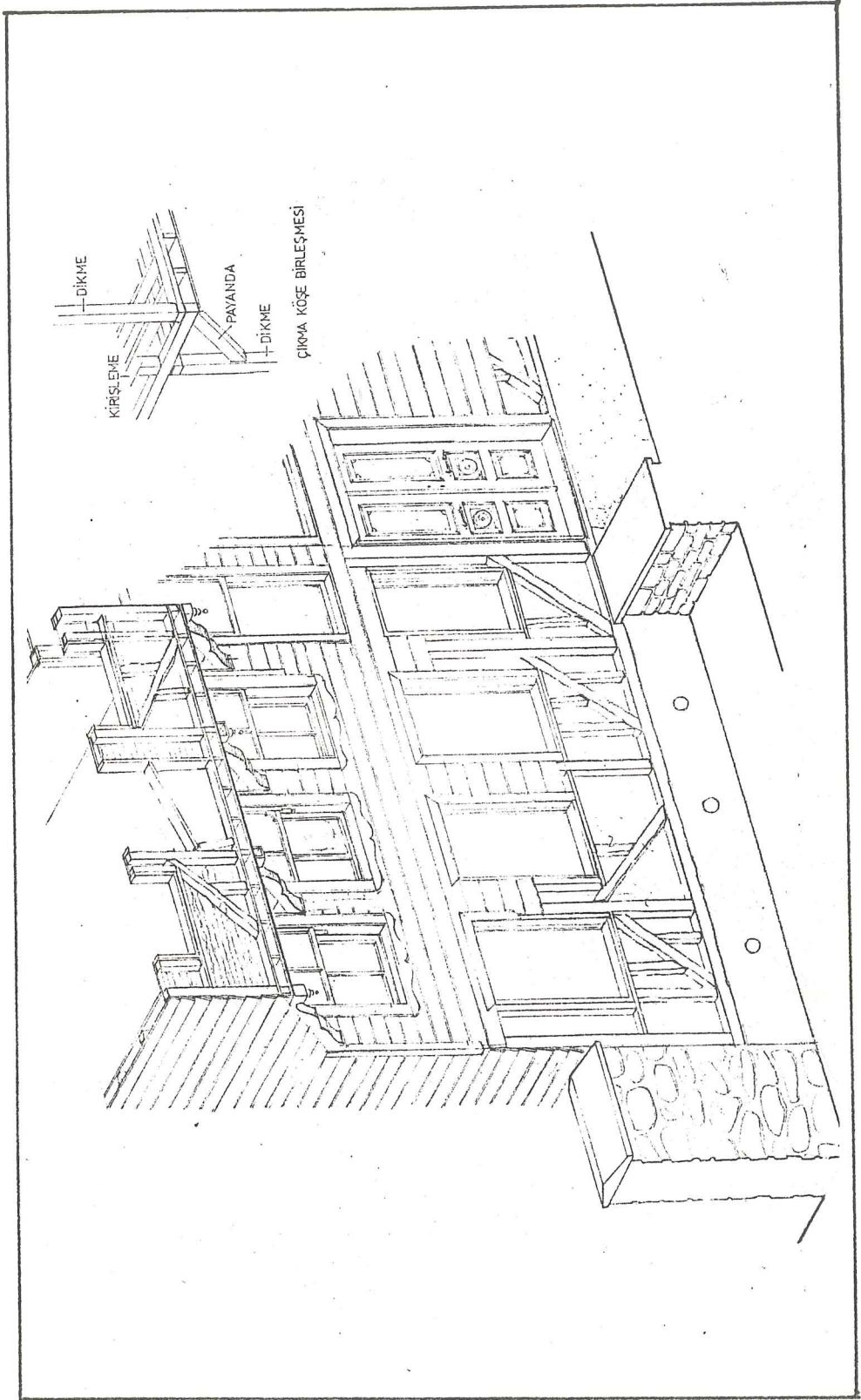
altı ve üstü ahşap ile kaplanır.

5.4.4. Çatı

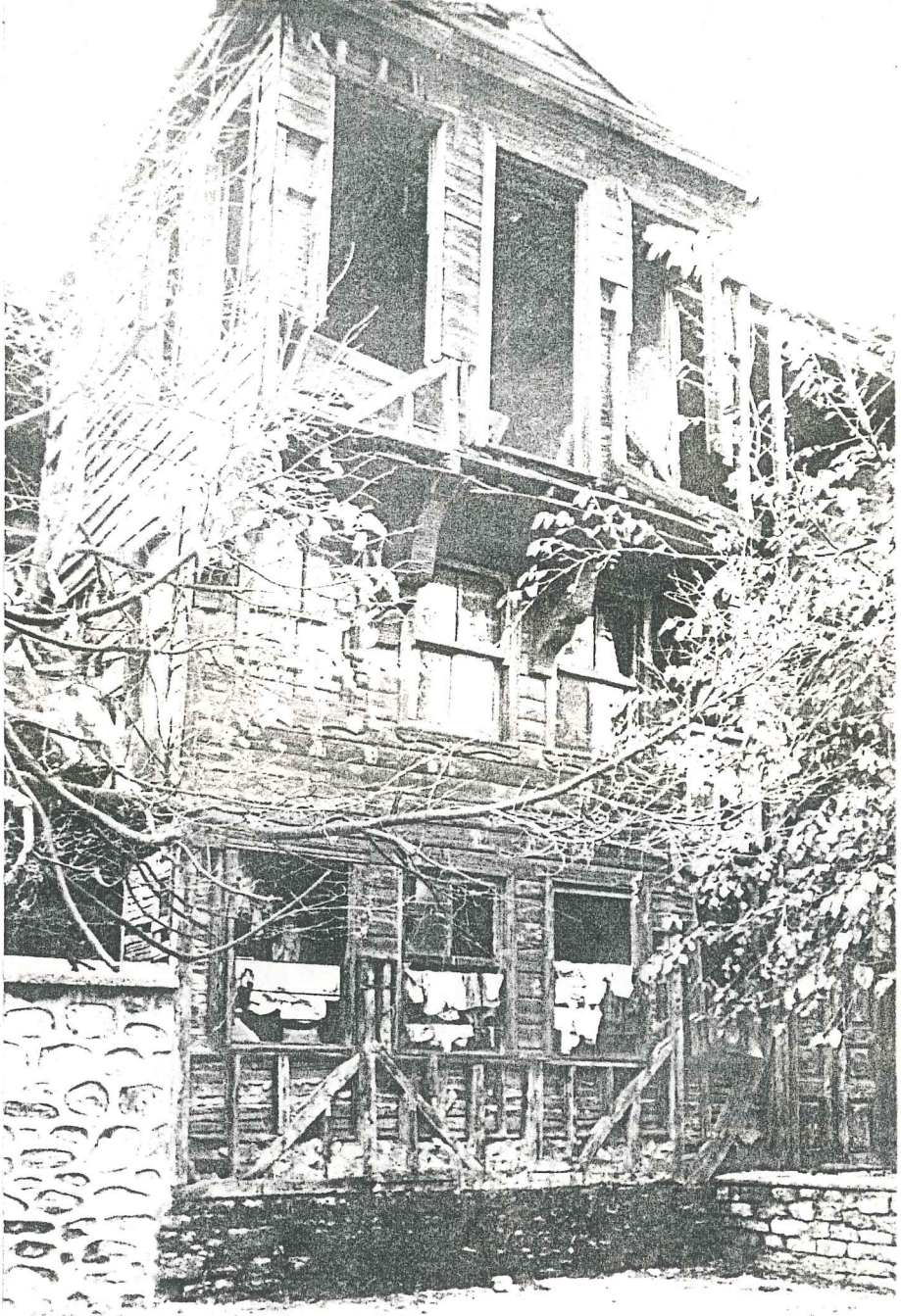
Ahşap evlerde çatılar oturtma çatı yöntemiyle yapılmıştır. Mahya ve aşıklardan gelen yük dikmeler yoluyla temel duvarına kadar aktarılır. Çatı saçağı dışarı fazla çıkarılmaz, önü ve altı ahşap kaplanır.

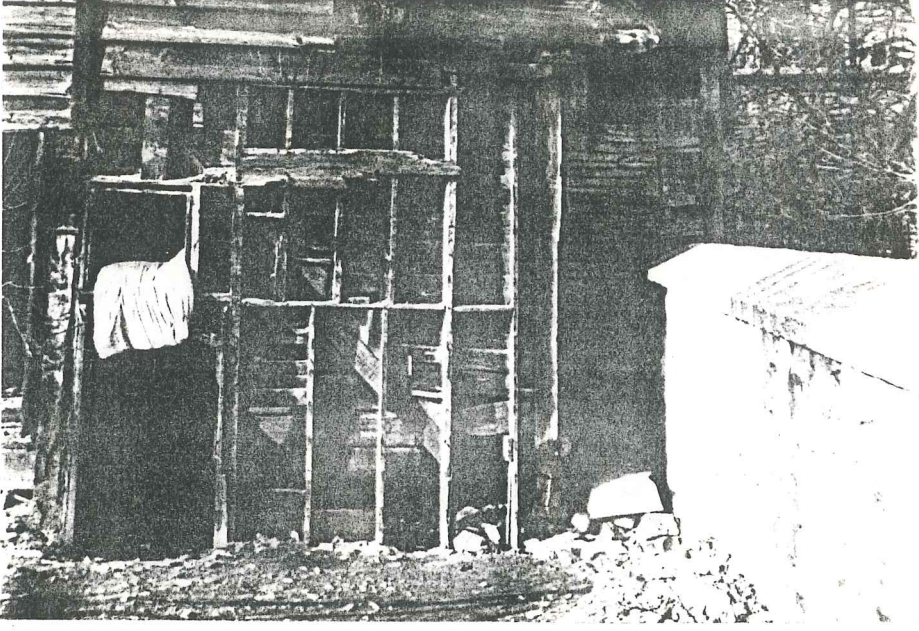
Çiz.51. Ahşap çatı yönteminde kullanılan ögelerin boyutları

Çiz. 52. Ahşap çatılı yapım yöntemi

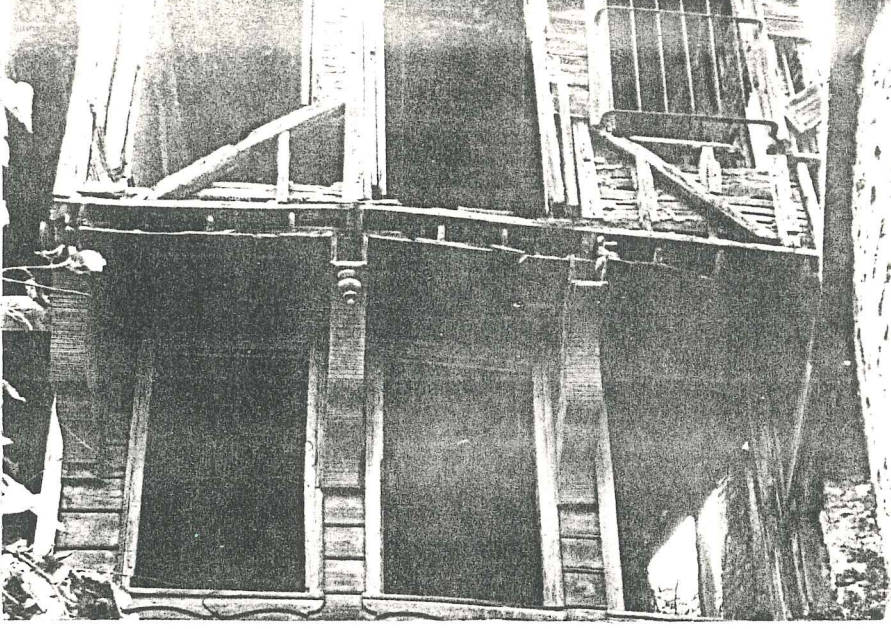
Res.93. Ahşap çatkı yöntemi örneği (Selami Efendi Tekkesi Haremliği)

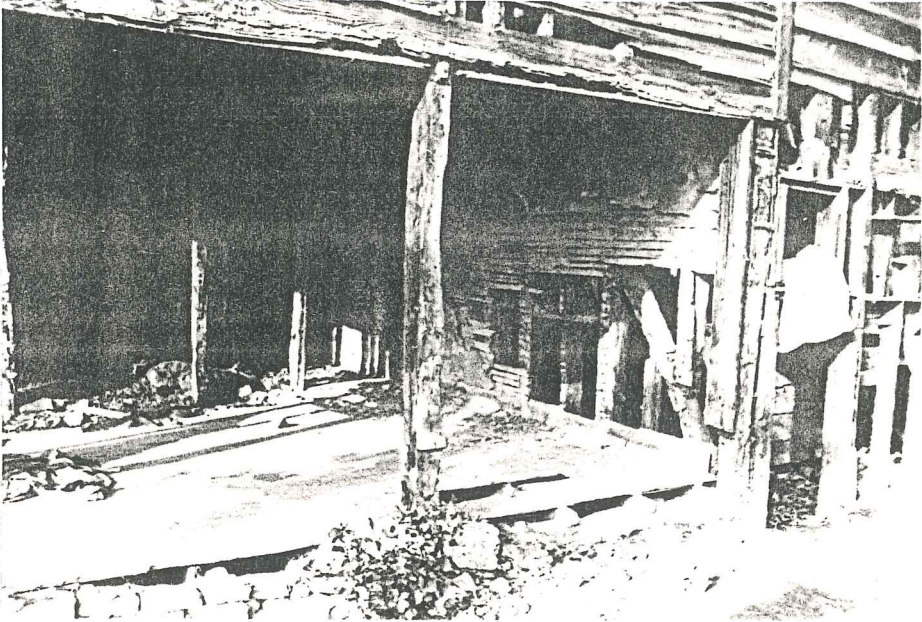
Res.95. Ahşap çatkı yöntemi örneği

Res.94. Ahşap çatkı yönteminde iç duvar kuruluşu
(Selami Efendi Tekkesi Haremliği)

Res.97. Ahşap çatkı yöntemi örneği(Selami Efendi Tekkesi Haremliği)

Res.96. Ahşap çatkı yöntemi örneği(Selami Efendi Tekkesi Haremliği)

6. TARİHSEL ÇEVRE KORUMA SORUNLARI - ÖNERİLERİ

6. TARİHSEL ÇEVRE KORUMA SORUNLARI - ÖNERİLERİ

6.1. KORUMA İLE İLGİLİ TEHLİKELER

6.1.1. Biyolojik Etkenler :

6.1.1.1. Bitkiler

Bunlar, bitki kökleri , sarmaşıklar, mantarlar, yosunlar olarak çeşitlendirilebilir. Sarmaşık ve bitki kökleri taş aralarına girerek ayrışmaya neden olurlar. Yosun kökenli bitkilerin salgıladıkları sıvılar taşta lekelenmeler oluştururlar. Bu sıvılar bazı durumlarda taş yüzeyinin bozulmasına yol açarlar .

Bitkisel kökenli bakteri ve mantarların ahşap üzerindeki tahribatı oldukça etkilidir. Bunlar ahşabın sellülozundan beslendikleri için hücre yapısını araştırırlar ve malzemenin bozulmasına neden olurlar. Bunların neden olduğu araştırma bölgesinden seçilmiş örnekler (Res.98- 101) de gösterilmiştir.

6.1.1.2. Kurt ve Böcekler

Kurt ve böcekler ahşabın selülozundan beslenirler ve yaşam larını da malzemenin bünyesinde sürdürürler. Malzeme bünyesinin gözenekli hale gelmesi ve bu nedenle kesit zayıflama ları sonucu ahşap taşıyıcılık özelliğini yitirir(Res.102).

6.1.2. Atmosferik Etkenler :

6.1.2.1. Isısal Genleşmeler :

Özellikle ısı genleşme katsayıları farklı olan iki malzemenin yanyana geldiği durumlarda ısı genleşmeleri malzeme iç yapısında çatlaklara neden olurlar. Bu sorun özellikle karma yapıya sahip kargir malzemede etkisini göstermektedir, zamanla ayrışmalar oluşmaktadır.⁴⁴

6.1.2.2. Güneş Radyasyonu :

Malzeme üzerindeki etkisi, iç yapı bozulmaları ve renk değişimidir. Bu etki en çok ahşap ve boyalı malzemede kendisini gösterir. Bunun sonucu olarak ahşap zamanla kararmaktadır.

⁴⁵
(Res.103-104) .

6.1.2.3. Su Etkisi :

Malzemelerde tehribata neden olan su etkilerini su emme, kapilarite ve nem olayının malzeme üzerinde oluşturduğu çiceklelenme, dağılma, biçim deformasyonu olarak görebiliriz.

Taş yapılarıdaki su emme değeri % 0.1 -% 10 arasında değişir. Donmayla oluşan hacim genişlemesi taşın parçalanmasına neden olur. Tuğlanın su emmesi sonucu oluşan şişme ve kurumalar erime ve dağılmalara yol açar.⁴⁶

Ahşap malzeme hava ve su etkisine aynı zamanda karşı ise, dayanma süreci çok azalmaktadır. Ahşap bünyesine su aldığı zaman hacimsel olarak genişler, kaybettiği su ile de büzüşür. Bu da malzemede deformasyona neden olmaktadır. Malzeme üzerindeki su etkisi (Res. 105,106) da görülmektedir.

6.1.2.4 Zararlı Gazların Etkisi

Havada bulunan kükürt ve karbon gazları havanın nemiyle birleştikleri zaman sülfürik ve karbonik asit oluştururlar. Bu asitler malzeme yüzeylerinde tahrir edici etki yaparlar.⁴⁷

6.1.3. İnsan Eliyle Oluşan Etkenler

6.1.3.1. Yanlış Şehircilik Uygulamaları

Yeni Yapılaşmalar :

Az katlı yapıların oluşturduğu tarihsel çevre içinde yapılan yeni yapılar genelde çok katlı olmakta , gerek kütleli gerek cephesel özellikleri ile tarihsel çevreye uyum sağlamamaktadırlar. Araştırmanın yapıldığı Nişanca Bölgesinde de yeni yapılaşmalar tüm hızıyla sürmektedir. (Res.109-111).

Yeni Yol Açılması, Yol Genişletilmesi :

Plansız şehircilik uygulamasının sonucu olarak tarihsel çevre içinden yol geçirilmesi ya da yol genişletilmesi tarihsel çevrenin tamamen bozulmasına neden olmaktadır . Çevrede buna örnek çevre yoludur (Res.112).

6.1.3.2. Sosyo - Ekonomik Etkenler :

Yabancılaşma :

Tarihsel süreç içinde sosyal ve ekonomik yapının değişmesi mimari oluşumların da değişmesine neden olmaktadır. Yaşam koşulları büyük bir gelişme hızıyla insan çevresini değiştirmektedir. Kültürel bilincin yüksek olduğu toplumlardaki

tarih bilinci çevreyi korumakta, ancak kültürel bilincin düşük olduğu toplumlarda insan tarihsel çevre ile yabancılaşmaktadır. Bu yabancılaşma kendini somut olarak tarihsel çevreyi oluşturan değerlerde göstermektedir.

Tarihsel Yapılarda Oturanlar :

Yaşam koşulları değişen alanlarda eski yaşam biçimlerinin sürdürülmesi güçtür. Sosyo - ekonomik güçlükler nedeniyle tarihsel yapılar içinde oturanlar yapıları günün değişen koşullarına göre değiştirmektedirler (Res.115-117).

Mülkiyet :

Mülkiyet sorunu koruma için olumsuz etki yapar. Genelde özel mülkiyetten doğan çıkarlar toplumsal yaşam bilincine baskın çıkar. Gerçekte korumanın ekonomik yanını bireysel olarak karşılamak güçtür. Bu nedenle tarihsel çevrede toplumsal yarara uyan bir ortam yaratılmalıdır.

Korumayla İlgili Ekonomik Zorluklar :

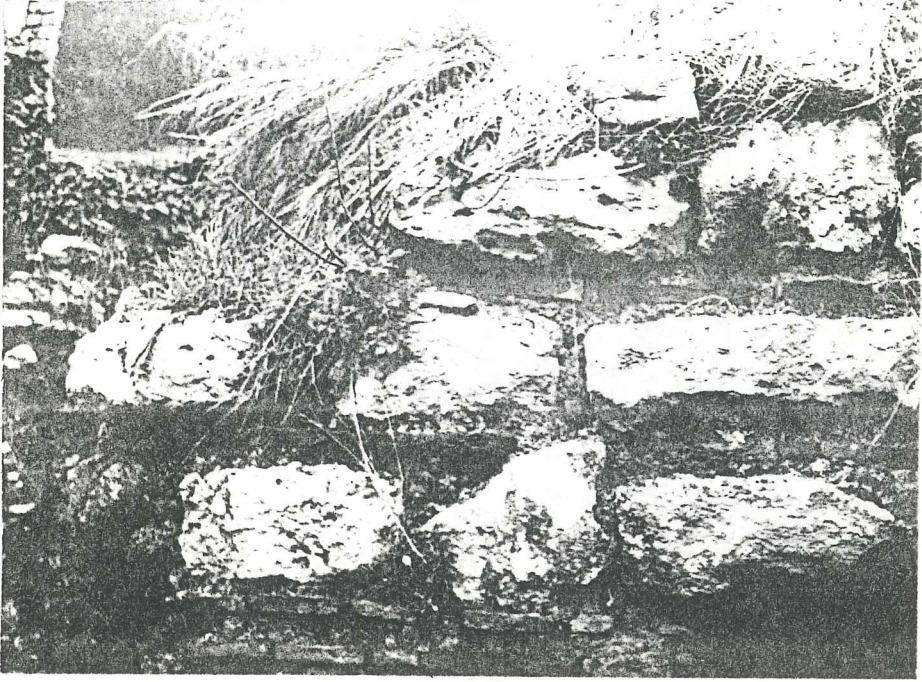
Tarihsel çevrenin korunmasındaki zorlukların en önemlilerinden biri korumayla ilgili olan yatırımın çok büyük olmasıdır. Bireysel olarak korumanın ekonomik yönünün karşılanması güçtür.

6.1.3.3. Yanlış Koruma Önlemleri :

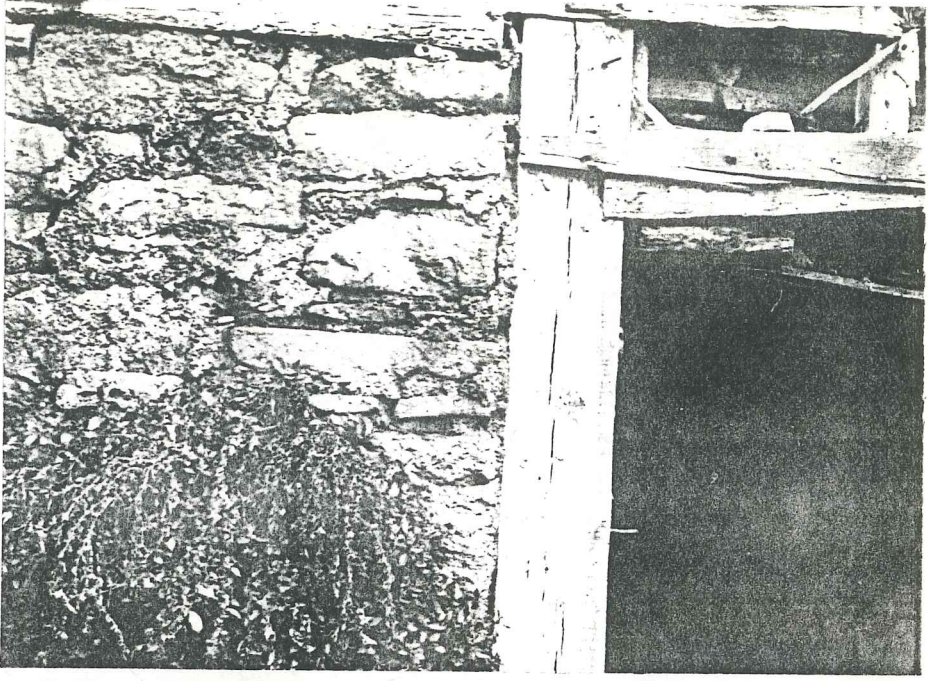
Kimi zaman eski yapılar üzerinde yapılan uygulamalarda koruma önlemi adı altında yapının özgünlüğü bozulmaktadır. Bu bozulma yalnız yanlış malzeme kullanımı, ya da yanlış onarımdan değil aynı zamanda yapılara yanlış işlev verilmesinden de kaynaklanmaktadır.

Res.98. Yapı tahrip nedenlerinden biri: bitki kökleri
(Darülhadis Medresesi)

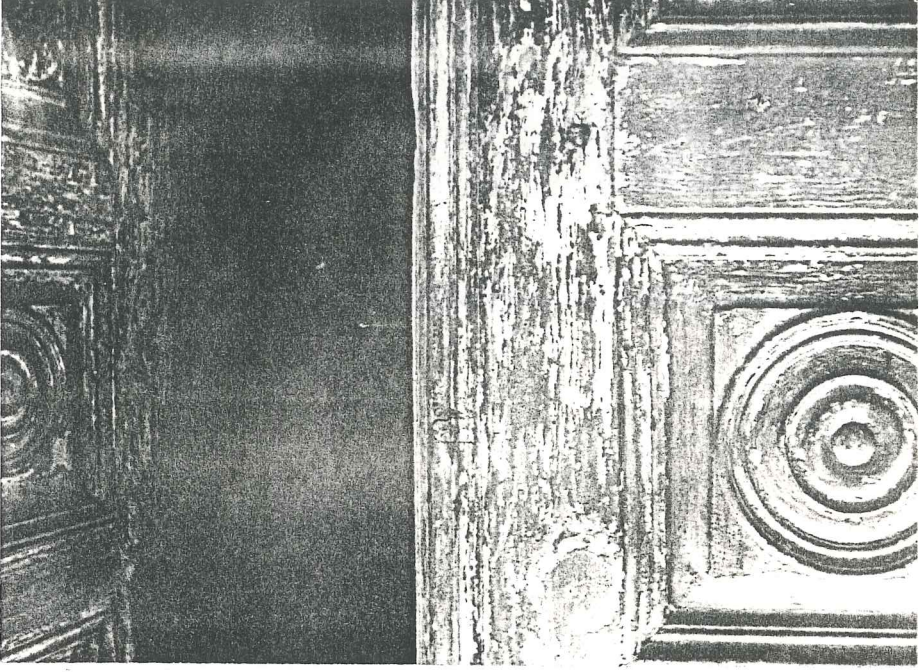
Res.99. Bitki köklerinin tahrip etkisi
(Şeyhülislam Mustafa Efendi Tekkesi)

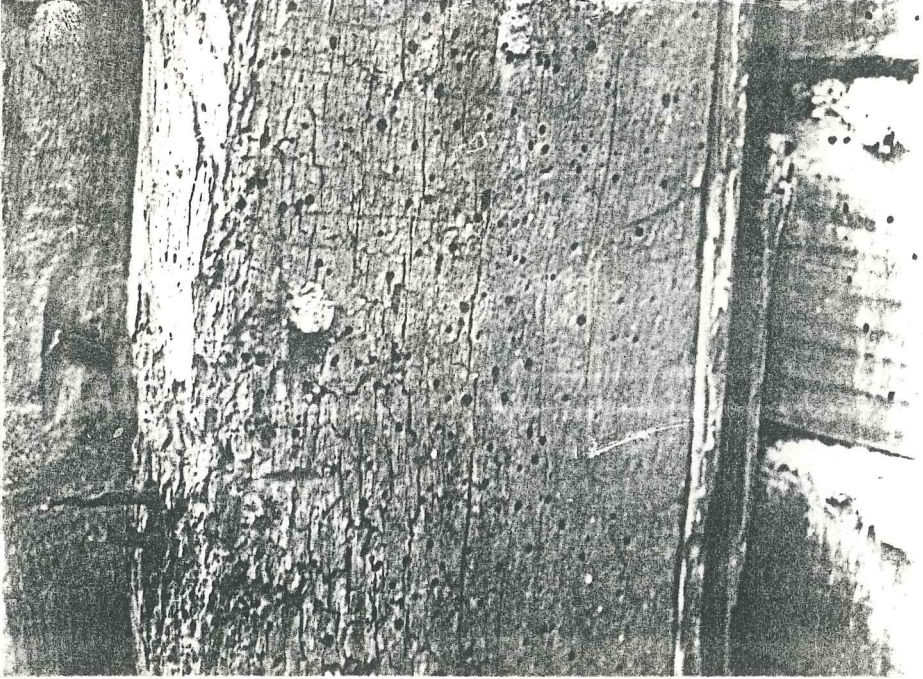
Res.101. Bitki köklerinin tahrip etkisine örnek
(Selami Efendi Tekkesi Haremliği)

Res.100. Bitki köklerinin yapı malzemesi arasına girerek malzeme
ayrışmasına neden olması örneği (Selami Efendi Tekkesi)

Res.103. Güneş radyasyonunun boyalı ahşap üzerindeki etkisi
(Selami Tekkesi Haremliği)

Res.102. Kurtların ahşap üzerindeki tahribatı
(Selami Efendi Tekkesi Haremliği)

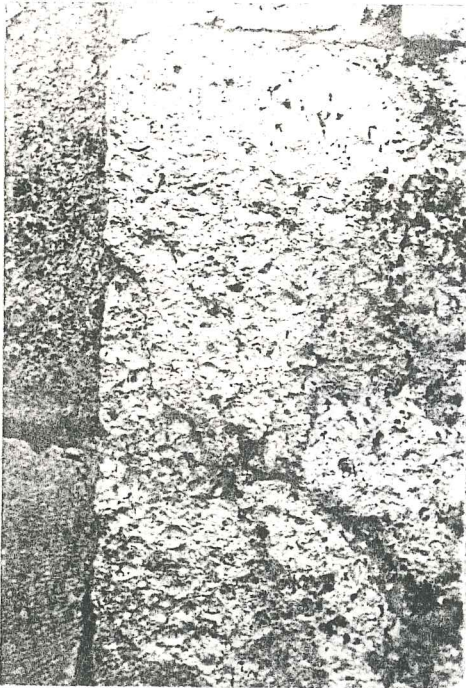
Res.105. Rutubet etkisi sonucu oluşan çatlamlar
(Şeyh Murat Efendi Tekkesi)

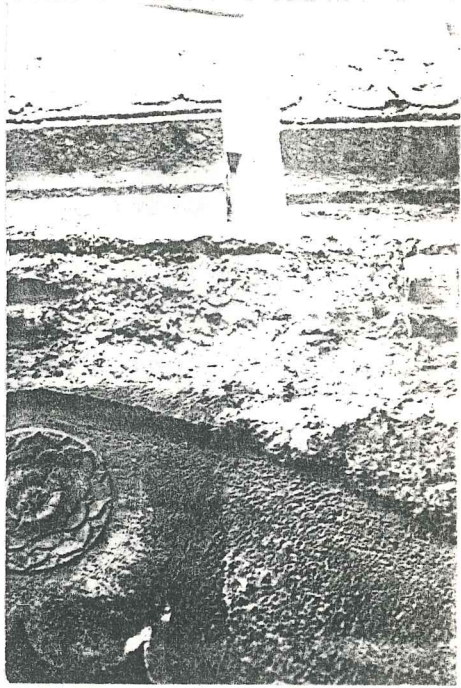
Res.104. Güneş radyasyonunun boyalı ahşap üzerindeki etkisi
(Gülsuyu sokağı, ev no:2 kapısı)

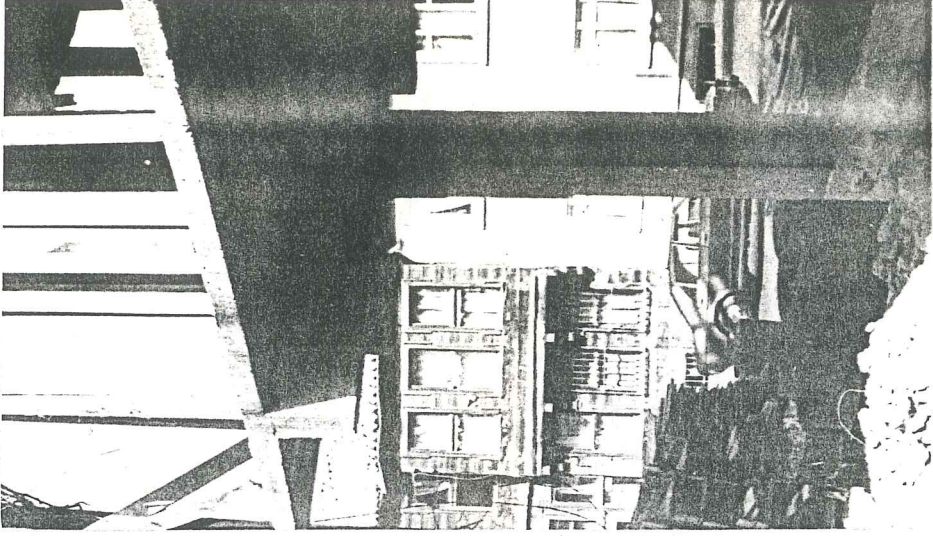
Res.106. Malzeme üzerinde su etkisi(Selami Efendi Tekkesi)

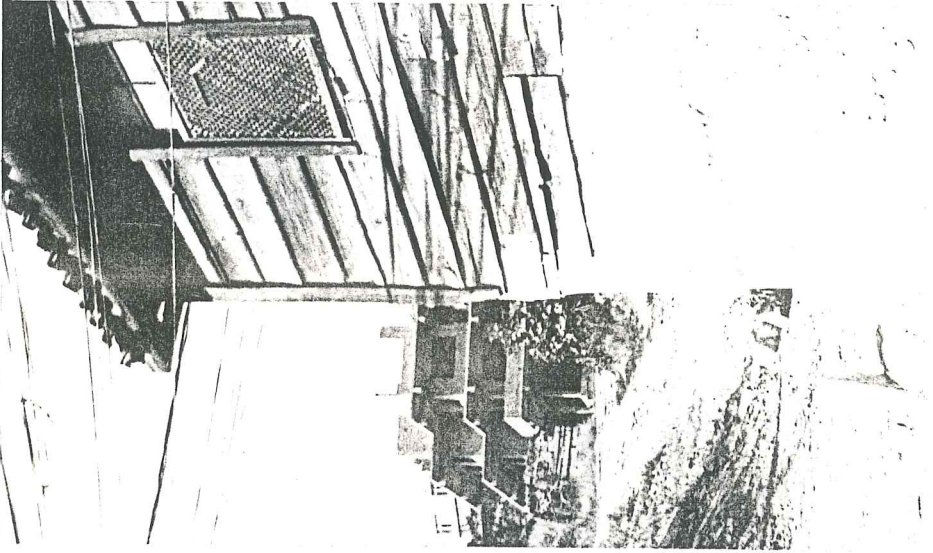
Res.107. Taş üzerindeki atmosferik etkiler(Hacı Beşir Ağa Çeşmesi)

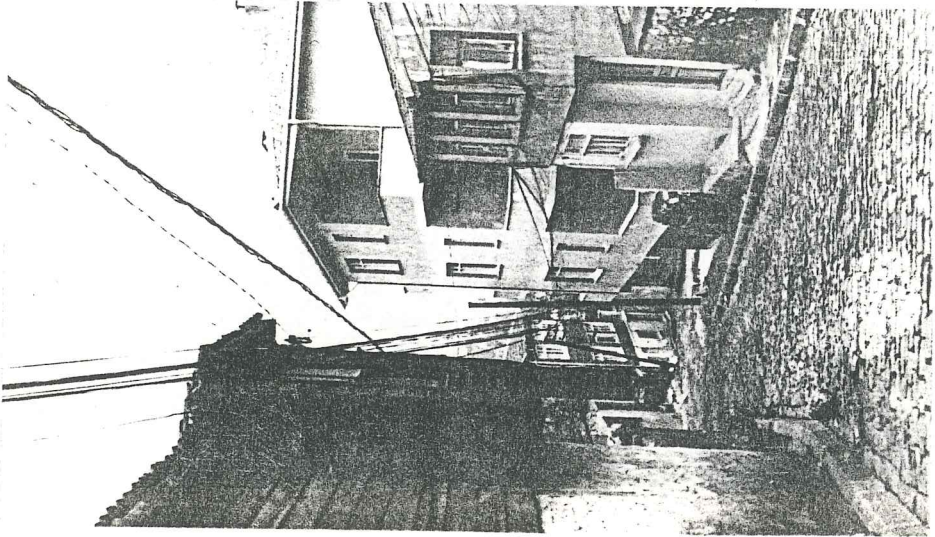
Res.108.
Taş üzerindeki atmosferik etkiler.
(Dilsiz Süleyman Efendi Çeşmesi)

Res.111

Res.110

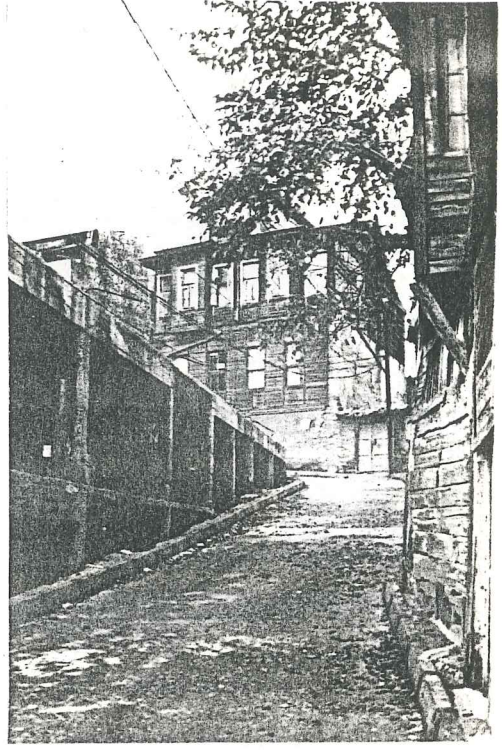

Res.109.

Fes.109-111. Nişancada yeni yapılaşmalar

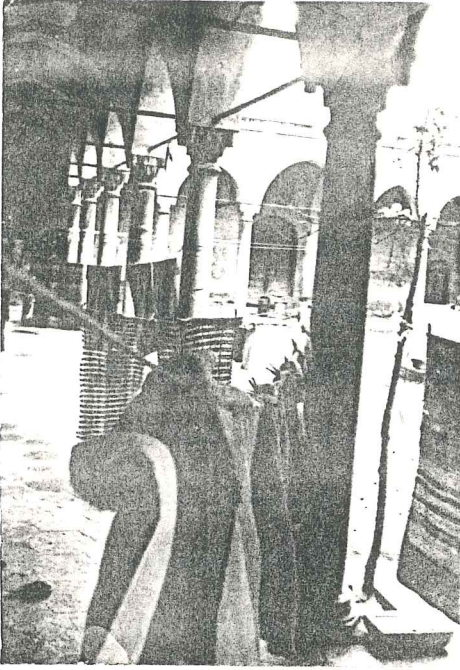
Res.113. Zahireci sokağından görünüş

Res.114. Zahireci sokağı-yol kaplaması değiştirildikten sonraki durum

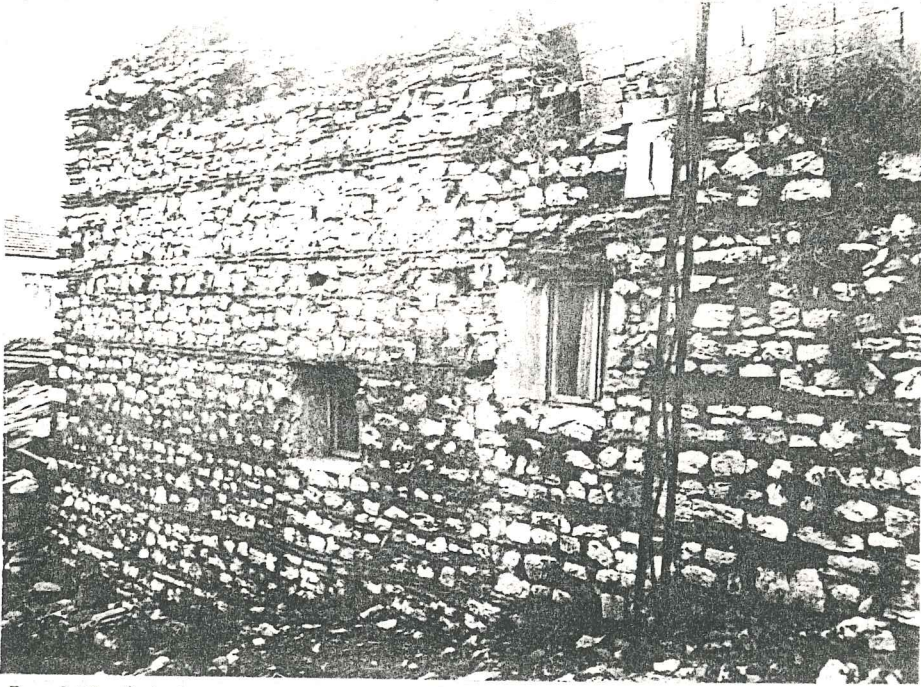
Res.112. Nişanca yakınından geçirilen yeni yol

Res.116. Tarihsel yapıların yanlış kullanımı bir tahrip nedenidir.
(Şeyhülislam Mustafa Efendi Tekkesi)

Res.117. İçinde oturanlarca pencere modülleri değiştirilmiş bir ev
(Baba Haydar Caddesi, Ev No:47)

Res.115. İçinde oturanlar tarafından Medrese duvarında açılmış
pencere boşluğu (Darülhadis Medresesi)

6.2. KORUMA İLE İLGİLİ ÖNERİLER

6.2.1 Malzeme Koruma

Eski yapılarda gerek malzeme koruma, gerekse eskiyen bölümlerin sağlamlaştırılmasında öncelikle malzemeyi tahrip nedenini saptamak gerekir. Tahrip nedeni malzeme bünyesinde değil de çevreden kaynaklanıyorsa, bu neden giderilmeksizin yapılacak önlemler önlemler geçici olacak kısa süre sonra aynı sorunlar yine ortaya çıkacaktır.

Genelde malzeme üzerinde koruma için uygulanan yöntemler bünyesel koruyucu ve yüzeysel koruyucu tabaka oluşturulmasıdır.

Yüzeysel koruyucu tabaka, taş ve tuğla üzerinde çözülme ve dağılmalara, atmosferik etkilere engel olmak, ahşap malzeme ise kararma ,nem ve biyolojik etkenlerden korumak için uygulanır.

Taş üzerindeki uygulamalarda baryum sulfat, silikon, polivinil, polyester, akrilik ve epoksi gibi sentetik reçineler kullanılmaktadır.⁴⁸

Ahşap malzeme de ise biyolojik etkilere karşı bakır, çinko, krom esaslı kimyasal bileşikler ve pvc, polyester, alkit gibi sentetik esaslı ve organik eriticili reçineler, yangın etkisine karşı da ahşap yüzeyinde hava ile teması kesen amonyum tuzları, asit borik, boraks gibi bileşikler kullanılmaktadır. Tam geçirimsiz bir tabakanın ahşabın her iki yüzüne de uygulaması iyi sonuç vermemektedir.⁴⁹

Koruma amacıyla uygulanan bu yöntemlerin beklenmeyen yeni

tahrip nedenlerine yol açabilecekleri de unutulmamalıdır.

6.2.2. Yapıya İşlev Verilmesi

Konutlar dışında eski eserlere baktığımızda bunları işlevlerine bağlı olarak başlıca şu bölümlere ayırabiliriz :

Başlangıçta işlevlerini sürdüren dinsel yapılar; bunlar genellikle korunabilen örneklerdir.

Geçmişe tanıklık eden, güncel işlevlerden soyutlanmış eski yapılar; yani müzeler.

Bunların dışında kalan yapılar için en etkin koruma yöntemi onlara yaşayabilecekleri güncel bir işlev bulmaktır. İşlev beraberinde kullanırlık sorununu getirecektir. Çünkü özellikle tarihsel yapıların kullanılabilmeleri hangi tür bir işlevi üstlenebileceklerine bağlıdır. Bu durum yapıların özellikle iç mekanlarında değişiklikler getirebilir.

Korunması gereken tek yapı ile birlikte çevre olduğunda, koruma sorunu karşısına toplumsal değişim de çıkar. Çevresel korumada yapılar için esas işlevlerini koruma ya da ortak kullanıma yönelik çözümler önerilebilir.

Araştırma yapılan Nişanca tarihsel çevresindeki cami ve meşcitler yukarıda da belirtildiği gibi başlangıçtaki işlevlerini sürdürmüşler ve korunabilmişlerdir. Ancak aynı şeyi diğer yapılar için söylemek zordur. Darülhadis Medresesi, Şeyhülislam Mustafa Efendi Tekkesi, Şeyh Murat Efendi Tekkesi gibi örnekler boş kalmaları ya da yanlış kullanılmaları nedeniyle sürekli tahrip olmuşlardır.

Nişancılar Sıbyan Mektebine onarımdan sonra çocuk kitaplığı

olarak işlev verilmesi gerek yapının mimari özelliği, gerek se yakınında okul olması nedeniyle kullanılabilirliği açısından uygun bir yaklaşımdır.

Nişanca çevresindeki evlerin işlev değişikliği bugün için söz konusu değildir. Bazı evlerde görülen zemin katın ticari amaçla kullanılması örneği yapıya değişik işlev kazandırılması amacını gütmemekte sosyo-ekonomik nedenlerden doğmaktadır.

6.2.3. Bölge Korumsu İçin Yönetmelik Önerisi :

Nişanca için koruma kararı eksikliği çevrenin korunması için önemli bir engel oluşturmaktadır. Bir koruma kararı alınabilmesi için öncelikle yapılacak işlemler:

- Çevrenin çeşitli özelliklerinin, tarihsel, mimari, görsel ve işlevsel değerlerinin tanım ve analizi.
- Bu değerlerin ayrıntılı dökümü ve bu değerleri tehdit eden tehlikelerin saptanması
- Analizler sonucunda hazırlanacak plan, proje ve alınacak kararların gerçekleştirilebilmesi için gerekli yönetmelik.
- Yönetmeliğin uygulaması.

Yeni Yapılaşmalar İçin Yönetmelik :

Yapılmış Olan Yeni Yapılar :

Tarihsel çevreyle uyumsuz yeni yapılar yerinde müdahalelerle çevreye uyum sağlayabilirler. Bu müdahaleler için gerekli olan veriler Yapı Biçimlenişi başlığı altında Bölüm 5.te açıklanmıştır.

Kütlesel Değişiklikler :

Yapılmış olan fazla katlar geriye çekilecektir.

Cephe Değişiklikleri :

Çevreye uyumsuz olan cephelerde Yapı Biçimlenişi başlığı altında bölüm 5. te bulunan veriler ışığında doluluk-boşluklarda değişiklikler yapılacaktır. Gerekirse cephede çıkma yapılacaktır.

Yeni Yapılar :

Yeni yapılardaki kat yüksekliği en fazla 9.00 m. olacaktır.

Cephelerde tarihsel çevre ile uyum sağlayacak yapı öğeleri kullanılacaktır.

Yapısal işlevler sınırlandırılacaktır. Endüstriyel işlevli yapı yapılmayacaktır.

7. RESTORASYON UYGULAMALARI ELEŖTİRİSİ

7. RESTORASYON UYGULAMALARI ELEŞTİRİSİ

AŞÇIBAŞI AHMET EFENDİ MESCİDİ

80'li yıllardan sonra klasik dönem özelliklerini yitirmiştir. İmitasyon tuğladan hatıllar 80 cm aralıkla yapılmıştır. Pencere boşluklarının boyutları konusunda kuşku vardır(Res. 7-8).

SELAMİ EFENDİ TEKKESİ

80'li yıllarda onarım görmüştür. Cephe restorasyon işçiliği iyidir. Tekke içi işçiliği ise yetersizdir. Görülen aksaklıklar:

Avlusundaki değişik türlerdeki ağaçlar kesilmiş, avlu imitasyon taş ile kaplanmıştır (Res.27-28) .

Bahçe zemininin yükseltilmesi sonucu arka kapısından içeri su girmektedir. Önlem alınmamıştır(Res.118-119) .

Zemin suyu sorunu çözülmemiştir.

Avluda taş kaplamayla zemin düzeyi yükseltilmiş, alt pencereler için önlem alınmamıştır; içeri su girmektedir (Res.122).

Avluda subasman yapılmaması sonucu ahşap kaplamalar zemin-den su almaktadır (Res. 120) .

Avlunun imitasyon taş kaplanmasından sonra merdiven basamağı kaplama yüksekliğinin içinde kalmıştır (Res. 121) .

Avluda yağmur suyuna karşı bir çözüm getirilmemiştir. Su

avlude toplanmakta, duvarları çürütmektedir.(Res 120).

Tekke içi ahşap işçiliği yetersizdir. Semahanedeki ayaklar kötü bir işçilikle ahşap taklidi olarak boyanmıştır.

ŞEYH MURAT EFENDİ TEKKESİ

Restorasyon çalışmaları devam etmektedir. Medrese,zaviye ve türbe onarılmış, mescitte onarıma başlanmamıştır.

Görülen aksaklıklar:

Restorasyon işçiliği çok kötüdür. Ahşap kapılar ve pencere doğramaları, restorasyonun sürdüğü günlerde bozulmaya başlamıştır.

Kubbe ve sivri kemerlerin biçimleri birbirini tutmamaktadır (Res.124-125).

Pencere demirleri ölçüleri yanlış alınmış ve pencere boşluklarına kısa gelmişlerdir(Res.123).

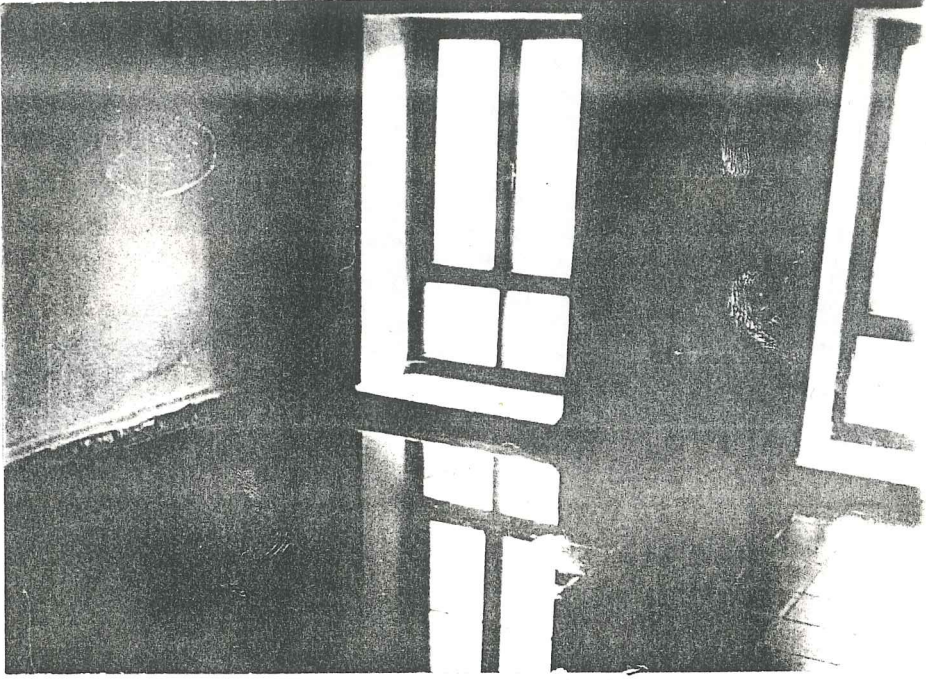
Tekke avlusundaki zemin suyu sorununa henüz çözüm getirilmemiştir.

ŞEYHÜLİSLAM MUSTAFA EFENDİ TEKKESİ

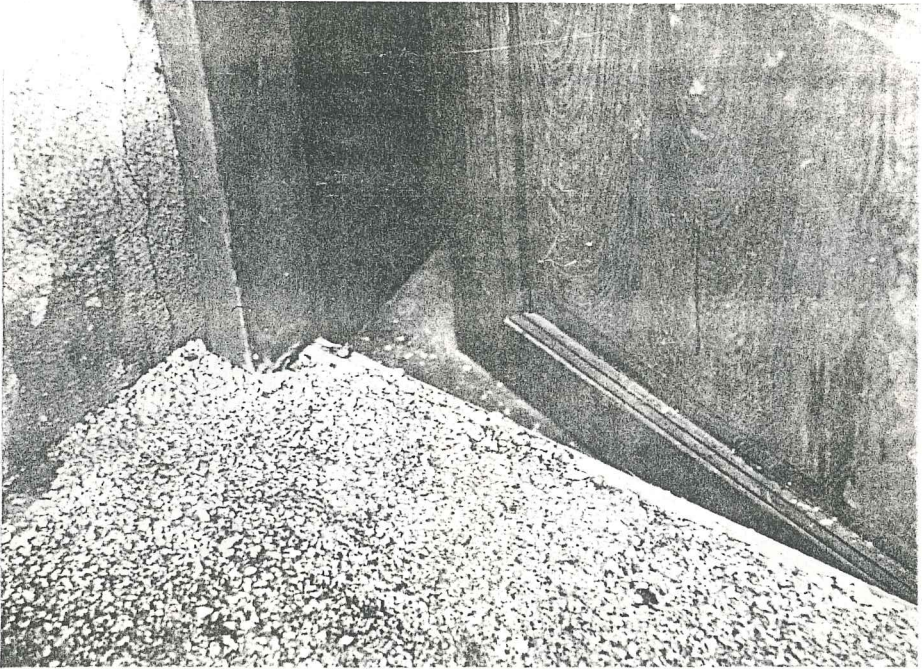
70'li yıllarda onarım görmüştür. Restorasyon işçiliğinin iyi olmasına karşın tekkeye uygun bir kullanım verilmemesi sonucu odaları harap duruma gelmiştir. Göze çarpan aksaklıklar:

Tekke onarılırken çevredeki ek yapıları onarılmamış ve bunlar yıkılmaya terk edilmiştir (Res. 13).

Çatıda su sorunu tam olarak çözülmemiştir. Sızan sular cep hede lekeler oluşturmaktadır(Res. 126).

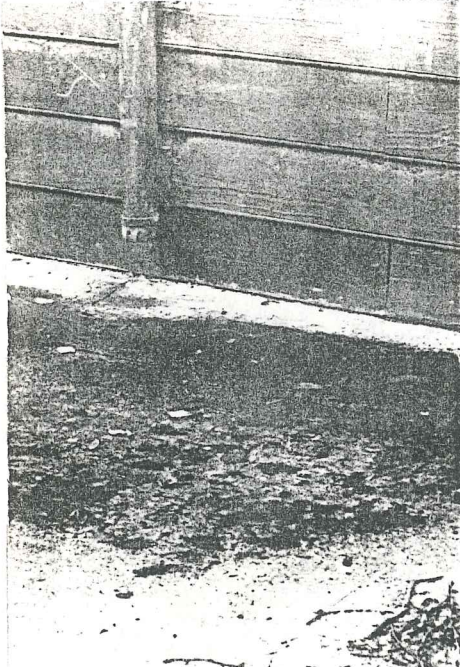
Res.119. Sonuç: İç mekânı su basması.
(Selami Efendi Tekkesi bahçe zemin katı)

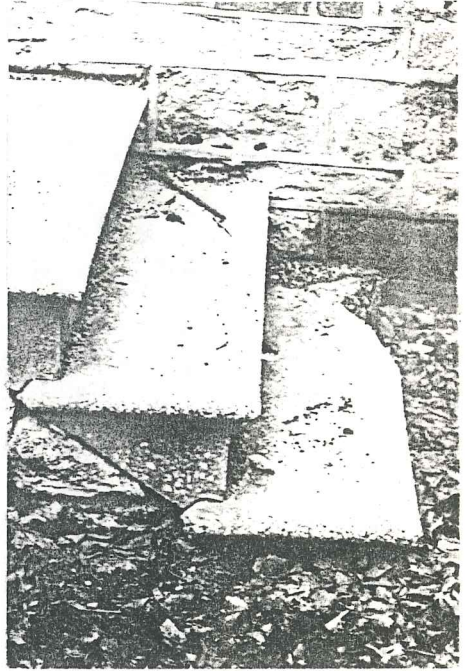
Res.118. Selami Efendi Tekkesi arka kapısından giren
su için çözüm düşünülmemiş.

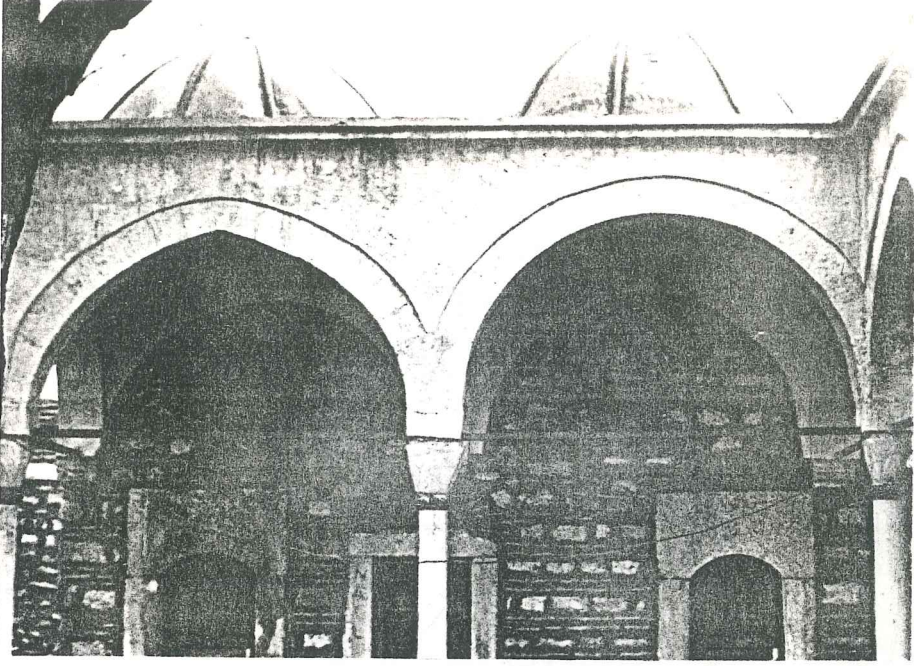
Fes.122. Avlu zemininin taş kaplamayla yükseltilmesi ve önlem alınmaması sonucu alt pencerelerden içeri su girmektedir.
(Selami Efendi Tekkesi)

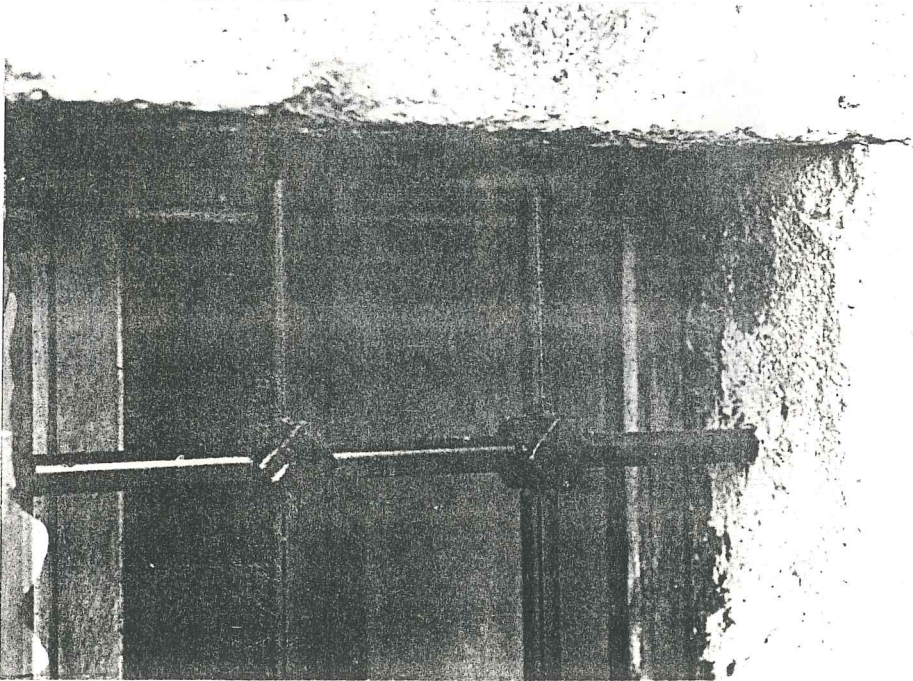
Fes.120. Toplanan su için gerekli eğim verilmemesi ve subasman yapılmaması ahşap kaplamaları kısa sürede çürütecektir
(Selami Efendi Tekkesi)

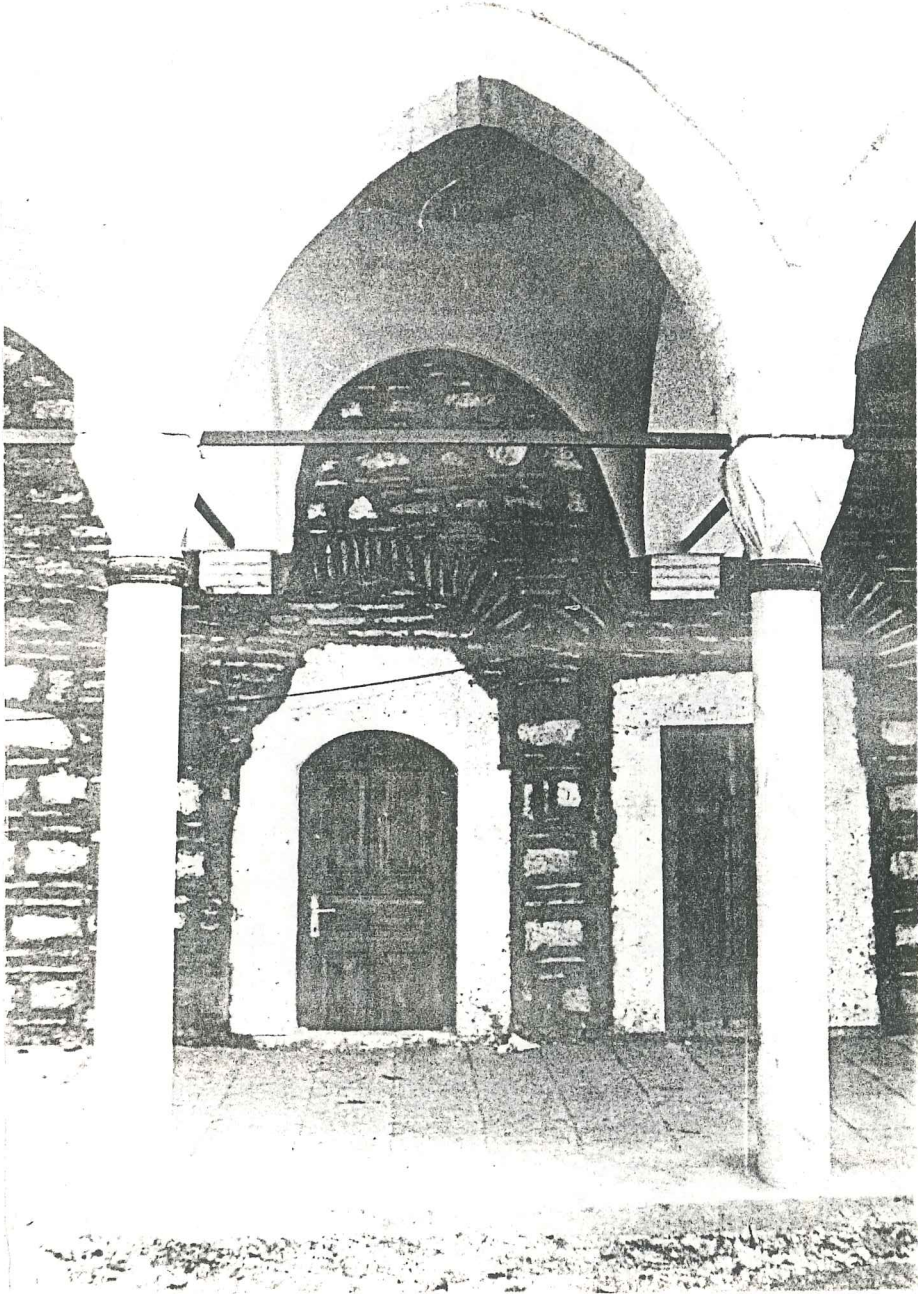
Fes.121. Bir detay yanlışı

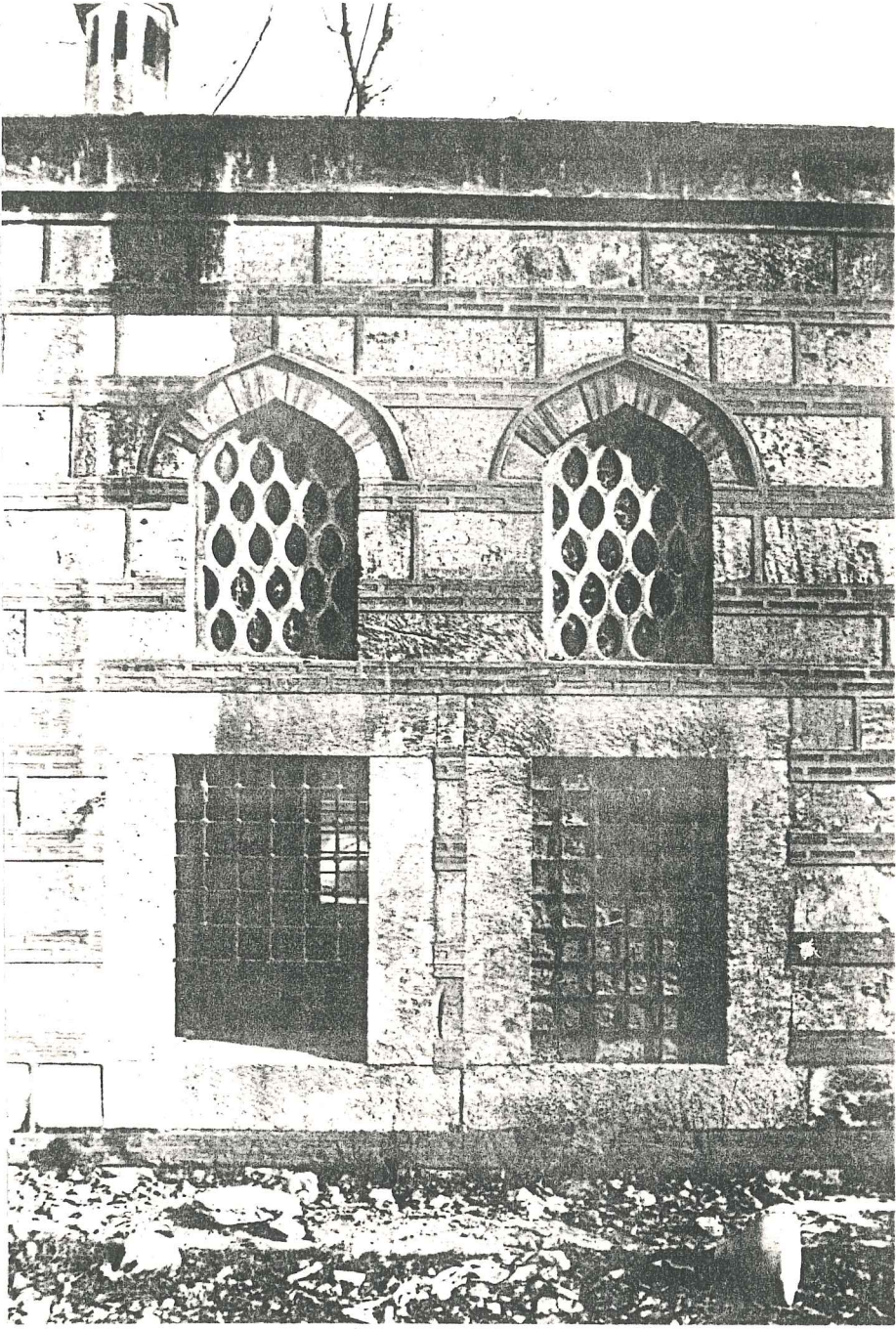
Fes.124. Kubbe ve kemerlerin biçimlerinde bozukluk var
(Şeyh Murat Efendi Tekkesi)

Fes.123. Pencere demirleri ölçüsü yanlış alınmış ve kısa gelmiş
(Şeyh Murat Efendi Tekkesi)

Fes.125. Kemer biçimindeki yanlıslık(Seyh Murat Efendi Tekkesi)

Fes.126. Saçaktaki su sorunu ve pencerelerdeki restorasyon sonrası müdahale(Şeyhülislam Mustafa Efendi Tekkesi)

8. SONUÇ

8. SONUÇ

Araştırmada Nişanca bölgesi fiziksel özellikleri, tarihsel gelişimi, anıtsal, dinsel yapıları ve yapı biçimlenişi başlıkları altında incelenmiş ve bölge için şu sonuçlara varılmıştır :

Tarihsel çevrenin korunması bir kültür sorunudur. Yapılacak müdahaleler, kitlelerin bilinçlendirilmemesi durumunda yetersiz kalacaktır.

Bölgenin Sosyo-ekonomik yetersizliği çevresel değerlerin korunmasında önemli bir sorundur. Bu yetersizlik çevresel tahribatı arttırmaktadır.

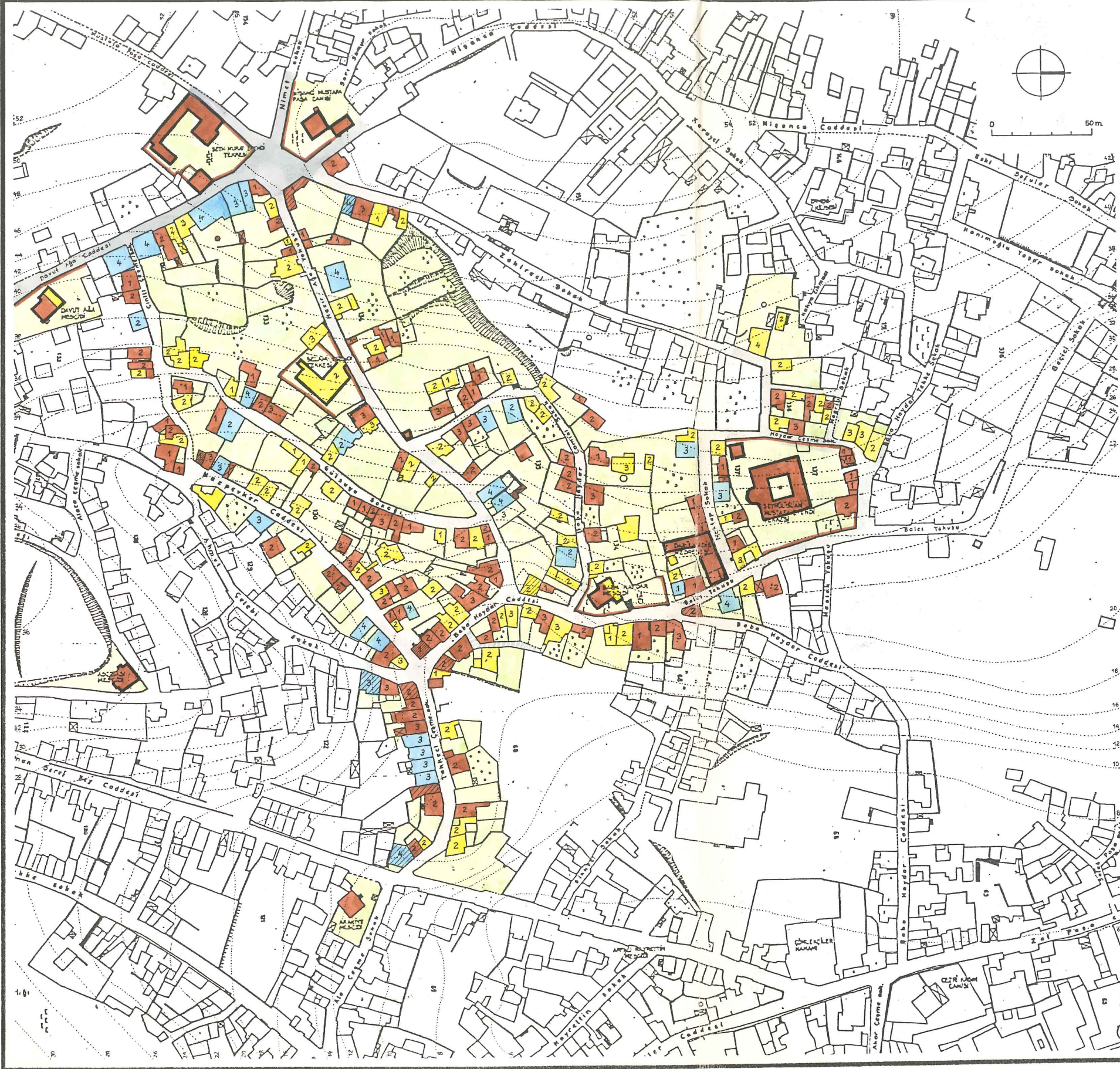
Bölgenin önemli bir özelliği olan tarihsel mezarlıklar korunmalıdır.

Yeni yapılaşmalarda kat yükseklikleri sınırlandırılmalı, tarihsel çevreye uyum sağlanmalıdır. Yoğun yapılaşmalar engellenmelidir.

Toplumdaki değişimler kaçınılmazdır. Koruma planları hazırlanırken, yapıların insanlar için yapıldığı unutulmamalıdır. Uygulanacak planlar ancak tarihsel çevrenin içindekilerle beraber yaşaması sonucu başarıya ulaşacaktır.

EKLER

NIŞANCA (EYÜP) TARİHSEL ÇEVRE ARAŞTIRMASI

ANALİZ 1

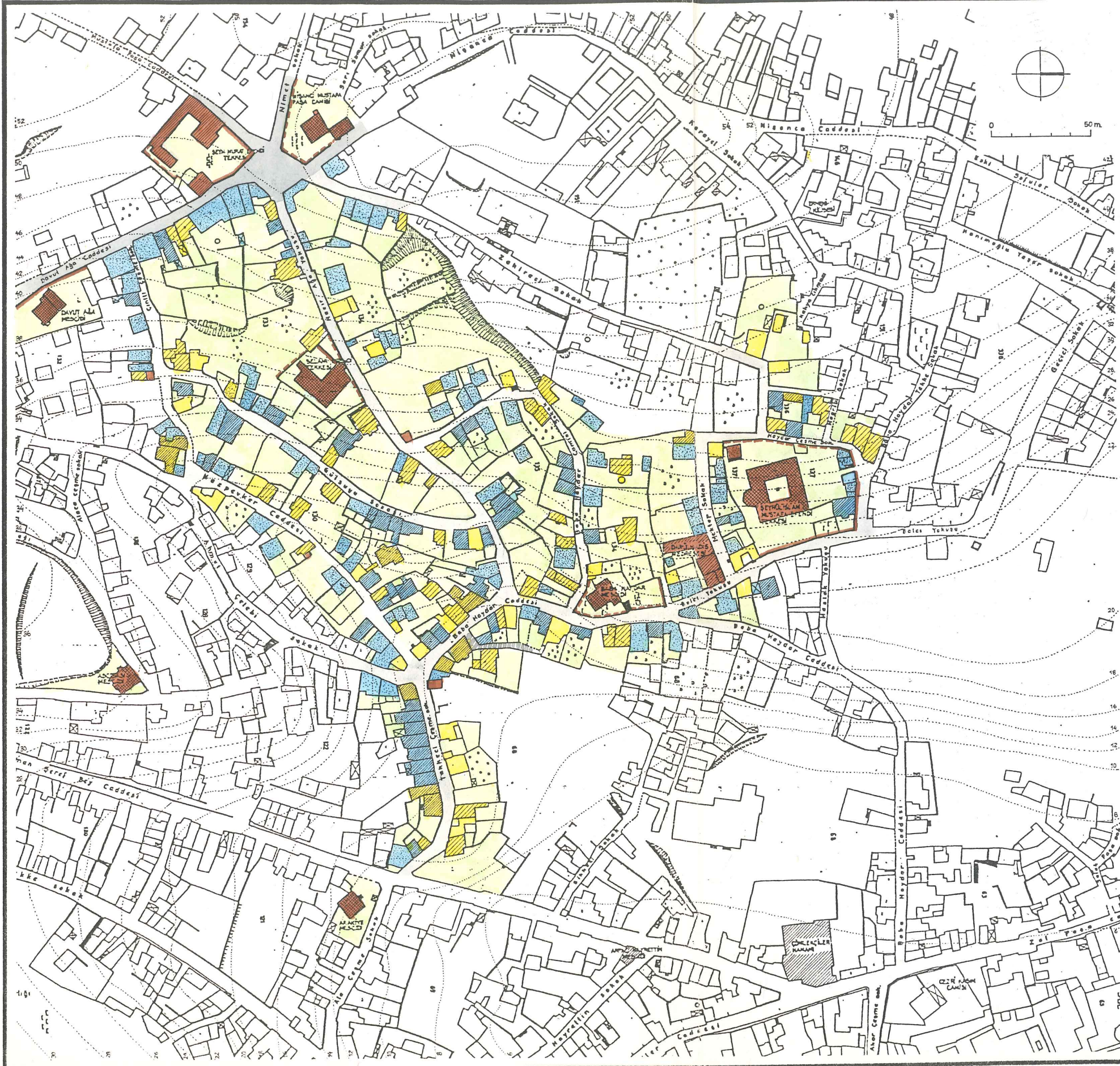
- YAPI İŞLEVİ
- MALZEMESİ
- KAT SAYISI
- YEŞİL ALAN
- YOL KAPLAMASI ANALİZİ

- YAPI İŞLEVİ
- ANITSAL - DİNSEL - YAPILAR
 - KONUT
 - KONUT+TİCARET
 - TİCARET
- YAPI MALZEMESİ
- AHŞAP
 - YIĞMA-KAGIR
 - BETONARME
- YEŞİL ALAN
- DÜZENLENMİŞ YEŞİL ALAN / MEZARLIK
 - BOŞ YEŞİL ALAN
- YOL KAPLAMASI
- PARKE TAŞ
 - MOLOZ TAŞ
 - BETON
 - TARİHSEL DUVAR
- K KAT ADEDİ

NİŞANCA (EYÜP) TARİHSEL ÇEVRE ARAŞTIRMASI

0 50m

ANALİZ 2

• MEKANSAL VE ÇEVRESEL ÖGELERE GÖRE BÖLGENİN ANALİZİ

- ANITSAL - DİNSEL YAPILAR
 - ÖZGÜN
 - CEPHESİ ÖNEMSİZ ORANDA ÖZGÜNLÜĞÜNÜ YITIRMİŞ
 - KİTLE, PLAN, CEPHE OLARAK ÖNEMLİ ORANDA ÖZGÜNLÜĞÜNÜ YITIRMİŞ
 - RESTORE EDİLMİŞ
 - STRÜKTÜRÜ BOZULMUŞ
- ESKİ EVLER
 - ÖZGÜN
 - CEPHESİ ÖNEMSİZ ORANDA ÖZGÜNLÜĞÜNÜ YITIRMİŞ
 - KİTLE, PLAN, CEPHE OLARAK ÖNEMLİ ORANDA ÖZGÜNLÜĞÜNÜ YITIRMİŞ
 - STRÜKTÜRÜ BOZULMUŞ
- YENİ YAPILAR
 - KİTLE VE CEPHESİYLE ÇEVREYE UYUMLU YAPILAR
 - KİTLESİ UYUMLU CEPHESİ AYKIRI YAPILAR
 - ÇEVREYE AYKIRI YAPILAR
- YEŞİL ALAN
 - BOŞ YEŞİL ALAN
 - DÜZENLENMİŞ YEŞİL ALAN / MEZARLIK
- YOL KAPLAMASI
 - PARKE TAŞ
 - MOLOZ TAŞ
 - BETON
- TARİHSEL DUVAR
 - ÖZGÜN
 - RESTORE EDİLMİŞ

NİŞANCA (EYÜP)
TARİHSEL ÇEVRE
ARAŞTIRMASI

ANALİZ 3
DEĞERLENDİRME ÖNERİ

- KORUNMASI GEREKEN YAPILAR
- KİTLE VE ÇEPHESİNDE YAPILACAK DEĞİŞİKLİK İLE ÇEVREYE UYUM SAĞLAYABİLECEK YAPILAR
- ÇEPHESİNDE YAPILACAK DEĞİŞİKLİK İLE ÇEVREYE UYUM SAĞLAYABİLECEK YAPILAR
- YIKILMASI GEREKEN YAPILAR

NOTLAR

1. Koçu, İstanbul Ansiklopedisi, s.1741.
2. Kayaboğazı, İstanbul ve Dolayı..., s.69.
3. Toğrol, Haliçin Geoteknik..., s.33.
4. İstanbul, İslam Ansiklopedisi, s.1135.
5. Eyice,"Tarihte Haliç", s.263.
6. ibid., s.265.
7. ibid., s.266.
8. ibid.
9. Kömürcüyan, İstanbul Tarihi..., s.206.
10. ibid., s.207
11. Eyice,op.cit., s.276.
12. Ali Saim, İstanbul ve..., s.142.
13. Eyice,op.cit., s.278.
14. Öz, İstanbul Camileri, s.111.
15. ibid., s.81.
16. ibid., s.24.
17. ibid., s.46.
18. ibid.
19. ibid., s.30.
20. ibid., s.142
21. Kalan duvarın harem dairesinin zeminkat duvarı olduğunu Süheyl Ünverin bir resminden anlıyoruz (Bkn.R.15).
22. Koçu, op.cit., s.1743.
23. Öz, loc.cit.
24. ibid.
25. Tarihi,Vakıflar Başmüdürlüğünden alınmıştır.
26. Tekkenin Haremliği Vakıflara ait değildir. Özel mülkiye te aittir.
27. Öz,op.cit., s.44.
28. Öz, op.cit.,s.111.
29. Tanışık, İstanbul Çeşmeleri, s.36.

30. Tanışık'ın İstanbul Çeşmeleri kitabında Dilsiz Süleyman Ağa Çeşmesi adı altında başka bir çeşmenin fotoğrafı basılmıştır. Yazıtından anladığımızı göre Dilsiz Süleyman Ağa çeşmesinin gerçek fotoğrafı S.161 de Hacı Beşir Ağa çeşmesi diye yanlış basılmıştır.
31. Tanışık, op.cit., 322.
32. ibid., s.78.
33. Tarihi ile ilgili bir kayıt bulunamamıştır. Ancak Tekkenin yapıldığı zaman içinde yapılmış olmalıdır.
34. Ünver, "Tarihi Yapıların", [Sayfa no.su yok] .
35. Tanışık, op.cit., s.160.
36. Tanışık'ın İstanbul Çeşmeleri kitabında Hacı Beşir Ağa Çeşmesi yerine Dilsiz Süleyman Ağa Çeşmesi resmi konulmuştur. Kitapta Hacı Beşir Ağa Çeşmesi Resmi, Kapıcı Çeşmesi adı altında basılmıştır.
37. Tanışık, op.cit., s.336.
38. ibid., s.258.
39. Çeşme, medrese ile beraber aynı zamanlarda yapılmış olmalıdır.
40. Tanışık, op.cit., s.348.
41. Eriç, "Eski Eserlerde...", s.42.
42. ibid.
43. ibid.
44. ibid., s.39.
45. ibid., s.40.
46. ibid.
47. ibid.
48. ibid., s.44.
49. ibid.
50. Özer, "Mimari Mirası...", s.33.

KAYNAKLAR

- Akgün, Armağan, Landschaft und Standort als Bestimmende Einflüsse auf die Gestalt der Stadt İstanbul, Zürich, Trunningen, 1959.
- Ali Saim, İstanbul ve Eski Eserleri, İstanbul, 1933.
- Baltacı, Cahit, XV.-XVI. Asırlarda Osmanlı Medreseleri, İstanbul, Yazarın Kendi Yayını, 1976.
- Eriç, Murat, "Eski Eserlerde Tahrip ve Korunma", Yapı Dergisi, sayı 47 (1983/1), s.38-44.
- Eyice, Semavi, "Tarihte Haliç", İ.T.Ü. İnşaat Fakültesi Haliç Sempozyumu, 1975, S. 263-307.
- _____ "Tarih İçinde İstanbul ve Şehrin Gelişmesi", Atatürk Konferansları VII-1975, 1980, s.89-182.
- İncicyan, P.G. , 18. Asırda İstanbul, çev. Hrand D. Andreasyan, İstanbul Fetih Cemiyeti İstanbul Enstitüsü yayını No : 43, İstanbul, 1976 .
- "İstanbul", İslam Ansiklopedisi, cilt V, s. 1135-1214.
- Kayaboğazı, Şeref, İstanbul ve Dolaylı Coğrafyası : Tabii, Beşeri, İktisadi, İstanbul, 1942 .
- Koçu, Reşad Ekrem, İstanbul Ansiklopedisi, 11 Cilt, İstanbul, Koçu Yayınları, 1958-1973.
- Kömürcüyan, Eremya Çelebi, İstanbul Tarihi : XVII. Asırda İstanbul, çev. Hrand D. Andreasyan, İstanbul, İ.Ü. Edebiyat Fak. Yayını, 1952 .
- Kuban, Doğan, "Türkiyede ve Özellikle İstanbul'da Ahşap Konut Mimarisi ve Korunması ile İlgili Sorunlar", Mimarlık, Sayı 6, Haziran 1973, s. 15-16.

Müller, Wiener Wolfgang, Bildlexikon zur Topografie İstanbuls,
Tübingen, Ernst Wasmuth Verlag, 1977.

Öz, Tahsin, İstanbul Camileri, 2 cilt, Türk Tarih Kurumu Ya
yınları VI. seri- No 5, Ankara, 1962.

Özer, Bülent, "Mimari Mirası Korumanın Anlamı, Kapsamı ve Sı
nırları Üzerine, Yapı Dergisi, sayı 17 (Mart-Ni-
san), s. 33-41 .

Tanişık, İbrahim Hilmi, İstanbul Çeşmeleri, 2 cilt, M. E.
Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler G. Md. Yayınları
SeriII- sayı 3, İstanbul, 1943-1945 .

Toğrol, Ergün ve diğerleri, Haliç'in Geoteknik sorunları ve
Çözüm Yolları, İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi Ya-
yınları, 1986 .

Ülgen, Ali Saim, Constantinople : During the Era of Mohammed
the Conqueror, Ankara, Publication of the General
Direction of Pious Foundations (Evkaf), 1939 .

Unver, Süheyl, "Tarihi Yapılarımız ile İlgili Kaynaklar",
Atatürk Konferansları VII-1975, 1980, s. 77-88 .

ÖZGEÇMİŞ :

Y.METİN KESKİN

Doğum Yeri ve Yılı : İstanbul, 1958

Eğitim Dönemi:

İlkokul : Turgut Feis İlk okulu 1965 -1970

Ortaokul-Lise: İstanbul Erkek lisesi 1970-1977

Yüksek Okul : İ.D.G.S.A. Mimarlık Y.Okulu 1977-1982

1983 -1987 : Mesleki Çalışmalar